श्री शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती द्वारा संचालित

श्री शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालय, अमरावती

शिववाणी

२०१७-२०१८

राज्यस्तरीय परिसंवाद- मार्गदर्शन करताना संस्थाध्यक्ष मा. श्री. हर्षवर्धन देशमुख

राज्यस्तरीय परिसंवाद- प्रमुख वक्ते डॉ. विनायक देशपांडे

[illegible] महाविद्यालयास सदिच्छा भेट- भारत गणेशपुरे

शिक्षणमहर्षी डॉ. पंजाबराव देशमुख स्मृती व्याख्यान- वक्ते मा. श्री. रविंद्रकुमार भारतीय

[illegible] प्रदर्शन- उद्घाटक मा. डॉ. जयसिंगराव पवार

सं.गा.बा. अमरावती विद्यापीठ नवीन अभ्यासक्रम चर्चासत्र-प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख

डॉ. [illegible] राज्यस्तरीय वादविवाद स्पर्धा- उद्घाटक डॉ. अलका गायकवाड

महाराष्ट्र शासनाचा शिवछत्रपती पुरस्कार विजेता तुषार शेळके

शि
व
वा
णी

२०१७-२०१८

शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती द्वारा संचालित

श्री शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालय,

अमरावती

* प्रेरणा
  डॉ. स्मिता देशमुख (प्राचार्य)

* प्रमुख मार्गदर्शक
  डॉ. वर्षा चिखले

* मार्गदर्शक
  डॉ. वैशाली देशमुख
  डॉ. राजेश मिरगे
  डॉ. मनोज जोशी
  डॉ. मनीष गायकवाड

* विद्यार्थी संपादक मंडळ
  मनाली पेढेकर (मराठी विभाग)
  धिरज बावणे (हिन्दी विभाग)
  मिताली गुप्ता (इंग्रजी विभाग)

* मुखपृष्ठ संकल्पना
  डॉ. मनीष गायकवाड

* छायाचित्र संकलन
  प्रा. रुपेश के. फसाटे
  (जनसंवाद विभाग)

* प्रकाशक
  डॉ. स्मिता रा. देशमुख (प्राचार्य)

* मुद्रक
  व्यवस्थापक, शिवाजी ऑफसेट, अमरावती
  फोन नं. २६६६१३३

या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक मंडळ सहमत असेलच असे नाही.

प्रतिपच्चं
द्लेखेव वर्धिष्णुर्वि
श्वस्य वंदिता साहस
नी शिवस्यैषा मुद्रा
भद्राय राजते

।। शिववाणी ।।

२०१७-२०१८

प्रमुख मार्गदर्शक

डॉ. वर्षा चिखले

मार्गदर्शक

डॉ. मनीष गायकवाड
(इंग्रजी विभाग)

डॉ. वैशाली देशमुख
(इंग्रजी विभाग)

डॉ. राजेश मिरगे
(मराठी विभाग)

डॉ. मनोज जोशी
(हिंदी विभाग)

विद्यार्थी संपादक मंडळ

मिताली गुप्ता
(इंग्रजी विभाग)

मनाली पेढेकर
(मराठी विभाग)

धिरज बावणे
(हिंदी विभाग)

श्री शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती

कार्यकारिणी : २०१७-२०२२

मा. श्री. हर्षवर्धन प्र. देशमुख
अध्यक्ष

श्री. नरेशचंद्र ठाकरे
उपाध्यक्ष

डॉ. रामचंद्र शेळके
उपाध्यक्ष

अॅड. गजानन पुंडकर
उपाध्यक्ष

श्री. दिलीप इंगोले
कोषाध्यक्ष

श्री. हेमंत काळमेघ
सदस्य

प्राचार्य श्री. केशवराव गावंडे
सदस्य

श्री. केशवराव मेतकर
सदस्य

अॅड. अशोकराव ठुसे
सदस्य

श्री. शेषराव खाडे
सचिव

डॉ. वि. गो. ठाकरे
स्वीकृत सदस्य

सौ. मिनाक्षी गावंडे
स्वीकृत सदस्य

डॉ. पी. एस. वायाळ
स्वीकृत सदस्य

श्री. प्रमोद देशमुख
स्वीकृत सदस्य

महाविद्यालयातील गुणवत

कु. सपना पिंजानी
एम.कॉम.
प्रथम मेरिट

कु. आरती लव्हाळे
एम.ए. (गृहअर्थशास्त्र)
द्वितीय मेरिट

कु. पूजा गुल्हाने
एम.ए. (अर्थशास्त्र)
द्वितीय मेरिट

कु. निलय इंगोले
एम.ए. (अर्थशास्त्र)
नववी मेरिट

कु. सोनाली रंगारी
एम.ए. (राज्यशास्त्र)
दहावी मेरिट

कु. [illegible]ी घाटोळ
एम.जे.एम.सी
प्रथम मेरिट

कु. शबनम सय्यद
बी.जे.एम.सी
प्रथम मेरिट

प्रतिक पाटमासे
बी.जे.एम.सी
द्वितीय मेरिट

तुषार आर. हुड
आर.डी.सी. परेड निवड
नवी दिल्ली, २६ जाने. २०१८

महाविद्यालयाचे मानकरी

[illegible] वैशाली टाकोडे
लेफ्टनंट पदवी प्राप्त

डॉ. अर्चना बोबडे
अधिसभा सदस्य निवड
सं.गा.बा.अम.विद्यापीठ

प्रवीण जाधव
धनुर्विद्या, जागतिक विद्यापीठ स्पर्धा
तायपेई (चिन) अ.भा.आं.वि. स्पर्धा सुवर्ण पदक

सत्यम बा. किरक्टे
छात्रसंघ सचिव

महाविद्यालयाचा बहुमान

डॉ. अर्चना बोबडे
संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती द्वारा
उत्कृष्ट शिक्षक सेवा गौरव पुरस्कार प्राप्त

डॉ. राजेश बुरंगे,
महाराष्ट्र शासनाचा राज्यस्तरीय उत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी
राष्ट्रीय सेवा योजना पुरस्कार

प्राचार्यांचे पान

मित्रांनो,

'आम्हा घरी धन शब्दांचे ! शब्दांचीच शस्त्रे' घेऊन संतश्रेष्ठ तुकोबारायांनी साहित्यसंस्कृती समृद्ध केली. ही साहित्यपरंपरा वृद्धिंगत केली, ती सिद्धहस्तं लेखणीनं. कुठल्याही प्रकाराची कलाकृती हे समाजसंवादाचं माध्यम असतं. अभिव्यक्तीमागचा आवाज म्हणजे त्या कलावंतांनी निवडलेल्या विषयाचं चिंतन. जगणं जर आशयघन असेल तरच चिंतनाला एक आरस्पानी डूब येते. शब्द हे शब्दच असतात; पण शब्दात प्राण ओतले जातात ते लिहिण्याच्या तळमळीतून. लेखनामध्ये सामाजिक जाणिवांचा वेध नसला की, शब्द कणाशून्य ठरतात मग शब्दांच्या पताका होतात, उत्सवापुरत्या फडफडतात आणि दुसऱ्या दिवशी त्यांचा कचरा होतो; पण साहित्य प्रयोगशील राहील तर जगणं सुरेख होऊ शकतं. समस्यांवर मात करीत आयुष्याचं व्यवस्थापन सजगपणे केलं तर आपण सुकर मार्ग काढू शकतो. कारण शब्दात विलक्षण शक्ती असते म्हणूनच साहित्यनिर्मितीमधून अलगद सुख वेचावं, लेखणीने हुंदके द्यावे, समाजाची घायाळ परिस्थिती पाहून पापणीच्या काठावर अश्रू पाझरावे, उत्साहाचे पंख लावून आनंदाने बागडावे, अन्यायाविरुद्ध पेटून उठावे, जगण्यावरचा विश्वास वाढवावा, सभोवती प्रकाशाचं सुंदर बेट तयार करावं, काळोखातून एखादा आशेचा झरोका उघडावा. हे करताना मात्र मनं स्वच्छ करण्याचं काम लेखणीनं करावं.

साहित्यसंपन्न माणूस बनण्यासाठी विचारांच्या कक्षा विस्तारल्या पाहिजे हे जाणून डॉ. पंजाबराव देशमुख यांनी शिव परिवारला 'शिववाणी' दिली. म्हणूनच हा 'शिववाणी' अंक नवोदित लेखकांची वाणी समृद्ध करण्याचे अधिष्ठान ठरणार हे निश्चित. 'सोशल मीडिया' या विशेष वार्षिकांकासाठी लिहिणाऱ्या लेखकांच्या लेखणीच्या धारेला अन् विचारांच्या ताकदींना अनंत शुभेच्छा !

डॉ. स्मिता देशमुख
प्राचार्य

विविध उपक्रम

द.ब.म.मु.वि. शुभारंभ प्रसंगी संस्था सचिव मा. शेषराव खाडे

मराठी राजभाषा दिन-ग्रंथ प्रदर्शनी न्याहाळताना विद्यार्थी

कौशल विकास यात्रेचे महाविद्यालयात आगमन

आर्थिक शिक्षण व जागृती कार्यशाळा-डॉ. पिसोळकर

मूळ संविधानाची प्रत न्याहाळताना-डॉ. मनोज तायडे

स्व. उद्धव शेळके स्मृतिग्रंथ विमोचन-महापौर संजय नरवणे

माईंड पॉवर डेव्हलपमेंट चर्चासत्र प्रसंगी-प्रा. चेतन राऊत

बेसिक एम्प्लॉयबिलिटी स्कील-डॉ. प्रकाश तायडे

विविध मंडळ : उद्घाटन व उपक्रम

राष्ट्रीय प्रेस दिन- मा. दिलीप एडतकर, संपादक दै. मतदार

अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळ उद्घाटन- डॉ. मृणालिनी फडणवीस

इतिहास परिषद प्रसंगी- कुलसचिव डॉ. अजय देशमुख

वाणिज्य अभ्यास मंडळ उद्घाटन- प्रा. अरविंद मगळ

मराठी भाषा दिन- प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख

केक मेकिंग कार्यशाळा-डॉ. सुजाता सबाने

समाजशास्त्र अभ्यास मंडळ- डॉ. किशोर राऊत

एन.सी.सी. विभाग- वृक्षारोपण

राष्ट्रीय सेवा योजना उपक्रम

राष्ट्रीय सेवा योजना उद्‌घाटन- कार्यकारिणी सदस्य प्राचार्य केशवराव गावंडे

राष्ट्रीय सेवा योजना सत्र उद्‌घाटन- समन्वयक डॉ. राजेश मिरगे व डॉ. बी. टी. अं

महात्मा गांधी जयंती- प्रमुख वक्ता डॉ. कुमार बोबडे

'बुवा-बाजी व अंधश्रद्धा'- श्रीमती उषा शाह

माजी राष्ट्रपती ए.पी.जे. डॉ. अब्दुल कलाम जयंती- प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख

आंतरराष्ट्रीय योग दिन

राष्ट्रीय सेवा योजना- बंधारा निर्मिती (ग्राम पिंपळखुटा अर्मळ)

राष्ट्रीय सेवा योजना- स्वदेशी रॅली

संपादकीय

विद्यार्थी मित्रांनो,

'शिववाणी' हा आपल्या महाविद्यालयाचा सर्वांचा आवडता वार्षिकांक ! आपण त्याची उत्सुकतेनं वाट पाहत असणार ! प्रस्तुत अंक सादर करताना आम्हाला अतिशय आनंद होत आहे.

महाविद्यालयात विद्यार्थी प्रवेश करतात ते नवा जोश, नवी उमेद, नव्या आशा-आकांक्षा घेऊनच. येथेच त्यांचं आयुष्य बहरू लागतं. तारुण्याला खऱ्या अर्थानं पागोरा फुटण्याचं, निरनिराळ्या क्षितिजावर उदयास येण्याचं, तेजानं तळपण्याचं प्रत्येक तरुण मनाचं एक स्वप्न असतं. आणि या स्वप्नांच्या पूर्तीसाठी साऱ्या उत्साहानिशी प्रयत्नांची पराकाष्ठा केली जाते. या साधनेतून मग अजोड साहित्य, अप्रतिम कला, अमीट स्वर वा तत्सम अभिव्यक्ती साकार होतात.

महाविद्यालयांनी विद्यार्थ्यांच्या मनातील सुप्त भावनांचं प्रकटीकरण 'शिववाणी'च्या माध्यमातून होतं. त्याचबरोबर समाज परिवर्तनाचं बीजही पेरल्या जातं. एक नवा समाज घडविण्याची प्रक्रिया सुरू होते. डॉ. पंजाबराव देशमुख यांच्या विचारांनी प्रेरित झालेल्या लिहित्या कवी, लेखकांना व्यक्त होण्यासाठी एक प्रभावी माध्यम उपलब्ध करून देणं हा देखील यामागील उद्देश. बदलत्या सामाजिक परिस्थितीत 'सोशल मीडिया' हा जीवनाचा एक अविभाज्य घटक बनला आहे. परंतु हे दुधारी शस्त्र विचारपूर्वक वापरून त्याचा उपयोग वैयक्तिक तसेच राष्ट्रीय प्रगतीसाठी कसा करावा याची जाण तरुणाईमध्ये निर्माण होणं ही काळाची गरज आहे. या विषयाच्या अनुषंगाने आमच्या संवेदनशील विद्यार्थ्यांनी सांगोपांग विचार करून आपल्या लेखणीला प्रवाहित केलं. माध्यमांसंबंधीच्या भावना, मतमतांतरे, चांगल्या-वाईट गोष्टींचा गोषवारा. एकूणच या सर्वांमधून युवापिढीच्या प्रगल्भ मानसिकतेची निश्चितच ओळख होते.

विद्यार्थीमित्रांकडून आलेल्या या साहित्यात आम्ही फारसा हस्तक्षेप न करता या तरुण मनाच्या भावनांना मुक्तपणे प्रवाहित होऊ दिलं. वाचकांनी या साहित्याचं रसग्रहण कौतुकानं करावं व काही उणिवा असल्यास त्याकडे दुर्लक्ष करावं. संपादन कार्यात आमच्या महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख यांचे सदैव मार्गदर्शन आणि सहकारी प्राध्यापकांनी केलेले सहकार्य उल्लेखनीय आहे. हा वार्षिकांक कमीत कमी वेळात सुबक आणि सुंदर करण्यासाठी शिवाजी ऑफसेटचे व्यवस्थापक आणि त्यांच्या सहकाऱ्यांचे आम्ही आभारी आहोत.

संपादक मंडळ

शिक्षणमहर्षी डॉ. पंजाबराव उपाख्य भाऊसाहेब देशमुख यांचे विचारधन...

भारताच्या सर्वच राज्यात नसेल कदाचित परंतु जुन्या मध्यप्रदेशात तरी उच्च ध्येयाने एकत्र आलेले एवढे विशाल कुटुंब दुसरे नाही. या कुटुंबाच्या कार्याची दखल घेतली जावी व त्याचे योग्य मूल्यमापन करुन सहानुभूतीने त्याजकडे जनतेने व जबाबदार लोकांनी बघावे, अशी मला एकसारखी उत्कंठा लागली आहे. त्याचप्रमाणे या हजारो कुटुंब घटकांनाही मी कळकळीने सांगू इच्छितो की, त्यांनी ध्येयाची एकवाक्यता, स्वयंस्फूर्त शिस्त, शौर्याची वृत्ती, धाडस, सत्याची व प्रामाणिकपणाची चाड हे गुण आपल्या अंगी बाणून संकुचित वृत्तीचा पूर्णपणे त्याग करावा. या शब्दाची नुसती पोपटपंची करुन चालणार नाही. त्याची प्रत्यक्ष आचरणात सत्यता उतरली पाहिजे. आपल्या सर्व संस्थातील प्रत्येक अध्यापकाने, प्रत्येक विद्यार्थ्याने आपल्या वर्तनाने, शिस्तप्रियतेने, विनयशीलतेने इतरांहून आपला निराळेपणा दाखवून दिला पाहिजे व आपण श्री शिवाजी शिक्षण संस्थेच्या या थोर कुटुंबाचे घटक आहोत, हे तोंडाने न सांगताही इतरांना ओळखू येईल, असे आपले आचरण ठेवले पाहिजे.

अनुक्रमणिका

मराठी विभाग

अ.क्र.	शीर्षक	लेखक	पृष्ठ क्र.
१.	सोशल मीडियाचा वाढता आणि बदलता वापर	प्रशांत राठोड	१-२
२.	आता शाळेतील प्रतिज्ञा बदलली आहे ???	आकाश मेश्राम	२
३.	सोशल मीडिया न सोसणारे सोशल नेटवर्किंग	कु.जयश्री भार्वे	३
४.	पोरगी माझी राहते, Online-Binline	कु. प्रीती यावलीकर	
५.	सुशासन आणि प्रसार माध्यमे : माहिती तंत्रज्ञानाचा प्रभाव	कु. राधिका हाडोळे	४-५
६.	सोशल मीडिया : एक आव्हान	कु. कांचन कुंभारे	६
७.	'माहिती अधिकार आणि प्रसार माध्यमे'	अभय म्हाला	७-१०
८.	मी काय विसरलो ???	पवन मोहोड	१०
९.	सोशल मीडिया : एक जादू	कु. भक्ती टाले	११-१२
१०.	नातं रिचार्ज करू	वैष्णवी वानखडे	१२
११.	सोशल मीडिया म्हणजे काय रे भाऊ !	कु. रेखा धुर्वे	१३-१४
१२.	What's App चे फायदे	प्रणाली पाटील	१४
१३.	माध्यमे	अजय तायडे	१५
१४.	मित्रांनो, व्हॉटस्ॲप पासून सावधान !	प्रभात तायडे	१६

हिंदी विभाग

१५.	सोशल नेटवर्किंग साईट की शुरुवात	कु. साक्षी घानेकर	१७
१६.	'सोशल मीडिया' का प्रभाव	कु. कांचन सोनार	१८
१७.	सोशल मीडिया	मोनिका बुंदेल	१८
१८.	सोशल मीडिया-'कितना सही कितना गलत'	कु. निकीता तायवाडे	१९
१९.	सोशल नेटवर्किंग का घातक रुप	विशाखा जवंजाल	२०
२०.	सोशल मीडिया सामाजिक संचार माध्यम	बलराम कास्देकर	२१
२१.	गूगल गीत	प्रतीक्षा ढेंगे	२१
२२.	सोशल मीडिया एक बीमारी	खुशाल पंचाल	२२
२३.	सोशल मीडिया की गति	शेखर वि. नागझीरे	२२
२४.	सोशल मीडिया	श्वेता नं. घाटोळ	२३
२५.	मोबाईल की मोहमाया	तबरेज सैय्यद, अक्षय बारब्द	२३
२६.	''सोशल मीड़िया और मोबाईल नेटवर्क''	प्रतीक्षा चव्हाण	२४
२७.	ऑनलाईन जमाना	श्रुति दुर्गे	२४
२८.	'व्हाटस्ॲप'	प्रगती पांडे	२५
२९.	सोशल मीडिया की भूमिका	समीक्षा सु. बावन	२५
३०.	''युवाओं की दिनचर्या लाईक-शेअर-कमेंट''	ऋतुजा वि. किटे	२६
३१.	हाय ! रे ''जियो''	श्वेता पाथरे	२७
३२.	इंटरनेट का महत्व	कु. स्नेहा वानखडे	२७
३३.	लोकप्रिय प्लेटफॉर्म नेटवर्क	कांचन कुंभारे	२८
३४.	नैतिक मूल्यों का पतन	सविता बोरकर	२९
३५.	आज की जरुरत सोशल मीड़िया	कु. प्रिया महल्ले	२९

३६.	"सोशल मीडिया" शाप या वरदान	अंकुश पाथरे	३०
३७.	हितकारी सोशल मीडिया	रुचिका शहाडे	३०
३८.	सोशल मीडिया के फायदे एवं नुकसान	कु. राधिका यादव	३१
३९.	Whats App का इतिहास	कु. अश्विनी घोटे	३२
४०.	सोशल मीडिया दीवाने	रुद्रायणी सापधारे, आरती जामोदकर	३२
४१.	सोशल मीडिया	अंकेश चव्हाण	३३
४२.	आओ, विज्ञान से दोस्ती करे	अपर्णा कुंबलवार	३३
४३.	सोशल मीडिया : समाज से निरंतर जुड़े रहने का माध्यम	कु. धनश्री ध. खोंडे	३४
४४.	व्यवसाय जगत और विज्ञापन	सिमरन सैय्यद	३५
४५.	सोशल मीडिया-आभास या विश्वास	धनंजय खेडकर	३५
४६.	भारतीय उद्योग जगत और मीडिया	कु. काजल वरठे	३६

इंग्रजी विभाग

47.	Internet	Sagar Wankhade	37-38
48.	Effects of Social Media	Harshad Bhise	39
49.	Social Media	Ku. Pratiksha Kolamkar	40
50.	What is Social Media ?	Farah Ali	41
51.	Antisocial Media	Ku. Pratiksha Dhenge	42
52.	Is it for good or is it for worse ?	Vaishnavi Wankhade	42

अहवाल विभाग

५३.	अहवाल विभाग	४३ ते ५

मराठी विभाग

सोशल मीडियाचा वाढता आणि बदलता वापर

प्रशांत राठोड
बी.जे.एम.सी.भाग-२

भारतात 4g सेवा सुरु झाली आणि सोशल मीडिया संपूर्णत: बदलला याचाच परिणाम TV मैदान, रस्ते, मनोरंजनाची ठिकाणी येथे दिसून येऊ लागला. सिनेमाघरात देखील गर्दी कमी जाणवू लागली आणि सिनेमातील बदलही जाणवू लागले. बऱ्याच क्षेत्रावर याचा चांगला व वाईट फटका बसला फ्रि इंटरनेट व नंतर मुबलक दरात उपलब्ध होणाऱ्या या सेवेमुळे माहिती क्षेत्र संपूर्ण बदलले आहे. याला उदाहरणाची जोड द्यायची झाली तर भारतात जिओ किंवा 4g येण्यापूर्वी भारत इंटरनेट वापरात १५० व्या क्रमांकावर होता. मात्र त्यानंतर मिळणारी मोफत सेवेत भारताला चारच महिन्यात जगात सर्वात जास्त डेटा वापरणारा देश बनविला. युट्युब, फेसबुक, स्नॅपचॅट, इन्स्टाग्राम या सारखे ॲप बाजारात बढती मिळवू लागले. 3g फोन कालबाह्य झाल्याने मोबाईल विक्रीवर देखील त्याचा फरक जाणवू लागला. वाढते ॲप, डिजीटल क्लास, ई-लर्निंग, ई-बिजिनेस, मनी ॲप, ऑनलाईन खरेदी यात वेगने बदल झाला. ज्यात जेवढा बदल जाणवला त्याचा त्याच प्रमाणे वापर देखील बदलला ज्यामुळे सोशल मीडिया बरोबर जग की जगाबरोबर सोशल मीडिया हा प्रश्न अनेकांनी उपस्थित केला.

भारतात ई-कॉमर्स मध्ये नोटबंदी नंतर वाढ झाली मात्र त्यास कारणीभूत देखील 4g सेवा, फ्रि सेवा होती. मोफत मिळणाऱ्या सेवेमुळे हवे ते मनोरंजन मिळवता येऊ लागलं. त्यामुळे टी.व्ही. वरील जाहीरातींनी आता सोशल मीडिया कडे वाटचाल घेतली आहे. टि.व्हीचे बदलत स्वरूप कितीही आकर्षक असेल तरी मात्र आता समाजाने सोशल मीडियाचा पूर्ण स्वीकार केला आहे. त्यामुळे यावर मात करण्याकरिता टिव्हीत देखील इंटरनेट टिव्हीची निर्मिती वाढली आहे.

सोशल मिडियाच्या प्रवाहात सगळा मोठा बदल बॅंकिंग, मनोरंजन, माहिती या तीन शाखांत जाणवला. यात सगळ्यात वेगळी भूमिका ही मनोरंजन आणि माहिती क्षेत्राची राहील. मनोरंजनाकरिता युट्युबवर येणारी नवनवीन वेब सिरीज व वाढते विडियो प्रॉडक्शन याच उदाहरण ठरेल तर वाढते ऑनलाईन चॅनल्स, न्युज चॅनल्स हे माहिती क्षेत्राचे एक उदाहरण ठरेल. आज प्रत्येक पेपर, चॅनलच एक वेब पोटेल तयार झाल आहे. तर यात बरेच नवनवीन चॅनल्सने देखील मजल मारली आहे. कुठलेही सेन्सर बोर्ड नसल्याने येथे आगळे वेगळे विषय या गांभीर्यात ठेवून दाखवने शक्य होत आहे. त्यामुळे फिल्म व मनोरंजन क्षेत्रात अमुलाग्र बदल जाणवला आहे. ॲमेझॉन प्राईम ने तर सिनेमाघरांवर मोठा प्रभाव पाडला आहे. त्यामुळे थेटर संस्कृतीला खीळ बसली आहे. या विरोधात बरेचसे देश देखील आहे. उदा. फ्रान्स यात अग्रेसर असून त्यांनी तर जो चित्रपट ॲमेझॉन प्राईमवर दाखवला गेला असेल त्याची नोंदणी कान फिल्म फेस्टिवलमध्ये नाकारली.

नेटफ्लिक्स व ॲमेझॉन प्राईम यांनी सिनेमा व मनोरंजनात भर पाडली. मात्र त्याच बरोबर त्यांची गुणवत्ता गमावली देखील. नेटाफ्लिक्स हे असे माध्यम आहे. जिथे सेन्सरबोर्ड नाही ज्यामुळे बरचसे सामाजिक मात्र अचर्चीत विषयांना स्थान देणार ते एक माध्यम बनले. स्त्रियांची मासिक पाळी लैंगिकता इ.सारखे विषय यावर सुरुवातीला मांडता येत होते ते आजही आहे. मात्र याचा निर्मात्याने गैरफायदा घेतला. विक्रम भट्ट सारख्या एका चांगल्या दिग्दर्शक, लेखकाने 'माया' सारखी वेब सिरीज तयार करुन लैंगिकतेला बढावा देवून समाजाची दिशामूल करत पैसा कमाविला. त्याच बरोबर चकीत करणारी एक बाब अशी कि एकता कपुर सारख्या टिव्ही जगतातील स्त्रिचे प्रश्न हाताळणाऱ्या या स्त्रिने या माध्यमातुन अश्लील वेब सिरीज बनवुन पैसा हा मार्ग निवडला. ज्यामुळे सोशल मीडिया तर प्रभावी होताच मात्र त्याचा वापर चुकीच्या पद्धतीने कसा करता येतो याचा आदर्श या सिने जगतातील व्यक्तिमत्त्वांनी केला. आज नेटफ्लिक्सच्या माध्यमातून जी आशा समिक्षकांनी समाजात मांडली होती ते विषय तर संपलेच पण तरुणाई समोर वेब सिरीजच हे एक नवे व्यसन यांनी मांडले आहे. याद्वारे चुकीचे वीडीयो व त्याद्वारे चुकीची माहिती पोहचविण्याचे काम होत आहे. ज्याचा प्रभाव फ्रि किंवा मुबलक दरात प्राप्त होणाऱ्या इंटरनेट सेवा कमी झाल्यावर दिसून येईल.

याच रांगेत आणखी एक अनोखे रसायन आहे व ते म्हणजे 'फेसबुक' पुर्वी मैत्री व चॅटिंग साठी असणाऱ्या फेसबुकचा वापर आज बदलला आहे. न्युज चॅनल्स व जाहिरातीचाच मठ आज फेसबुक आहे. सर्वच न्युज चॅनल्सच्या बातम्या वीडीयो व प्रिंट स्वरूपात येथे येऊ लागल्या आहेत. प्रसिद्धीचे एक फार मोठे साधन म्हणजे फेसबुक. त्यामुळे सर्वच जनसंपर्क व प्रसिद्धी कंपन्यांनी फेसबुकशी सांगड घातली असेल. त्याचे एक ताजे उदाहरण द्यायचे झाले तर प्रिया वॉरीयर ही एक साधी अभिनेत्री मात्र प्रसिद्धी विभागाची नीती व प्रेक्षकांचा प्रतिसाद आणि जलद सोशल मीडिया हिने तिला जगाच्या उंच शिखरावर नेले असे बरेचसे मुद्दे व व्यक्ती आहेत. निवडणुकांचे प्रचारात सर्वात मोठे साधन हे फेसबुक आहे. कित्येकांना या दोन वर्षात फेसबुक ने स्टार बनविले तर कित्येक राजीनामे देखील. फेसबुक व बदलते जलद सोशल मीडियाची विशिष्ट पत्रकारिता सुरू झाली ज्यात ने

एक सोशल बीट झाले आहे.

वाढता प्रभाव व फायदयाचा वापर याने सोशल मिडियाला पूर्ण बदलले आहे. मात्र हा प्रभाव कधी पर्यंत? हा सवाल नेहमीच विचारला जातो. 5g आल्यावर यात बदल दिसेल का ? की प्रत्येक देशाला याची एक उपाय योजना बनवावी लागेल. असे प्रश्न उपस्थित केले गेले पाहिजेत. कारण सोशल मीडियाने मनोरुग्णता वाढवली आहे. नाते संबंध मोबाईलवर आले आहे. संस्कृती मोबाईलवर आली आहे. लग्न, प्रेम, भांडणे, रात्र आता मोबाईल द्वारे होत आहे. ज्यामुळे समाज हा कितीदी संघटित होत असेल तरी तो केंद्रित न होता स्वत: पुरताच मर्यादित राहिला आहे. येणाऱ्या काळात हे कमी व्हायला हवे अन्यथा येणाऱ्या तिसऱ्या महायुद्धात अणुबॉम्ब नाही तर व्हॉयरसचे बॉम्ब फुटतील जे एकाच क्षणात जगाची ओळख माहिती आणि संस्कृती मिटेल.

आता शाळेतील प्रतिज्ञा बदलली आहे ???

What's App माझा देश आहे.
सगळे What's App युजर
माझे बंधू आहेत...
माझ्या What's App Account
वर माझे प्रेम आहे...
माझ्या What's App च्या समृध्द
आणि ?.... विविधतेने
नटलेल्या.. Profile
चा मला अभिमान आहे...
त्या Profile ला जोड देण्याची
पात्रता.. माझ्या अंगी
यावी म्हणून मी चोवीस
तास... Online राहण्याचा
प्रयत्न करीन... मी
माझ्या पालकांना, गुरुजनांना
आणि वडीलधाऱ्या
माणसांना What's App मधे सामावून घेऊन
प्रत्येकाला फ्रेन्डला reply
सेन्ड करीन... माझा What's App
आणि माझे.
What's App मित्र, यांच्या फोटो Status बघण्याचा
मी प्रतिज्ञा करीत आहे...
त्यांच्या Comments आणि त्याची reply
ह्यातच माझे What's App वरील आयुष्य
सामवलेले आहे....
जय What's App जय भारत

संकलन –
आकाश मेश्राम
बी.ए.भाग–२

सोशल मीडिया न सोसणारे सोशल नेटवर्किंग

कु.जयश्री भार्वे
बी.ए.भाग–१

सध्या सोशल नेटवर्किंगमुळे देशात कमालीचा उच्छाद माजलेला आहे. हा उच्छादच आता आपल्या जीवनाचा एक अविभाज्य अंग बनलेला आहे. त्यामुळे ८०% भाग या सोशल मीडीयाच्या दबावाखाली प्रचंड दबल्या जात आहे. तसेच चुकीचे ज्ञान, तत्त्वज्ञान अवगत करत आहे. हा विषय जीवनातला अनिवार्य घटक बनलेला आहे. तव्दतच आज रोजी जगात ४१७ मिलियन्स जनता सोशल मीडीयाचा वापर करीत असून त्यातील नुसती ७० मिलियन्स जनता ही केवळ भारतीय आहे. तरीही आपण अजूनही स्मार्ट नागरीक म्हणून नावाजलेलो नाही. याचे कारण असे की, आपण सोशलनेटवर्किंगच्या बाबत फारसे गंभीरच नाही.

या तंत्रज्ञानाशिवाय तरणोपाय नसेल तरीही साक्षर होणे गरजेचे आहे. त्याचा वापर मनोरंजन, हाय, हॅलो, इथपर्यंतच मर्यादित न ठेवता व्यवहारातही व्हायला हवा. काही गैरसमजुतींच्या, अज्ञानाच्या धुऱ्यावर तरुणपिढीची मानसिकता अडकलेली आहे. ऑनलाईन, गेम, सेल्फीचे ॲडिक्शन, चुकीचे राजकीय पोस्ट, स्वार्थी कमेंट्स या रूतबांच्या पल्याड आपण जात नसल्याने 'कॅशलेस भारत' होण्यास अडसर होत आहे.

सोशल मीडीयामुळे जग आपल्या खिशात असल्याचा भास सध्या सर्वांना होत आहे. त्यातील बहुतांश गोष्टीचं आपल्या जीवनाशी काडीमात्र सोयरसुतक नसतं. काही गोष्टी तर राजकीय हेतूने प्रेरित असल्या कारणाने नेमके काय खरे नी काय खोटे काहीही कळायला मार्ग नाही. चुकीच्या माहितीची शहानिशा न करता तीच ती सारखीच माहिती इतर सर्व ग्रुपवर पोष्ट केल्याने समाजात अनेक गैरसमजुतींना पेव फुटले आहे. रात्रंदिवस याच गोष्टींचा पुनर्वापर होऊन चिंता, तणाव वाढून मनावर आघात वाढत आहेत.

कुटुंब व आरोग्य मंत्रालयाच्या पाहणीनुसार सोशलमिडीयाच्या अतिवापराने विमनस्कतेचे प्रमाण वाढत आहे. सोशलमिडीयावर पाठवण्यात येणाऱ्या पोस्टवर, फोटोजवर मिळणाऱ्या नकारात्मक लहरींचा, कमेंटस्चा, ऑनलाईन, गेम पोर्नोग्राफी तसेच सेल्फी ॲडिक्शन आदी कारणांमुळे डिप्रशनची तीव्रता वाढून गेल्या अनेक वर्षात युवा वर्गाचे मानसिक संतुलन बिघडत नवीन समस्या निर्माण होत आहे. यात केवळ युवा वर्गच नाही तर संबंध कुटुंबच भरडले जात आहे. सोशल नेटवर्कींगच्या अति वापराने मनोविकार वाढत असल्याचा आकडेवारीत मुंबई बेंगरुळ आणि कोलकत्ता या महानगरातील तरूणांचे प्रमाण सर्वाधिक आहे. मुंबई येथील जे.जे. हॉस्पिटल मध्ये सध्या ३८ हजार ३९४ तर बेंगरूळ मध्ये २४ हजार ३४८ मनोरूग्णांचा नियमित उपचार सुरु असल्याचे अहवालात म्हटले आहे. सोशलमिडीयापासून दूर रहा असे सांगणे आज संयुक्तिक नाही. पण त्याचा सुरक्षित आणि सावधगिरीने वापर करून अतिवापर टाळणे असल्याचे समुपदेशक सांगतात.

लहानग्याच्या हातात मोबाईल थोपविल्याने मुले हिंसक प्रवृत्तीचे होत आहेत. कृत्रिम फॅशन क्रेझ वाढत आहेत. ग्रुप गोष्टीची शेअर होत असल्याने प्रायव्हसी चव्हाट्यावर आली आहे. म्हणूनच सामाजिक जनप्रबोधन करण्याची गरज आहे निर्माण झाली आहे.

पोरगी माझी राहते,

Online-Binline

चालु केला तिने Social
Media चा प्रवास
तिच्यासाठी केलेले कष्ट
विसरून राहते आता Online-Binline
तास अन तास.

अहो तिच्या उज्ज्वल भवितव्याची
या डोळ्यात किती स्वप्न रंगविली.
या जगात भरकटल्याने
क्षणातच सगळी स्वप्न भंगली

काळजी वाटाया लागली.
हो आता, WA अन FB
च्या नादात पोरीची तहान
भुक ही हरविली, कष्ट करून
रात-रात हो जागविली.

जागी हो न पोरी आता
अस्ताव्यस्त तुझ्या जगातून
बाहेर ये, आणि या
सुंदर आयुष्यातील स्वत:च्या
अस्तित्वाचे सार्थक तू होऊ दे !

कु. प्रीती यावलीकर
बी.ए.भाग–२

सुशासन आणि प्रसार माध्यमे : माहिती तंत्रज्ञानाचा प्रभाव

संकलन -
कु. राधिका हाडोळे
बी.ए.भाग-२

एकविसाव्या शतकामध्ये माहितीची तिसरी लाट ही समग्र मानवी संस्कृतीचा चेहरामोहरा बदलून टाकत आहे. अशा वेळी कल्याणकारी राज्यामध्ये सुशासनाची मधूर फळे सामान्य जनतेपर्यंत जर पोहचवावयाची असतील तर माहिती संज्ञापन तंत्रावर आधारलेली प्रगत प्रसार माध्यमे वापरून नवा समाज व नवी संस्कृती घडवावयाची आहे. कल्याणकारी राज्यामधील लोकप्रशासन हे उत्तम आणि पारदर्शी व स्वच्छ असेल तर ते सामान्य जनतेला अधिक प्रमाणात उत्तरदायी आणि जबाबदार असू शकेल त्यासाठी करावयाची व्यूहरचना आणि नियोजनाचा विचार प्रस्तुत लेखामध्ये केला आहे. भविष्यामध्ये करावयाच्या प्रयत्नांची दिशा आणि दृष्टिकोन स्पष्ट करून येथे लोकसहभागासाठी करावयाच्या उपाययोजनांची चर्चा केली आहे.

विकासाच्या सहभागाची एक नवी कार्यसंस्कृती विकसित करताना आपणास प्रथम सुशासनाचा विचार करावा लागेल, असे सुशासन हे जर निश्चित ध्येयधोरणावर आधारलेले असेल तर ते जनसामान्यांच्या आशा-आकांक्षा सफल करू शकेल त्यामुळे सुनिश्चित विकास कार्यक्रमांची आणखी व अंमलबजावणी यावर अशा वातावरणाची निर्मिती करणे, हे प्रसार माध्यमांचे कर्तव्य ठरते.

नवीन सहस्त्रकामध्ये जगातील सर्व प्रगत राष्ट्रांमध्ये विकास योजनांचा विस्तार करण्यासाठी नवीन कार्यसंस्कृती विकसित करण्यासाठी सोशल मीडिया इंटरनेट आणि प्रगत माहिती तंत्रज्ञानाचा अत्यंत जाणीवपूर्वक उपयोग केला जात आहे. १९९५ पासून माहिती तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात भारताने घेतलेली गरूडझेप पाहता अशी विकास संस्कृती घडविण्यासाठी प्रगत माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर वाढविणे गरजेचे आहे.

नवी आव्हाने कोणती ?

नवा माहिती समाज हा ज्ञानाधारित समाज आहे. ज्ञानकेंद्री समाजाची निर्मिती करण्यासाठी माहितीची गती विकासपूरक कशी ठरेल, यावर भर दिला जात आहे. तंत्रदृष्टीने प्रगत आणि माहिती दृष्टीने समृध्द अशा समाजाला माहिती समाज म्हटले जाते. सर्वांना सारखी विकासप्रेरक माहिती प्रदान करणे, प्रगत तंत्र व कौशल्यांचे शिक्षण देणे आणि नैतिक मूल्यांचे संवर्धन करून बहुजनांना विकासात सहभागी करणे अत्यावश्यक झाले आहे. जनधन विकास योजना असो की, दीनदयाळ अंत्योदय योजना असो, त्याचे हे गतिमान लोकसहभागावर अवलंबून असणार आहे. पंतप्रधान १० कलमी विकास हा देशाच्या कानाकोपऱ्यातील सामान्य माणसापर्यंत पोहचविण्यामध्ये दृकश्राव्य माध्यमे ही पूरक ठरू आहेत. लाभार्थीपर्यंत विकासाची फळे पोहोचविण्यामध्ये माहिती तंत्रज्ञानाचे विलक्षण सामर्थ्य आहे व ते जाणीवपूर्वक ओळखलेपाहिजे. जनसामान्यास विकासात सहभागी करणे, त्यांना पूरक विकास कार्यक्रमांचा पाठपुरावा करणे आणि लोकांना परिवर्तनास सिद्ध करणे, हे खरे आव्हान आहे. सामाजिक व आर्थिक परिवर्तनाची दिशा ही सक्रिय लोकसहभागावर अवलंबून असते हे नवीन जगाने यथार्थपणे नमूद केले जात आहे.

विचारमूल्ये व कृती :

विकासप्रेरक विचार हे सुनिश्चित मूल्यावर आधारलेले असतात. अशा मूल्यांचे संगोपन आणि संवर्धन करून आखलेल्या विकासाचा कार्यक्रम हा विचार परिपूर्ण असतो. त्यास अभूतपूर्व असा लोकसहभागाचा आधार असतो. लोकांच्या उंचावलेल्या अपेक्षा सफल करताना ठरविलेल्या कार्यक्रमास प्राधान्यक्रम निर्णायक वेगाचे गणित लक्षात घेता असे कार्यक्रम हे सुनिश्चित कालावधीमध्ये अंमलात आणावयाचे असतात. दूर पल्ल्याच्या मध्यम आणि अल्प काळामध्ये सफल करावयाच्या विकास योजनांचे कार्यान्वयन करताना जनसामान्यांचे हित लक्षात घ्यावे लागते. प्रसार माध्यमांनी लोकप्रबोधनाचा जागर घडविताना नवा ज्ञानयज्ञ करावा लागतो. माध्यमे मुद्रित असोत की दृकश्राव्य. या सर्व माध्यमांना मूल्यभेद करण्याचे सामर्थ्य प्राप्त झाले पाहिजे. समाजात घडत असलेल्या आंतरक्रियांचे सूक्ष्म असोत की दृकश्राव्य. या सर्व माध्यमांना मूल्यभेद करण्याचे सामर्थ्य प्राप्त झाले पाहिजे. समाजात घडत असलेल्या आंतरक्रियांचे सूक्ष्म आकलन करून प्रसारमाध्यमे सामाजिक मानसिकता बदलण्याचे कार्य करतात. लोकांच्या अभिवृत्ती, दृष्टिकोन आणि मते जर बदलावयाची असतील तर प्रसार माध्यमांद्वारे लोकांवर सामाजिक संस्कार करावे लागतात. भारतीय माध्यमांनी या संदर्भात आता नवीन विकास संवाददृष्टिकोन विकसित केला पाहिजे.

नवी कार्यप्रणाली :

एकविसाव्या शतकात २०२ मध्ये भारत ही आर्थिक महासत्ता होणार आहे. शहरे व ग्रामीण, नागरी आणि वनवासी पुरुष आणि महिला तसेच विकसित आणि मागास प्रदेश यातील अंतर जर जाणीवपूर्वक भरून काढावयाचे असेल तर प्रसारमाध्यमांना विकासपूरक माहिती पुरविण्यावर भर द्यावा लागतो. संबंध देशामध्ये सर्वदूर पसरलेल्या मानवी समाजामध्ये जर बदल घडवून

आणावयाचा असेल तर नवीन ध्येयवादावर आधारलेली कार्यप्रणाली सुजवावी लागेल तसेच ठिकठिकाणी विशेष अशी प्रकाशाची बेटे निर्माण करावी लागतील. त्यांच्या आदर्शामुळे मानवी समाजामध्ये अज्ञानाचा अंधकार नाहीसा होऊन ज्ञानाचा प्रकाश सर्वदूर पोहचू शकतो. अण्णा हजारे यांनी विकसित केलेले राळेगण सिद्धी हे आदर्श गाव हे सुद्धा असेच एक प्रकाशाचे वेट आहे. नवीन सहस्त्रकात पाणी, ऊर्जा आणि दळणवळण हे खरे महत्त्वाचे प्रश्न आहेत. त्याबरोबरच शिक्षण, आरोग्य आणि सुरक्षा हे प्रश्न जर त्वरेने सोडवायाचे असतील तर त्यासाठी प्रचार माध्यमांचा योजकतेने वापर करावा लागतो.

माहिती तंत्रज्ञानाचे लाभ :

विकास संज्ञापनामध्ये माहिती तंत्रज्ञानाचे लाभ हे अनेकविध स्वरूपाचे आहेत. माहितीचे महाजाल म्हणजे इंटरनेटवरील माहितीच्या आदान प्रदानामुळे विकास योजनांचा लाभणारा प्रतिसाद हा विशेष महत्त्वाचा आहे. आंतरक्रियात्मक संकेतस्थळांमुळे माहितीच्या आदान प्रदानातील वेग वाढला आहे. ज्ञानपूरक आणि विकासप्रेरक माहिती ही ज्ञानाची पातळी उंचावते. जितका माहितीचा वेग वाढेल तेवढा विकासाचा वेगही वाढतो. आपल्या माहितीचे रूपांतर ज्ञानकौशल्य व शहाणपणात केल्यामुळे विकास प्रवर्तनाला साहाय्य होते. जितकी माहितीची सखोलता जास्त तितकी विकासाची क्षमताही वाढते. त्याबरोबर अज्ञानाचे निर्मूलन होऊन गरिबीही कमी होते. भविष्यकालीन गरजा आणि प्राधान्यक्रम लक्षात घेऊन संकेतस्थळांद्वारे जेवढा विचार प्रसार केला जातो तेवढा विकासाचा वेगही वाढतो.

विविध शासकीय विकास योजनांमध्ये सामाजिक व आर्थिक परिवर्तनाला महत्त्व आहे. त्यामुळे गरीब माणसापर्यंत विविध योजनांची माहिती पोहचते आणि अशा योजना लाभार्थीपर्यंत त्वरेने पोहचविल्या जातात. थेट बँक हस्तांतरण म्हणजे डीबीटी प्रणालीमुळे विकास योजनांच्या अंमलबजावणीचा वेग आला आहे व विकासाच्या कार्यान्वयनात पारदर्शकता आली आहे. लाभार्थी व त्यांचे कुटुंबीय यांच्यापर्यंत या योजनांची फळे थेट पोहचविली जात आहेत. त्यामुळे मध्यस्थांची लुडबूड थांबली आहे.

भावी दिशा कोणती ?

विकास प्रेरक संज्ञापनामध्ये प्रसार माध्यमे ही पोषक वातावरणनिर्मिती करतात. त्यामुळे परिवर्तनाची भावी दिशा, ही उपेक्षित घटकांना न्याय देण्यासाठी फलदायी ठरणार आहे. सर्वाधिक आणि अधिकाधिक गरजू माणसांपर्यंत पोहचण्यासाठी मोलाचे कार्य बजावतात. लोकप्रशासनाचे सुशासनात रूपांतर करताना प्रशिक्षण, प्रबोधन आणि प्रवर्तन ही त्रिसुत्री वापरली पाहिजे. त्यामुळे सामान्य जनतेच्या आशा पल्लवित करणे शक्य होईल, चोख, स्वच्छ आणि प्रामाणिक प्रशासकीय यंत्रणा ही सुशासनाचा आधार असते. लोकांना अपेक्षित ध्येय आणि स्वप्ने गाठण्यासाठी प्रशासन कुठेही अडसर ठरणार नाही. याची दक्षता सुशासनास घ्यावी लागते हे ओघानेच येते.

उपाययोजना :

भविष्यामध्ये प्रसार माध्यमांनी जागरूक राहून नवीन आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी वातावरणनिर्मिती करण्यावर भर द्यायला हवा.

१. सुशासनासाठी व्यापक जाणीवजागृतीची गरज आहे. त्यासाठी शिबिरे व प्रशिक्षणवर्ग आखले पाहिजेत.

२. विविध उपक्रमांतून सामान्य माणसाची जागृती करायला हवी.

३. विकासाचे लाभ उपेक्षित वर्गापर्यंत पोहचविताना कर्मचारी व अधिकारीवर्गास बहुमाध्यमाचे प्रशिक्षण दिले पाहिजे.

समारोप :

या सर्व चर्चेवरून हे स्पष्ट होते की, सुशासन ही बलशाली राष्ट्राच्या उभारणीसाठी एक अपरिहार्य गरज आहे. यापुढील काळामध्ये प्रशासकीय प्रशिक्षण संस्थांना आपल्या विविध शिबिरातून विविध उपक्रमांची शास्त्रीयपणे आखणी करून सुशासनावर भर दिला पाहिजे. नव्या ज्ञानयुगामध्ये प्रगत माहिती तंत्रावर आधारलेल्या माहिती समाजाची उभारणी करण्यासाठी प्रगत कौशल्ये प्रदान करण्यावर भर दिला पाहिजे. तसे झाले तर सुशासन हे आहे रे व नाही रे या वर्गामधील अंतर कमी करण्यासाठी नवे वरदान ठरेल. बहुमाध्यमांच्या वापरासाठी यथायोग्य प्रशिक्षण व प्रबोधन करून सामाजिक व आर्थिक विकासाचा वेग वाढविता येईल. तसे झाले तरच भारतामध्ये स्वराज्य अवतरू शकेल. कार्यात्मक क्षमतांचे सवर्धन आणि उपयोजित व्यवहार्य दृष्टिकोन समोर ठेवून लोकप्रशासनास नवी झळाळी दिली तर भारतीय प्रशासकीय सेवा या अधिक पारदर्शक व लोकाभिमुख होऊन त्या अधिकाधिक लोकांचे अधिकतम कल्याण साध्य करू शकतील यात शका नाही.

■■

सोशल मीडिया : एक आव्हान

कु. कांचन कुंभारे
बी.ए.भाग-१

भारत देश हा कृषिप्रधान देश आहे, पण माझ्या मते, भारत हा फक्त कृषिप्रधानच नसून हा देश मोठ्या प्रमाणावर आधुनिकतेच्या आहारी गेलेला देश आहे असे म्हटल्यास अतिशयोक्ती होणार नाही. भारतातील लोकांना कॉपी करण्याची सवय लागलीआहे. मग ती व्यापारात असो, उद्योगधंद्यात असो, शिक्षणाच्या क्षेत्रात असो की कोणत्याही वस्तूच्या निर्मितीत असो शेजारच्या देशात एखादे नवीन काही तयार झाले असेल तर ती लगेचच आपल्या देशात आपण पाहतो, अशीच एक वस्तू आली आहे ती म्हणजे 'मोबाईल'.

मोबाईलचे प्रमाण अल्पकाळात किती वाढले हे सांगणे अशक्यप्राय आहे. कारण त्याचा वेग हा वायूपेक्षाही जास्त आहे.असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. आज अनेक प्रकारचे, अनेक कंपन्यांचे, अनेक आकाराचे मोबाईल बाजारात आले आहे. मोबाईलचा आकार दिवसेंदिवस लहान-लहान होत आहे व त्याची कार्यक्षमता तसेच उपयोग वाढतच आहे. मग ते उपयोग चांगले असो की वाईट असो याचा विचार न केलेलाच बरा.

मोबाईल हा लहानात लहान मुलांपासून तर वृध्दांपर्यंत पोहोचला आहे. एवढेच नव्हे तर अगदी हमालांपासून तर रिक्षावाल्यांपर्यंत मोबाईल पोहोचला आहे. मोबाईलच्या बाबतीत चार ओळी लिहायच्या झाल्या तर...

पोटात ढकलायला अन्न नाही,
डोक्यावर धड छप्पर नाही,
हाताला काम नाही,
परंतु खिशात मात्र मोबाईल आहे
आधुनिक भारतातील आधुनिक
लोकांचे हे आधुनिक चित्र आहे.

आज या भारताला आपण जागतिक महासत्ता बनविण्याचा दावा करीत आहो. परंतु ही वस्तुस्थिती आपण नाकारू शकत नाही की आजच्या या घडीला या देशात मोबाईल फोनची संख्या ही स्वच्छता गृहांपेक्षा अधिक आहे. या संदर्भातील आकडेवारी संयुक्त राष्ट्रसंघाने प्रकाशित केले असल्याने हे तथ्य नाकारण्यास अर्थ नाही. मोबाईलची संख्या वाढत आहे म्हणजेच देशाचा विकास किंवा आधुनिकीकरण होत आहे, असा दावा आपले सरकार केल्याशिवाय राहणार नाही.

संयुक्त राष्ट्रसंघाने २००८ सालीं केलेल्या सर्वेक्षणात तब्बल ५४.५ कोटी मोबाईलधारकांची नोंद करण्यात आली आहे. हे प्रमाण गेल्या दोन-तीन वर्षात दहा टक्क्यांनी तर नक्कीच वाढले असेल. याचाच अर्थ स्वच्छता गृहाबाहेर जाणाऱ्या लोकांचे प्रमाण देखील खूप अधिक आहे. घरात स्वच्छतागृह नसले तरी चालेल, पण खिशात मोबाईल हवाच.

''मोबाईल व महाविद्यालयीन विद्यार्थी'' असे जे समीकरणच तयार झाले. ज्याप्रमाणे एखादे लहान मूल, त्याला आईशिवाय राहू शकत नाही. त्याचप्रमाणे महाविद्यालयीन विद्यार्थी मोबाईल शिवाय राहू शकत नाही. इतकी भयावह परिस्थिती आज आपल्यादेशात निर्माण झाली आहे. मोबाईलचा वापर चांगल्या कामासाठी सुद्धा होतो याचा तर जणू विसरच पडला आहे.

मोबाईल हे साधन आजच्या या धावपळीच्या युगातील धकाधकीच्या आयुष्यात महत्त्वाचे नसून अतिमहत्त्वाचे साधन झाले आहे, पण कैव्हा? जर त्याचा उपयोग योग्य वेळी, योग्य ठिकाणी व योग्य कामासाठी होत असेल तरच.

माझ्या मते, मोबाईलचा वापर मुलांनी योग्य रीतीने काळजीपूर्वक तसेच दळणवळणाचे साधन म्हणून केला तर मोबाईल संशोधनाचा चांगला उपयोग होईल व मोबाईल संशोधन सार्थक ठरेल.

मोबाईलचे अनेक फायदे आणि त्याचबरोबर अनेक तोटे सुद्धा आहेत. मोबाईलचा वापर हा फायद्यासाठी करावा हा तोट्यासाठी हे त्या-त्या मोबाईल धारकांवर अवलंबून आहे. मोबाईलचा अतिवापर घातक आहे याबदल समाजामध्ये जनजागृती होणे आवश्यक आहे. मोबाईलचा वापर कसा व किती करावयाचा यावरच त्याचे फायदे-तोटे अवलंबून असतात. म्हणूनच सोशल मीडिया हे एक आव्हान आहे.

मोबाईलचा वापर काळाचीगरज आहे. परंतु अतिवापर काळ घातक ठरू शकतो.

■■

'माहिती अधिकार आणि प्रसार माध्यमे'

संकलन -
अभय म्हाला
बी.ए.भाग-३

'स्वातंत्र्योत्तर काळानंतर भारतीय संविधानाने प्रदान केलेल्या मुलभूत हक्कापेक्षा अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा अधिकार लाभ होऊन एक नवी जीवनदृष्टी लाभल्यामुळे भारतीय प्रसार माध्यमांनी आपले स्थान निर्विवाद निर्माण केले. आता जनतेला माहिती अधिकार प्रदान केला गेल्यामुळे भारतीय प्रसार माध्यमाचे स्थान नागरिकांचे मुलभूत हक्क अधिक मजबूत झाले. माहिती मिळविणे, मन व्यक्त करणे व त्याचा प्रचार करणे हा लोकशाहीचा पाया होय. या मूलभूत अधिकाराचे रक्षण करण्यासाठी लोकांना प्राप्त झालेला हा मूलभूत हक्क आणि प्रसार माध्यम क्षेत्रातील अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याची एकत्र सांगड घालून अधिकृत माहितीचा योग्य ठिकाणी वापर केला तर संबंधीत घटकांना आकर्षित करून घेण्याची किंवा अपेक्षित क्षेत्रात परिवर्तन घडवून आणण्याची अथवा सामुहिक विकास प्रक्रियेला गती देण्याची किमया प्रसार माध्यम आणि माहिती अधिकारात सामावली आहे. प्रसार माध्यम व माहिती या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू असून त्या परस्परपूरक आहेत. आजच्या आधुनिक युगासाठी प्रसार माध्यम क्षेत्र व त्यातील आधुनिक साधने आणि माहिती या दोन्ही बाबी म्हणजे अमूल्य देणगी होय. हाच निष्कर्ष प्रस्तुत आभ्यासाचा आहे.

प्रस्तावना :

आजचं युग हे स्पर्धेचे युग... संवाद क्रांतीचे युग... शास्त्रीय युग... म्हणून ओळखलं जात असलं तरी यशाची पहिली पायरी म्हणुन माहितीचे स्थान आजही कायम आहे. शास्त्रातील अनेक नवनव्या शोधामुळे जग लहान बनत चालले आहे. संवाद क्रांतीमुळे प्रसारमाध्यमांचे तर माहिती अधिकार प्रदान झाल्यामुळे माहिती या दोन्ही क्षेत्राचे महत्त्व अधिकच वाढले आहे. आजच्या या आधुनिक युगातही ज्ञान, माहिती, संपर्क आणि प्रचार प्रसाराच्या माध्यमातून अधिकाधिकाचे अधिकतम कल्याण साध्य करण्यासाठी तसेच अधिकाधिकांना अधिकाधिकांशी जोडण्यासाठी व संबंधीत घटकांत परस्परांविषयी विश्वासार्हता निर्माण करण्याबरोबरच सामूहिक विकासाच्या योजना अखेरच्या घटकांपर्यंत पोहचविण्यात, सामाजिक शिक्षण साकारण्यात, यशाचा आलेख सुचविण्यात तसेच लोकशाही शासन प्रणाली अधिक सक्षम करण्यासाठी भारतीय प्रसार माध्यमांची भुमिका प्रारंभापासुनच महत्त्वपूर्ण राहिली आहे.

भारतीय स्वातंत्र्योत्तर काळानंतर भारतीय संविधानाने प्रदान केलेल्या मूलभूत हक्कापेक्षा अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा लाभ होऊन एक नवी जीवनदृष्टी लाभल्यामुळे भारतीय प्रसार माध्यमांनी आपले स्थान निर्विवाद निर्माण केले. ब्रिटीश राजवटीमध्ये भारतात गोपनियतेचा कायदा लागू केला गेला होता. या कायद्यामुळे प्रशासकीय स्तरावरील विविध प्रकारच्या माहितीपासून प्रसार माध्यमांना व नागरिकांना वंचित रहावे लागत होते. आता भारत सरकारने संपूर्ण देशात जनतेला माहितीचा अधिकार प्रदान केल्यामुळे भारतीय प्रसार माध्यमांचे स्थान आणि भारतातील नागरिकांचे मूलभूत हक्क अधिक मजबुत झाले आहेत. प्रशासकीय स्तरावरील कामकाज पुर्ण पारदर्शक करण्याबरोबरच माहिती अधिकाराच्या माध्यमातून सामूहिक विकासाच्या प्रक्रियेला गती देऊन सर्वांगीण विकासाचे स्वप्न साकार करण्यासाठी माहिती अधिकाराला प्रसार माध्यमांची जोड दिली तर सर्वांगीण विकासाचे चक्र अधिक गतिमान करता येईल व त्यातून सामूहिक विकासाचे फळ अखेरच्या घटकांपर्यंत पोहचविणे शक्य होईल माहिती अधिकार व प्रसार माध्यमे या दोन्ही परस्परपूरक व परस्परांशी निगडीत बाबी आहेत. भारत हा कृषी प्रदान देश आहे. ७० टक्के एवढा भारत हा गावा गावात वसलेला देश आहे. खरा भारत त्याच्या ५ लाख खेड्यातून पसरलेला आहे. खेड्यांचे स्वावलंबन कायम राखण्यासाठी त्याच दृष्टीने नव्या यांत्रिक सुधारणा झाल्या पाहिजेत. नियोजनाचा प्रारंभ प्रथम खेड्यातून झाला पाहिजे हा गांधीजींचा मूलमंत्र सरकार करण्याचे काही अंशी कार्य भारत सरकारने गतवर्षी प्रदान केलेल्या माहिती अधिकाराच्या माध्यमातुन होणार आहे. माहिती अधिकार हा गाव-गावातील अखेरच्या घटकापर्यंत रूजविण्याची व माहिती अधिकार या कायद्यास जनसामान्यामध्ये स्थान करून देण्याची महत्त्वपूर्ण जबाबदारी भारतीय प्रसार माध्यमावर आली आहे. माहिती अधिकाराची निकोप वाढ व तळागाळापर्यंत रूजविण्यात प्रसार माध्यमांची महत्त्वपुर्ण भूमिका ठरणार आहे. प्रसार माध्यमांचे महत्त्व प्रसार माध्यमांचे आणि संवाद माध्यमांचे मूळ जसे ऐतिहासिक पत्रव्यवहारात शोधता येते. तसेच या विषयाचे मूळ आपल्या ऐतिहासिक परंपरेत दाखविता येते. परंतु आधुनिक काळात या विषयाचे पैलू इतके प्रकट झाले आहेत की ते ऐतिहासिक सूत्र केवळ साम्य दाखविण्यापुरतेच ठरते. मनुष्यप्राणी व त्याचा स्वभाव हा सर्वत्र सारखा असल्यामुळे दुसऱ्याशी नातेजोडावे संपर्क साधावा व संवाद साधावा, माहितीची देवाण-घेवाण करावी ही भावना जगभर आढळते. सिंधरच्या काळात ती होती आणि आपल्याकडे अशोक, अकबरच्या काळात ही प्रवृत्ती होती म्हणून त्यास केवळ शुभारंभ एवढेच म्हणावे लागेल. प्रसार माध्यम ही प्रतिमा निर्मिती व विचार परिवर्तनाची आणि नवी नवी माहिती प्रसारणाची महत्त्वाची

साधनं असतात तर समाज व प्रशासन हे माध्यमांना 'हार्ड न्युज देणारे' असतात. दुसऱ्या महायुद्धानंतर जगभर विकसित झालेल्या प्रगत ज्ञान शाखांपैकी विकास संवाद ही एक मौलिक शाखा आहे. या संदर्भात माध्यम तज्ञ डॉ. वि. स. धारूरकर यांनी विकास संवादाची नवी क्षितीजे या ग्रंथात म्हटले आहे की, 'समाजात घडत असलेले रचनात्मक बदल नोंदविणे व ते गतिमान करणे हा विकास संवादाचा आत्मा होय. विविध क्षेत्रात प्रसार माध्यमे विकासाला पोषक वातावरण निर्माण करतात आणि अशा वातावरणातून संस्थात्मक जीवनाचे बदलते चित्र व सामाजिक बांधिलकीची भावनाही रूजू लागते. विकसनशील राष्ट्रांमध्ये नवीन जीवनमूल्ये रूजविण्याचे काम प्रसार माध्यमे करतात. ए प्रसार माध्यम प्रतिमा निर्माण करणारी असतात. प्रसार माध्यमांच्या या शक्तीमुळेच माध्यम क्षेत्र ही एक लोकशाहीसमाजरचनेतील अत्यंत प्रभावी सत्ता झाली आहे. प्रसार माध्यमांना अर्थात पत्रकारीता ही चौथी सत्ता मानली जाते परंतु ती हळूहळू अप्रत्यक्षरित्या पहिली सत्ता बनताना दिसत आहे. कारण प्रसार माध्यमांनी काय द्यावे, कसे द्यावे कोणती माहिती द्यावी, कशा स्वरूपात द्यावी यावर प्रसार माध्यमात ग्राहकांचा काहीही अधिकार किंवा नियंत्रण रहात नाही या बाबीकडे प्रसार माध्यमांना एक सत्ता मानल जातं आणि ती सत्ता ही अनिर्बंध सत्ता होय. या विवेचनावरून प्रसार माध्यमांचे महत्त्व आणि भूमिका लक्षात येते. माहितीचे महत्त्व लोकांनी लोकांसाठी चालविलेले राज्य म्हणजे लोकशाही अशी प्राथमिक लोकशाही प्रणालीची व्याख्या केली जाते. भारतीय लोकशाही ही जगात आदर्श लोकशाही मानली जाते. आपल्या देशाचा कारभार आधि या कारभारात प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्षरित्या नागरीकांचा सहभाग असतो आणि हा कारभार कसा चालतो हे पाहण्याची जबाबदारी लोकशाही राजवटीतील सर्व नागरिकांची असते. त्यासाठी देशाच्या राज्याच्या कारभाराची माहिती मिळणे आवश्यक आहे. माहिती शिवाय देशाचा राज्याचा कारभार आणि प्रशासन यंत्रणेतील कारभाराची पारदर्शकता लोकनियुक्त लोकप्रतिनिधींचा कारभार तपासता येणे शक्य नाही व ऐवढेच नव्हेतर जुन्या व नव्या मूल्यात समन्वय साधून एक नवी विकास संस्कृती तयार करतात. आजचे युग हे संवाद क्रांतीचे युग म्हणून ओळखले जात आहे. नव्या तंत्रामुळे माध्यमांच्या विश्वात कितीही क्रांतीकारी बदल झाले असले तरी प्रसार माध्यमे हे अबाधित राहिले आहे. कारण प्रसार माध्यम ही समाज मनाची वैचारिक नांगरण करणारी शक्ती होय. प्रसार माध्यमांद्वारे रोज नवे-नवे मनवंतर घडते नव्या सामाजिक चळवळींना प्रबोधनाची बैठक लाभते भारतामध्ये समाज सुधारणेची चळवळ स्वतंत्र आंदोलनातील लोकसंग्राम नव भारताची पुनर्रचना या तीनही पर्वात भारतीय प्रसार माध्यमांनी बजावलेली भूमिका ही संबंध प्रारब्ध बदलण्यासाठी पोषक ठरली आहे.

आजच्या संवाद क्रांतीच्या युगात माहिती अधिकार प्रदान करण्यात आल्यामुळे आजचं युग हे माहितीचे युग म्हणून ओळखले जाऊ लागले आहे. एवढेच नव्हे यशाची पहिली पायरी ही माहिती होय. जगात आता माहितीचे युद्ध आहे. माहिती महत्त्वपूर्ण घटक झाल्याने व त्यातही प्रसार माध्यमे ही माहितीचा प्रचार व प्रसार आणि माहिती विकणारी तसेच देणारी साधने असल्याने या माहिती युद्धात प्रसार माध्यमांचे विलक्षण महत्त्व वाढले आहे. एवढेच नव्हे तर भविष्यातही युद्धाचे यशापयश हे युद्ध करणाऱ्याच्या माहिती व ज्ञान क्षमतेवर अवलंबून राहणार आहे. एकूणच प्रसार माध्यम आणि माहिती या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू असून त्या परस्परपूरक आहेत. प्रसार माध्यमांचे महत्त्व केवळ माहिती किंवा प्रचार-प्रसार आणि जनशिक्षणापुरतेच मर्यादित राहिलेले नाही. तर सामाजिक, राजकिय, औद्योगिक, सहकार, शिक्षण आदि क्षेत्रात प्रसार माध्यमांनी आपले महत्वपुर्ण स्थान निर्माण केले आहे. लोकशाही देशातील राजकीय पक्षांचे अथवा संघटनांचे ध्येय असते. त्यासाठी जनमत आपल्या बाजूने अनुकूल व्हावे हा प्रयत्न असतो. जनमत अनुकूल होण्यासाठी प्रसार माध्यमांची भूमिका फार मोठी असते. किंबहूना जनमताची जडणघडण माध्यमांद्वारे घडून येत असते. आज माध्यम सत्ता अनुकूल असावी लागते. आपल मत दुसऱ्यास पटवून देऊन किंवा गळी उतरवून आपणास हवं ते जनमत घडविणे हे लोकशाहीत अपेक्षित आहे. आज किंवा प्रतिमा बनविण्यासाठी प्रसार माध्य फार मोठी भूमिका बजावतात विल्यम रिव्हार्स सारख्या जागकि किर्तीच्या माध्यम तज्ञांनी म्हटले आहे की, Media is the maker of the image Media is the breaker of the image Media is the maker of the Govermement Media is the breaker of the Government प्रसार माध्यम प्रतिमा निर्माण करणारी असतात. प्रसार माध्यमांच्या या शक्तीमुळेच माध्यम क्षेत्र ही एक लोकशाही समाजरचनेतीतील अत्यंत प्रभावी सत्ता झाली आहे. प्रसार माध्यमांना अर्थात पत्रकारिता ही चौथी सत्ता मानली जाते परंतु ती हळूहळु अप्रत्यक्षरित्या पहिली सत्ता बनताना दिसत आहे. कारण प्रसार माध्यमांनी काय द्यावे, कसे द्यावे कोणती माहिती द्यावी, कशा स्वरूपात द्यावी यावर प्रसार माध्यमात ग्राहकांचा काहीही अधिकार किंवा नियंत्रण रहात नाही या बाबीकडे प्रसार माध्यमांना एक सत्ता मानल जातं आणि ती सत्ता ही अनिर्बंध सत्ता होय. या विवेचनावरून प्रसार माध्यमांचे महत्त्व आणि भूमिका लक्षात येते. माहितीचे महत्त्व लोकांनी लोकांसाठी चालविलेले राज्य म्हणजे लोकशाही अशी प्राथमिक लोकशाही प्रणालीची व्याख्या केली जाते. भारतीय लोकशाही ही जगात आदर्श लोकशाही मानली जाते. आपल्या देशाचा कारभार आधि या कारभारात प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्षरित्या नागरीकांचा सहभाग असतो आणि हा कारभार

कसा चालतो हे पाहण्याची जबाबदारी लोकशाही राजवटीतील सर्व नागरीकांची असते. त्यासाठी देशाच्या, राज्याच्या कारभाराची माहिती मिळणे आवश्यक आहे. माहिती शिवाय देशाचा, राज्याचा कारीर आणि प्रशासन यंत्रणेतील कारभाराची पारदर्शकता लोकनियुक्त लोकप्रतिनिधींचं कारभार तपासता येणे शक्य नाही व त्यावर मत व्यक्त करता येणार नाही म्हणूनच लोकशाही शासन प्रणालीच्या कारभाराचा गाढा चालवणाऱ्या लोकप्रतिनिधी आणि प्रशासन यंत्रणेच्या कारभारातील पारदर्शकता, विश्वासार्हता आणि खुलेपणा आणण्यासाठी तसेच लोकशाहीची मूल्य जपण्यासाठी लोकांना माहितीचा अधिकार असला तरच लोकांच्या मुलभूत हक्काचे रक्षण करणे शक्य होणार आहे. म्हणूनच माहितीचा अधिकार हा समृद्ध लोकशाहीचा पाया होय. भारतावर परकीय देशाची सत्ता होती त्यामुळे त्यांच्या राज्यकारभारावर गदा येऊ नये व त्यांनी केलेले ब्रिटीश धार्जिणे काम, व्यापारात घेतलेले निर्णय स्थानिक लोकांना कळले तर अनर्थ होऊ शकतो म्हणून स्वतंत्र्यपूर्व काळात माहितीचा अधिकार ढावल्ण्यात आला असावा. परंतु माहिती न देण्याबाबतचा कोणताही थेट कायदा आजतागायत परकीय राजवटीत अथवा स्वतंत्र्योत्तर काळात परित झालेला नाही. महाराष्ट्र राज्याचे पहिले आयुक्त डॉ. सुरेश जोशी यांनी माहिती अधिकाराबाबत अग्रणी मासिकामध्ये म्हटले आहे की, 'ऑफिशीयल सिक्रेट ॲक्ट (कार्यालयीन गोपनियता कायदा) याची निर्मिती १९२३ मध्ये झाली. म्हणजे पहिल्या महायुद्धानंतरच्या संशयाच्या वातावरणात झाली आहे. आताच्या काळात ती स्थिती राहिलेली नाही. मुळात या कायद्यात असे म्हटले आहे की, देशाची सुरक्षितता आणि सार्वभौमत्व यांच्या रक्षणाशी निगडित अशीच माहिती गुप्त ठेवण्यात यावी, बाकीची माही गुप्त ठेवण्याची गरज नाही हा कायदा एवढा व्यापक आणि खुला आहे की, एके काळाची वलासिफाईड इन्फर्मेशन ही संकल्पनाच आता अस्तित्वात राहू नये. या विवेचनावरून माहितीचे महत्व लक्षात येते. माहिती अधिकार दुसऱ्या महायुद्धानंतर जगात बऱ्याच घडामोडी घडल्या. संयुक्त राष्ट्रसंघात अनेक लोकाभिमुख आणि कल्याणकारी निर्णय घेण्यात आले. १९४८ ला संयुक्त राष्ट्र महासभेत शासकीय माहिती मिळविण्याचा हक्क हा मूलभूत अधिकार ठरला. जगातील २५ पेक्षा अधिक देशांच्या राज्य घटनेने माहितीच्या अधिकाराला मान्यता दिली. ५५ ते ५८ पेक्षा जास्त देशांनी माहितीच्या अधिकाराविषयी कायदे केले. माहिती अधिकाराच्या बाबतीत सर्वोच्च न्यायालयाने एका प्रकरणात केलेला उल्लेख महत्वाचा आहे. तो म्हणजे, 'आपल्या सार्वजनिक पदाधिकाऱ्यांनी केलेल्या सर्व सार्वजनिक कृत्यांची माहिती मिळविण्याचा देशातील लोकांना अधिकार आहे. प्रत्येक सार्वजनिक व्यवहाराचा तपशील आणि त्याचे परिणाम समजण्याचा त्यांना अधिकार आहे.' हा निर्णय सर्वोच्च न्यायालयाने १९७५ ला दिलेला आहे. तर माहितीचा अधिकार असल्याचे राजस्थान उच्च न्यायालयाने १९८६ साली दिलेल्या एका निकालात म्हटले आहे. जनतेला माहितीचा अधिकार प्रदान करण्यात यावा या संदर्भात जन आंदोलन निर्णायक ठरले. तत्पूर्वी १९९७ साली मुख्यमंत्र्याच्या परिषदेत प्रशासन स्वच्छ व पारदर्शी असण्यासाठी माहिती अधिकाराची आवश्यकता प्रस्तावित करण्यात आली होती. त्यानुसार १९९७ ला तमिळनाडू व गोवा सरकारने माहितीचा अधिकार अधिनियम संमत केला. दिल्ली सरकारने २००१, मध्यप्रदेश २००३ आणि राजस्थान २००० ला अधिनियम लागू करण्यात आला. या अधिनियमातील त्रूटींचा अभ्यास करून सप्टेंबर २००२ साली फेरबदलासह अध्यादेश लागू झाला. तर याची २००३ मध्ये नविन कायदा संमत होऊन ११ ऑगस्ट २००३ रोजी सुचना जारी झाली व माहिती अधिकार अधिनियम २००० लागू झाला. महाराष्ट्र शासनाने माहितीचा अधिकार अधिनियम संमत केल्यानंतर केंद्र शासनाने याच कायद्यात थोडाफार फेरबदल करून २००५ मध्ये माहितीचा अधिकार अधिनियम संमत केला. या अधिनियमास राष्ट्रपतींनी १५ जुन २००५ रोजी संमती दिली व १२ ऑक्टोबर २००५ पासून संपूर्ण भारत देशात माहिती अधिकार अमलात आला. हा कायदा जम्मू काश्मिर वगळता संपूर्ण देशात लागू झाला असून कलम-३ प्रमाणे सर्व नागरिकांना माहिती पुरविण्याचा अधिकार बहाल करण्यात आला आहे. या कायद्यात कलम-४ मध्ये शासकीय प्रधिकरणाच्या जबाबदाऱ्या निश्चित केल्या आहेत. कलम-५ प्रमाणे शासकीय माहिती अधिकारी पदनिर्देशित करण्याची तरतुद केली अशा प्रकारची विविध बाबी संदर्भात एकूण २३ उपकलमे माहिती अधिकारात समाविष्ट करण्यात आले आहेत. ६ भारतीय स्वतंत्र्योत्तर कालानंतर ५८ वर्षानंतर का होईना परंतु जनतेला माहिती अधिकार प्रदान झाल्यामुळे माहिती अधिकार हा सुजान नागरिकांना खऱ्या अर्थाने स्वातंत्र्याची खरी अनुभती या अधिकारात प्राप्त झाली आहे. या विवेचनावरून माहिती अधिकाराचे महत्त्व लक्षात येते.

समारोप :

भारतीय संविधानाने प्रदान केलेल्या मूलभूत हक्कापेक्षा अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा अधिक लाभ होऊन एक नवी जीवनदृष्टी लाभल्यामुळे भारतीय प्रसारमाध्यमांनी आपले स्थान निर्विवादपणे निर्माण केले. आधुनिक संवाद साधनांमुळे संवाद क्षेत्रात क्रांती घडून आल्याने प्रसार माध्यमे अधिक बलशाली व प्रभावी झाली आहेत. त्यातच माहितीचा अधिकार प्रदान केला गेल्यामुळे भारतीय प्रसार माध्यमांचे स्थान आणि नागरिकांचे मूलभूत हक्क अधिक मजबुत झाले. माहिती मिळवणे, मन व्यक्त करणे, स्वत:च्या मतांचा विचारांचा प्रचार आणि प्रसार करणे हा लोकशाही शासन प्रणालीत लोकांचा मूलभूत अधिकार असून तो समृद्ध लोकशाही

माहीत आहे का ?

पण खरचं काही नियम लागू केले तर काय हरकत आहे. फायदा आपल्यालाच होईल तुमचे-माझे किंवा तुमच्या बहिणींच्या फोटोचा गैरवापर होणार नाही. एखादा मुलगा (अनोळखी) तुम्हाला त्रास देणार नाही. तुम्ही बेफिकिरपणे जी व्यक्तिगत माहिती अपलोड करता त्याचा गैरवापर होणार नाही आणि महत्त्वाचे म्हणजे आपल्यातला कोणी मानसिक रूग्ण होणार नाही किंवा त्यासाठी कारणीभूत सुद्धा राहणार नाही. डोक्याला त्रास देऊन थोडा विचार करायला काय हरकत आहे ?

आणि सोशल मीडीयाचा सोयीचा तेवढाच वापर करा. मी तुमच्यापेक्षा नक्कीच मोठी नाही पण तरी एक सल्ला देऊ इच्छिते. फक्त पंधरा-वीस दिवस तुमचा संपलेला नेटपॅक टाकू नका. मोबाईलचा वापर फक्त फोन करण्यासाठीच करा. रोज ग्रुपवर टाकतो तसं एक मॉर्निंग विश आई-वडिलांना करा. त्यांच्याशी मनमोकळे पणे बोला. मित्रांच्या देतो तसं बहिण-भावांच्या समस्येचे निराकरण करा. तुम्हाला हवं त्या शांत ठिकाणी जा. एकट्यात नाही एकांतात बसा. एखादे पुस्तक वाचा थोडं लिहून पहा.

काय हरकत आहे ? एखादा दिवस वेगळा जगून पहायला. आता आपल्याला सवय झालीये सकारात्मक संदेश फक्त सोशल मिडीयावर पाहायला व ऐकायला पण तुम्ही ते अनुभवा. उगवता, मावळता सूर्य फोटोत नाही तर प्रत्यक्षात पाहा. 'आय लव्ह यु आई' चे मॅसेज स्टेटस म्हणून ठेवण्यापेक्षा तिला रोज एक मिठी मारा. शिक्षकांवर मॅसेज (चांगले) टाकण्यापेक्षा रोज त्यांच्या जवळ बसून त्यांच्या अनुभवांतून शिका.

आणि हे सर्व केल्यावर मला नक्की खात्री आहे. तुम्ही हसायला लागाल, रडायला लागाल, बोलायला लागाल सर्व गोष्टी करायला लागाल. मी तुम्हाला म्हणत नाही की पूर्णपणे वापर बंद करा. जगाशी संपर्क करण्यासाठी ते अत्यावशक माध्यम आहे. पण त्याचा वापर मात्र थोडा कमी करा. नाहीतर असे नको व्हायला की,

दुरच्यांना शोधण्यात आपण
जवळचेच हरवून बसू...

■■

नातं रिचार्ज करू

आपल्यातलं बोलणं संपलं असेल तर,
पुन्हा एकदा Talktime भरू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

मनामध्ये काही अडलं असेल तर,
त्या वाईट गोष्टींना Format मारू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

नवा घेऊन पुन्हा Canvas,
नव्या चित्रात नवे रंग भरू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

प्रेमाचा Netpack, समजुतीचा Balance,
हृदयाच्या Voucher वर पुन्हा Scratech करू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

उतार चढाव ते विसरून सारे...
उद्यासाठी मैत्रीवर Tourch मारू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

माणूस म्हटलं तर चुकणारच ना...?
चुका तेवढ्या बाजूला सारू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

आयुष्याची Battery low होते हो...
जवळची मैत्री तेवढी आवळून धरू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

व्यक्ति तितक्या प्रकृतीचा नियम,
पटलं तेवढं ठेऊन बाकी Ignore करू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

नव्या उमेदीने, नव्या ताकदीने
निसटणारे हात पुन्हा घट्ट धरू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

सुसंवादाची Selfie आठवत,
Relation मध्ये Understanding भरू...
चल ना, पुन्हा एकदा मैत्री Recharge करू... !!

संकलन -
वैष्णवी वानख
बी.ए.भाग-

■■

सोशल मीडिया म्हणजे काय रे भाऊ !

संकलन -
कु. रेखा धुर्वे
बी.ए.भाग-२

DP स्टेटस, सेल्फी, ट्विट, OMG, ROFL हे शब्द काही वर्षांपूर्वी आमच्या शब्दकोशातही नव्हते. यावर आता आमच्याच विश्वात बसत नाही. दिवसातले काही तास, अनेकदा, दिवसचे दिवस आपण कुणालाही प्रत्यक्षात न भेटता राहू शकतो. यावर कुणाचा खास विश्वास नव्हता. आपल्या व्यक्तिगत आयुष्यातल्या गोष्टी कुणाला सांगायच्या नसतात, या शिकवणीतून निपजलेली आमची पिढी अचानक आज कोणती भाजी बनवली आणि आज कुठे जेवण जेवतोय हे सोशल मिडियाच्या माध्यमातून सगळ्या जगाला ओरडून सांगेल, असं कुणी १० वर्षांपूर्वी जरी सांगितलं असतं तर आपण सगळे हसलो असतो.

सोशल मीडिया हे मुळात Communication चं, संवादाचं माध्यम. दूर राहणारे नातेवाईक, संपर्कात नसणारी मित्रमंडळी या सगळ्यांना बांधून ठेवायला हे इंटरनेटचं जाळ कामी येणार असं वाटून सुरू झालेले हे संवादाचे प्रयत्न ! आणि यांनी संवादाची भाषाच बदलली तरुणाईची परिभाषा बदलली. 'कूल असणं' अचानक महत्त्वाचं झालं. कालपर्यंत कपाटात दाबून ठेवलेली गुपितं ही ब्लॉगच्या रुपातून बाहेर यायला लागली. सोशल मीडियामुळे अनेकांना वाटू लागलं की आपण नट/कलाकार/गायक/लेखक/स्वयंपाकी किंवा जगातलं इतरही बरेच काही आहोत. आत्मविश्वास मिळवण्यासाठी ही चांगलीच गोष्ट असावी. पण ही लोकप्रियता क्षणभंगुर आहे, कारण हा फक्त काही 'लाइक्स'चा मामला आहे. आता तुमचा व्हिडीओ 'लाइक' करणारे दुसऱ्या क्षणाला दुसरं काही तरी लाइक करत असतात. अर्ध्या तासापूर्वी काहीतरी वेगळं! आणि आपणही कुणाबाबत तरी असंच करत असतो. हे सगळंच कमाल आणि धमाल आहे.

मूळात हे माध्यम, जास्तीत जास्त मित्रांच्या संपर्कात राहण्यासाठी तयार झालेलं माध्यम. आता या माध्यमावर आपले किती 'मित्र' आहेत. Follower आहेत, याची अहमहमिका कधी सुरू झाली? सेल्फी घेताना जीव गेला, फेसबुक/ट्विटरच्या माध्यमातून लाखोंना गंडा घातला, व्हॉटस्ॲप ग्रुप चॅटवरून झालेली खरी भांडणं ! या बातम्या ऐकताना हसावं की रडावं तेच कळत नाही. व्हॉटस्ॲप ग्रुप हे अजून एक पिल्लू आहे. माझ्या नाटक/सिनेमा/Redding मुळे माझे अतोनात ग्रुप आहेत. एकाचवेळी जास्त लोकांना एखादा संदेश द्यायचा असतो किंवा अनेक जणांच्या वेळा जुळवून आणायच्या असतात म्हणून हे ग्रुप तयार होतात, सासर, माहेर, भावंडं इत्यादी मग गुडमॉर्निंग, गुडनाइटच्या संदेशांचा, त्याबरोबर उपदेशांचा रतिब होतो. 'बघतोच काय, हे नवीन आहे. फॉरवर्ड करा असे आदेश येतात आणि आपणही ती साखळी तोडायची नाही, अशी शपथ घेतल्यासारखे फॉरवर्ड करतो.

खरंतर फॉरवर्डेड संदेश ही एक भयंकर डोकेदुखी आहे. त्यातूनही राजकीय/सामाजिक विषयांवर वर म्हटल्याप्रमाणे नव्याने तयार झालेले लेखक 'दमदार' लेखन करत असतात. आणि कुणीही त्यातही सत्यासत्यता न तपासता, मागच्या पानावरून पुढे. याप्रमाणे पुढे सरकत जातात. यात कुणालाही सहजपणे अपमान केला जाऊ शकतो. टर उडवलेली असते. आधीच आपल्याकडे भावना दुखावल्या जाण्याचं प्रमाण प्रचंड ! त्यातून आता प्रत्येकाच्या हातात हे सोशल मीडियाचं, शस्त्र, अगदी बोटाच्या अलगद स्पर्शात चालणार आणि वारेमाप वेळ ! मग ही हत्यारं सटासट चालवली जातात. कुणीतरी दुखावलं जातं नाहीतर किमान कुणाच्यातरी चारित्र्यावर शिंतोडे उडवले जातात ! स्त्रियांच्या बाबतीत हे अजून सोपं असतं. कुठल्याही स्त्रीचं काही पटत नसेल, ती काहीतरी वेगळं म्हणत असेल, तर तिचा हातात बियर घेतलेला एक फोटो वायरल केला की झालं 'ट्रोलिंग' हा शब्दही आपल नव्याने शिकलो आहोत. हा ट्रॉल म्हणजे इंटरनेटमधला राक्षसच ! ज्या लोकांना समोरच्यांचं पटतं नसतं, त्याला ते नाकारण्याची पूर्ण मुभा असते. आपण अशा जगात राहतोय, जिथे आपल्याला सवय लागलीये. आपल्या मनात जे येतंय, ते तसंच्या तसं आपल्या व्हर्च्युअल भिंतीवर रंगवायची. मग समोरच्याला ते नसेल आवडलं, तर तो ते रंग बिघडवणार सोशल मिडियामुळे आपल्याला आपल्या मनातला राग-द्वेष विखार ओकून टाकायला जागा मिळाली आहे. या सर्व साधनांच्या ॲप्सच्या, या सोशल मिडियाचा हेतू लोकांना जवळ आणणं हा होता. पण आता आपल्याला लागलंय व्यसन आणि कुठल्याही गोष्टीचं व्यसन हे वाईटच.

बरं मूळात कुठेतरी आपल्याला असं वाटत असतं की हे सगळं फुकट घडतंय ! अनेकदा सोशल मीडिया साइटस्वर तुमचं रजिस्ट्रेशन फुकटच असतं ! पण त्यानंतर जो मोबाईल डेटा आपण त्यावर किलोकिलोने खर्च करतो त्याचं काय ? मोबाईलची जी फुगीर बिलं येतात, तेव्हा आपण हे कशावर खर्च केलेत हे लक्षात तरी असतं का ? आणि असतील कदाचित सगळ्यांकडे पैसे खूप प्रमाणात ! पण वेळेचं काय? आणि मुळात नात्यांचं

काय? अनेकदा अभिनयाच्या कार्यशाळा घेताना माझ्या लक्षात येतं की समोरची माणसं ना आतून कोरडी, कोरडी झालीयेत. यात फक्त सोशल मीडीयाचाच हात आहे असं नाही. बदलती परिस्थिती, धावतं जग, जीवघेणी स्पर्धा या सगळ्याच्याच हा परिणाम आहे. पण सतत सोशल सोशल मीडियावर राहणारी माणसं जास्त अन्. जास्त एकटी होत जातात, असं माझं निरीक्षण आहे. जेव्हा आपण आपल्या मित्रांपैकी (व्हर्च्युअल) कुणाचे तरी महागड्या रेस्टरांमध्ये खाताना, पिताना फोटो बघतो, तेव्हा मनातून वाटत राहतं, मी कधी माझा फोटो टाकणार ! कुठेही गेलो, तर ती जागा, करायला गेलो, ती गोष्ट मनापासून Enjoy करण्यापूर्वी असं वाटायला लागतं की आधी याचे फोटो Share केले पाहिजेत. १० मिनिटांनी बघितलं पाहिजे की किती लाइक्स आले आहेत. जग ना फोनच्या आसपासच अडकून रहिलंय.

मग काय करायचं ? आलेल्या या क्रांतीला नाकारून पुन्हा अश्मयुगात जगायचं ? सोशल मीडिया ही एक जगण्याची सोय आहे थोड तारतम्य बाळगलं तर त्याचा छान उपयोग करून घेता येतो. मी नाटकातून काय शिकले असेन तर जिवंत अनुभूतीची मजा ! नातेसंबंधाची, प्रश्नांची, उत्तरांची, जगण्याची,स्पर्शाची,.. खराखुरा अनुभव म्हणून उपदेश न करता एवढंच सांगेन की मी सोशल मीडियाच्या आहारी न जाता, खरंखुरे जगायला वेळ काढण्याचा प्रयत्न करतेय. तुम्ही बघा, जास्त मजा खरंखुरं जगण्यात आहे हे खरं !

■■

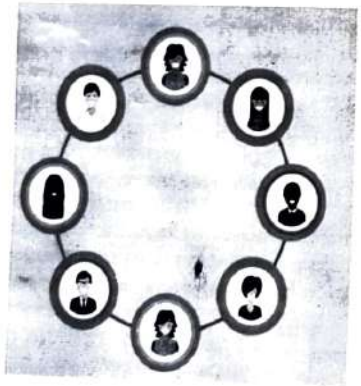

What's App चे फायदे

रोजचं Chatting
करता-करता...
छान टायपिंग
करायला शिकलो.
रोजचे Sorry
Thanks पासून
सर्व व्यवहार
पाळायला शिकलो.
आपलेच Selfi
काढता-काढता...
चांगली छायाचित्रे
पहायला शिकलो.
नवनवीन
Message पाठवताना...
आपण थोडं
वाचायला ही शिकलो.
रोजचे Thoughts
वाचून-वाचून.
थोड आध्यात्माकडेही
नकळत झुकलो.
कधी कधी Comments
करून-करून.
''मनमोकळे विचार''
मांडायला शिकलो.
कायम Net-Pack
मारत असताना.
अनावश्यक खर्चही
करायला शिकलो.
हे Communication
वाढवत जाऊन.
नाती अधिकाधिक
जपायलाही शिकलो.
चांगले सकारात्मक
विचार दृष्टीत आले की,
Like करून आत्मसात करणे,
व इतरांशी अशा विचारांची
देवाण घेवाण करणे शिकलो.

संकल
प्रणाली पाटी
बी.ए.भाग-

■■

माध्यमे

अजय तावडे
बी.जे.एम.सी भाग-२

मित्रहो, आज मी तुम्हाला माझ्या या छोटयाशा लेखातून आजच्या माध्यमाविषयी परिचित करण्याचा प्रयत्न करीत आहे तसे आपण सर्व माध्यमांविषयी चांगलेच परिचित आहोत. परंतु त्याचा अभ्यास आपण फारसा करत नाही. म्हणून आपण त्याच्या आधीन जात आहे आणि त्यामुळे आजचा युवक वर्ग बेकारी आणि बेरोजगारीकडे वळत आहे. आपल्याला माहीत आहे. आपला देश हा युवकांचा देश आहे आणि आपण या देशाचे भावी नागरिक ठरणार आहे. तर आपल्याला देशाच्या उज्वल भविष्यासाठी पुढाकार घेणे गरजेचे आहे. कारण एकविसावे शतक म्हणजे संगणकाच्या युगात जगत असताना माध्यमांचा योग्य तो अभ्यास करणे गरजेचे आहे व त्याचा चांगल्या प्रकारे उपयोग करणे हे सुद्धा गरजेचे ठरते.

माध्यम हे आपल्यासाठी जेवढे फायदेशीर आहे. तेवढेच घातक सुद्धा आहे आणि ते सर्व आपल्याला माहीतच आहे. अलीकडच्या काळात आपणास माहीत आहे की माध्यमांचा उपयोग समाजकार्यासाठी व परिवर्तनासाठी मोठ्या प्रमाणात होत आहे आणि ह्यामधूनच परिवर्तन घडून आले.

उदा. महात्मा गांधी, वीर भगतसिंग आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी माध्यमाद्वारे खूप परिवर्तन घडून आणले. पण आजचे माध्यम हे आपण पाहतो की फक्त व्यवसायिक दृष्ट्या काम करतात असे म्हणायला काही हरकत नाही आणि त्याचप्रमाणे त्या माध्यमांना कुठल्या तरी बंधनात काम करावे लागते असे आपल्याला दिसून येते आणि लोकशाहीचा चौथा आधारस्तंभ आपण माध्यमे म्हणतो तर त्या चौथ्या आधारस्तंभावर आपण बंधने आणत आहोत असे म्हणायला काही हरकत नाही. जर आपण लोकशाहीच्या चौथ्या आधारस्तंभावर बंधन आणत असेल तर आपण आपली लोकशाही संपवण्याच्या मागे लागलो असे म्हणायला हरकत नाही.

माझ्या मते माध्यमांनी देशहितासाठी आणि समाजकार्यासाठी काम केले पाहिजे. व्यवसायिक दृष्ट्या स्वतःच्या फायद्यासाठी नाही आपण पाहतो कुठल्याही माध्यमांत जास्तीत जास्त जाहिराती पाहायला मिळतात.

जाहिराती ठिक आहे हो. जाहिराती माध्यमाचा 'आत्मा आहे. पण ज्या उद्योगपत्यांकडून फायदा आहेत त्यांच्याच जाहिराती आपल्याला दिसून येतात आणि त्या व्यतिरिक्त थोड्याफार बातम्या आणि देशाचं राजकारण मोठ्या प्रमाणात माध्यमांमध्ये दाखविल्या जाते.

मग कसे काय आपल्या समाजात परिवर्तन घडून येणार आणि देशाचा विकास कसा होणार? कारण मनोरंजनाच्या माध्यमातून आपल्या इतल्या माध्यमांना भरपूर पैसा मिळतो. त्यामुळे आजकाल माध्यमे नुसते मनोरंजनाला जास्तीत जास्त भाव देत आहे. त्यामुळे त्याचे वाईट परिणाम आपल्याला दिसून येत आहे. उदा. बेकारी, बेरोजगारी, गुन्हे, बलात्कार, प्रेम प्रकरण.

यासारख्या गोष्टी आज आपल्या निदर्शनात येत आहे आणि त्याचप्रमाणे माध्यमे विज्ञानाकडून अज्ञानाकडे जात आहे. हे सुद्धा आपल्याला पाहायला मिळत आहे. कारण रोज सकाळी माध्यमांद्वारे राशी भविष्य, लक्ष्मीयंत्र, धनकुबेर यासारख्या गोष्टी दाखवतात. माध्यमे हे अतिशय प्रभावशाली असतात. त्यामुळे त्याचा परिणाम लगेच दिसून येतो. माध्यमांवर काल्पनिक टि.व्ही. सिरियल भरपूर प्रमाणात दाखवतात आणि त्यामध्ये चमत्कार, जादुटोणा, यासारख्या अध्यात्मिक गोष्टी दाखवतात अशा या टि.व्ही. सिरीयलच्या महिला वर्ग खूप अधिन गेला आहे.

उदा. गोलमाल रिर्टन चित्रपटातील करिणा कपुरची भूमिका आणि माध्यमांमध्ये जर कोणते चॅनल सतत सरकारवर टिका करत असेल किंवा एखादा पत्रकार सरकार विरोधात बोलत असेल. तर ते चॅनल किंवा त्या पत्रकाराला लगेच काढून दिल्या जाते.

मग तुम्ही सांगा मित्र हो, जर लोकशाहीचा चौथा आधारस्तंभ स्वतंत्ररित्या काम करू शकत नाही तर सामान्य माणूस काय करणार? मग कसे काय समाजामध्ये परिवर्तन व देशाचा विकास घडून येणार ही विचार करण्यासारखी बाब आहे. आणि म्हणून मित्रहो शेवटी म्हणावेसे वाटते. माध्यमांनी निःस्वार्थीपणे काम केले पाहिजे. देशातील युवकासाठी खरा इतिहास मनोरंजनाच्या माध्यमातून समोर आणला पाहिजे.

वीर भगतसिंग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी देश हितासाठी कार्यात पुढे आणण्यासाठी प्रेरित करावे. कारण इतिहास घडविण्यासाठी इतिहास माहीत असणे गरजेचे आहे आणि हे काम माध्यमेच करु शकते असे मला वाटते आणि त्यातूनच आपला देश महासत्ता झाल्याशिवाय राहणार नाही.

■■

मित्रांनो, व्हॉटस्‌ॲप पासून सावधान !

प्रभात तायडे
बी.ए. भाग-२

सध्या सर्वत्र सोशल मीडियाचा धुमाकुळ आहे. त्यातल्यात्यात व्हॉटस्‌ॲपचा बोलबाला आहे. सोशल मीडियाने सर्वांना एकत्र आणण्याचे काम उत्तमरित्या केले आहे, म्हणतात सोशल मीडियामुळे जग जवळ आले आहे हे काही अंशी खरे ही आहे. मात्र चांगल्या फायदेशीर बाबींचा गैरवापर कसा करावा याचे उत्तम उदाहरण म्हणजे व्हॉटस्‌ॲप आहे.

* या व्हॉटस्‌ॲपमुळे लोकांची क्रयशक्ती कमी झाली.
* काम व्यवसाय सोडून सर्वजण दिवसातून आपला बहुमोल वेळ व्हॉटस्‌ॲप चॅटींगमध्ये खर्ची घालतात.
* लोकांना व्हॉटस्‌ॲपचे व्यसन लागले आहे.
* तंबाखू, दारु प्रमाणेही व्हॉटस्‌ॲपचे व्यसन जास्त घातक आहे.
* व्हॉटस्‌ॲपमुळे मनाची बेचैनी वाढली आहे.
* व्हॉटस्‌ॲपमुळे अस्वस्थपणा वाढला आहे.
* एक-दोन तास जरी व्हॉटस्‌ॲप सुरु नसेल तर मनाची घालमेल व्हायला सुरुवात होते.
* जेवणाच्या ताटावर, शौचालयाच्या कमोडवर, गाडी चालवताना, एका हातात मोबाईल, एका हातात अभ्यासाचे पुस्तक, दुसऱ्या हातात व्हॉटस्‌ॲप वापरणारे महाभाग आपणास सर्वत्र दिसतात.
* कुठेही जा कोणत्याही दुकानात ऑफीसमध्ये जा लोक या व्हॉटस्‌ॲपवरच दिसतील.
* चार-चौघे एकत्र बसून गप्पा मारण्याचे दिवस दुर्मिळ झाले आहेत, चार-चौघे एकत्र असतील तर चौघांच्याही हातात मोबाईल दिसेल.
* रात्री उठून सुद्धा बेचैनीमुळे लोक व्हॉटस्‌ॲप चेक करतात.
* व्हॉटस्‌ॲपमुळे अतिरिक्त काम करायला कटाळा यायला लागला आहे. जागेवरुन उठणे नकोसे वाटायला लागले आहे.
* व्हॉटस्‌ॲप म्हणजे प्रत्येक आईबापाच्या जीवाला ताप झाला आहे. मुले-मुली अभ्यास न करता तासनतास लपून छपून व्हॉटस्‌ॲपवर चॅटींग करीत असतात.
* व्हॉटस्‌ॲपवर सर्व जाती धर्माचे वेगवेगळे ग्रुप तयार झालेले आहेत. त्या ग्रुपमध्ये जातीयता कट्टरता वाढविण्याचे छुपे संदेश दिले जातात. अश्लील चॅटींगचे हौदोस, भडास सारखे ग्रुप तयार झाले आहेत.
* आजीबाईच्या बटव्यासारख्या विविध ग्रुपवर गुळ खा मधुमेह कमी होतो, असे मॅसेज फिरतात. तेथे सर्वजण डॉक्टर असतात.
* रिकाम्या व हौसी लोकांनी विविध ग्रुप बनवून त्यात अडकवून ठेवण्याचे काम सुरु आहे.
* सतत व्हॉटस्‌ॲप वापरल्याने मेंदूमध्ये बधीरता यायला आहे.
* सतत व्हॉटस्‌ॲप वापरल्याने मोबाईलच्या सूक्ष्म लहरी मध्ये मुंग्या येत आहे की काय असे जाणवयाला लागले डोके गरगरल्या प्रमाणे वाटणे, डोके जड वाटणे असे लागले आहे.
* व्हॉटस्‌ॲप वापरल्यामुळे मोबाईलच्या सूक्ष्म लहरीमुळे अपरिमित हानी होत आहे. डोळ्यामध्ये आग होणे, डोळे करणे, डोळ्यांना कमी दिसणे असे प्रकार सर्रास दिसून * सतत व्हॉटस्‌ॲप वापरल्यामुळे कित्येकांमध्ये एक यायला लागला आहे.

मित्रांनो, वरील सर्व मुद्दे सत्य आहेत, अतिशयोक्ती नाही. म्हणून डॉक्टर उत्तम सिंगोटे यांनी माहिती लक्षात घेऊन स्वत:ला व्हॉटस्‌ॲपपासून वाचव निरोगी आयुष्य जगा हेच मला या निमित्ताने सांगायचे

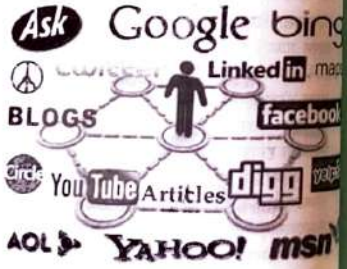

हिन्दी विभाग

सोशल नेटवर्किंग साईट की शुरुवात

कु. साक्षी घानेकर
बी.कॉम. भाग - २

१९९० से इक्कीसवी सदी के शुरुवात तक कई साइट्स अस्तित्व में आई और एक नए सामाजिक नेटवर्क के रुप में कार्य करने लगी। इसमे सबसे पहले ग्लोब डॉट कॉम इसके बाद जिओसाइटस, ट्राईपांड जैसी नेटवर्किंग साइटस ने बेहद कम कीमत में लोगों को वेंबरस्पेस उपलब्ध करवाने का कार्य किया।

पहली बार १९९५ मे क्लासमेट्स डॉट कॉम नामक वेबसाइट ने लोगों को ईमेल के माध्यम से एक दूसरे से जुड़ने का अवसर प्रदान किया। आज के समय में गुगल की ईमेल और जीमेल प्रणाली इसी सिस्टम का परिष्कृत रुप है।

१९६९ में जब इन्टरनेट का प्रदुभाव हुआ तो अविष्कृत विज्ञान यंत्रों और आवश्यक जानकारी को विश्व के सभी लोगों तक पहुचाने का प्रयास था। धीरे धीरे इन्टरनेट में प्रगति के साथ ही कई महत्वपूर्ण तकनीकी साधन प्रचलन में आए। यदि हम सोशल साइटस को परिभषित करना चाहे तो यह ऑनलाईन साधन है। जो एक सामाजिक नेटवर्क की तरह कार्य करता है। तथा लोगो के बिच सम्बन्ध बनाने में महत्वपूर्ण भूमिका अदा करता है।

सोशल साइटस - ये सोशल साइटस अपने उपयोगकर्ताओ (युजर्स) के विचार उनकी सोच और गतिविधियों को अपने फॉलोवर और अन्य लोगों तक पहुँचाने का कार्य करती है।

आज के समय की मुख्य सोशल नेटवर्किंग साईटस की बात करे तो इनमें वर्डप्रेस, फेसबुक, ट्विटर, व्हाटसाप्प, माईस्पेस, बेबो और आर्कुट मुख्य रुपसे चलन में है।

सोशल मीडिया एक ऐसा मीडिया है, जो बाकी सारे मीडिया द प्रिंट इलेक्ट्रॉनिक और समानांतर मीडिया से अलग है। सोशल मीडिया इंटरनेट के माध्यम से एक वर्चुअल वर्ल्ड बनाता है जिसे उपयोग करने वाला व्यक्ति सोशल मीडिया के किसी प्लेटफॉर्म (फेसबुक, ट्विटर, इंस्टाग्राम) आदि का उपयोग कर पहुंच बना सकता है।

वेबदुनिया में पढ़े : सोशल मीड़िया क्या वाकई सोशल है?

आज के दौर मे सोशल मीडिया जिंदगी का एक अहम हिस्सा बन चुका है। जिसके बहुत सारे फीचर है। जैसे कि सूचनाएं प्रदान करना, मनोरंजन करना और शिक्षित करना मुख्य रुप से शामिल है।

सोशल मीडिया क्या है? सोशल मीडिया एक अपरंपरागत मीडिया (nontraditional medial) है। वह एक वर्चुअल वर्ल्ड बनाता है जिसे इंटरनेट के माध्यम से पहुंच बना सकते है। सोशल मीडिया एक विशाल नेटवर्क है, जो कि सारे संसार को जोड़े रखता है। यह संचार का एक बहुत अच्छा माध्यम है। यह द्रुत गति से सूचनाओं के आदान-प्रदान करने, जिसमें हर क्षेत्र की खबरे होती है, को समाहित किए होता है।

सकारात्मक भूमिका अदा करता है। जिससे किसी भी व्यक्ति, संस्था, समूह और देश आदि को आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक और राजनीतिक रुप के समृद्ध बनाया जा सकता है। सोशल मीडिया के जरिए ऐसे कोई विकासात्मक कार्य हुए है। जिनसे कि लोकतंत्र को समृद्ध बनाने काम हुआ है। जिससे किसी भी देश की एकता, अखंडता, पंथनिरपेक्षता, समाजवादी गुणो मे अभिवृध्दि हुई है।

सोशल मीडिया के फायदे - १) किसी प्रोडक्ट को खरीदने से पहले सोशल मीडिया पर उससे जुड़ी अन्य उपभोक्ताओं की राय जानने की कोशिश हम सोशल मीडिया के द्वारा कर सकते है। २) संबंधित ब्रांड का पेज उपलब्ध हो, तो उसके जरिए उत्पाद की पड़ताल कर सकते है।

३) आजकल कंपनिया कुछ ऑफर्स सोशल मिड़िया या वेबसाईट ग्राहकों के लिए ही उपलब्ध करवाती है। इनकी जानकारी भी हम सोशल मीडिया के द्वारा प्राप्त कर सकते है।

सोशल मीडिया के नुकसान :

एक तरफ आज के समय मे सोशल मिडिया सबसे लोकप्रिय साधन बन चूका है । दूसरी तरफ इसके कई नुकसान भी है। जिनमे आज के समय में सोशल मिडिया की सबसे बड़ी युवाओं की लत है। चाहे फेसबुक हो या व्हाटसॅप्प सत को सोने से पहले और उठने के बाद पहला काम यही बन चुका है।

दूसरी तरफ आज के समय मे सोशल मिडिया का दूसरा सबसे बडा खतरा हॅकर्स का है। चाहे छोटे व्यक्ति का खाता हो या किसी बड़ी हस्ती का आज के समय मे सोशल मिडिया पर किसी की भी जानकारी को १०० फीसदी सुरक्षित नही कहा जा सकता। यहाँ हम आपकों कुछ टिप्स बताने जा रहे है। जिनका अनुसरण कर आप अपने सोशल नेटवर्किंग साइट अकाउंट को और अधिक मजबूत कर सकते हैं ।

'सोशल मीडिया' का प्रभाव

कु. कांचन सोनारे
बी.कॉम. भाग - २

आज के समय में सोशल मीडिया का इस्तेमाल न सिर्फ स्टेटस सिम्बल के लिए बल्कि एक जरूरत के रूप में आकार ले चुका है। इस बात में कोई शक नही है कि इंटरनेट क्रांति के दौर मे सोशल मीडिआ प्लेट फॉर्म्स के रुप में दुनिया को एक बेहतरीन तोहफा मिला है।

फेसबुक इंस्टाग्राम, व्हाट्सअप, गुगल द्वारा और ऐसे ही अनेक प्लाट फॉर्म पूरे विश्व को एक सूत्र में पिरोने की ताकत रखते है। यह बात कोई हवा हवाई नही है। बल्कि इन प्लेट फॉर्म्स मे विभिन्न अवसरों पर अपने महत्व को साबीत भी किया है।

सोशल मीडिआ का असली उद्देश्य समझने में सहाय्यता को और उसके सही प्रयोग की दिशा मैं हम एक कदम बढा सकेंगे

सोशल साईट समाज के
जागरूकता का काम।
सोशल साईट ने उपलब्ध।
कराया जनता का नया-नया मुकाम।

वो कहते है कि अपने ऊपर फेके हुए पत्थरों से जो घर बना तो असली विजेता वही है। नरेंद्र मोदी के मामलों मैं यह बात चरितार्थ होती देखी है।

वैसे एक बात है। लेकिन प्रधानमंत्री को दूसरी बात पर गौर करना ही उतना ही आवश्यक है।

सोशल साइट से जुडने का
फायदे का काम।
सोशल साइट सिखाती है
सकारात्मक काम।

इंस्टाग्राम पोस्ट के लिए करीब १०,००,००० लाख रुपये तक मिलते है।

उन्हें यह पैसा वे ब्रेडस देते है। जो चाहते है कि उनके प्रोडक्सटर्स को वे ९९२००० लोग फॉलों कहे जो ऐप पर बर्नस्टेन को फॉली करते है। समजा जा सकता है कि सोशल मीहिआ का हस्तमाल इस युवा लडकी ने किस प्रकार किया है।

सोशल साइट के रास्ते।
सुरक्षित जीवन के वास्ते।

सोशल मीडिया एक अपरंपरागत मीडिया है। यह एक वर्चुअल वर्ल्ड बनाता है। जिसे इंटरनेट के माध्यम से पहुँच बना सकते है। सोशल मीडिया एक विशाल नेटवर्क है। जो कि सारे संसार को जोडे रखता है। यह संचार का एक बहुत अच्छा माध्यम है। यह द्रुत गति से सुचनाओं के आदान-प्रदान का, जिसमें हर क्षेत्र की खबरे होती है। को समहित किए होता है।

दैनिक जीवन में सोशल मीडिआ का प्रभाव :-

* यह बहुत तेज गति से होने वाला संचार का माध्यम है।
* यह जानकारी को एक ही जगह इकठ्ठा करता है।
* सरलता को समाचार प्रदान करता है।
* सभी वर्गों के लिए है। जैसे कि शिक्षित वर्ग हो या अशिक्षित वर्ग।
* यहाँ किसी प्रकार से कोई भी व्यक्ति किसी भी कंटेंट का मानिक नहीं होता है।
* फोटो, विडिओ, सूचना, डॉक्युमेंटस आदि को आसानी से शेयर किया जा सकता है।

सोशल मीडिया का दुष्प्रभाव :

* यह बहुत सारी जानकारी प्रदान करता है। जिनमें से बहुत सी जानकारी भ्रामक भी होती है।
* जानकारी को किसी भी प्रकार से तोड़-मरोड़कर पेश किया जा सकता है।
* किसी भी जानकारी का स्वरुप बदलकर वह उकसावे वाली बनाई जा सकती है। जिसका वास्तविकता से कोई लेना-देना नहीं होता।
* प्राईवेशी पूर्णत : भं हो जाती है।
* फोटो या वीडियो की एडिटिंग करके भ्रम फैला सकते हैं जिनके द्वारा कभी-कभी दंगे जैसी आशंका भी उत्पन्न हो जाती है।

■■

सोशल मीडिया

ट्विटर पर ट्रेन्ड फॉलो होना है ।
ट्रुथ नही !
फेसबुक में फेस पर लाइक मिलते हैं
फॅक्टस पर नही !
समाचार चॅनलो पर बहस होती है
मसला नही !
इस सबके बावजूद आप इन्हे मीडिया कहते है
तो आपको ये आइडिया नही !
कि मीडिया वो हैं जो आईना बने
नमूना नही !

मोनिका बुंदे
बी.कॉम. भाग-

■■

सोशल मीडिया – 'कितना सही कितना गलत'

कु. निकीता तायवाडे
बी.कॉम. भाग - २

आज का युग इंटरनेट का युग है। सोशल मीड्रिया ये आज के युवा पीढी की जरूरत बन चुकी है। सोशल मीडिया एक बहुत ही फायदे की चीज है। सोशल मीडिया के जरीए हमे बहुत सी चीजो का ज्ञान होता है। सोशल मिडीया से एक माध्यम है जिसके जरीए हम विभिन्न देशो के, विभिन्न क्षेत्रो के लोगो से बातचीत, संम्पर्क रख सकते है। सोशल मिड्रिया मे बहुत सी चीजो का समावेश होता है।

सोशल मिडीया के बहुत से फायदे और बहुत से नुकसान भी होते है। क्योंकि हर एक चीज के दो पहलु होते है। सोशल मिडिया के जरीए हमे बहुत सी नई बाते पता चलती है और वो एक मनोरंजन का भी विषय बन चुका है। मनोरंजन के क्षेत्र में सोशल मिडिया का बहुत महत्वपूर्ण योगदान है। सोशल मिडिया का जाल हर जगह फैल चूका है। सोशल मिडीया सिर्फ फायदे की ही नही तो युवा पिढी के नुकसान का भी महत्वपूर्ण कारण है। क्योंकी लोग घंटो तक व्हाट्अप, मॅसेंजर, ट्वीटर, गुगल, फेसबुक, इंस्टाग्राम, ऐसी कई सोशल साईटस पे अपना टाईम बरबाद करते है । सोशल मीडिया के वजह से लोग आलसी हो चुके है। लोगो का स्वास्थ बिघडता जा रहा है। बहुत सी बिमारियों से लोग त्रस्त हो गऐ है। लेकीन फिर भी उन्हे सोशल मिड़िया ने पागल कर दिया है। सोशल मीडिया लोगों की लत बन चुकी है।

सोशल मीडिया आज के समय में बहुत ही महत्वपूर्ण भूमिका निभा रहा है। आज के समय में सोशल मीडिया का इस्तेमाल न सिर्फ स्टेटस, सिम्बल के लिए बल्कि एक जरूरत क रूप में आकार ले चुका है। इस प्रकार के बात मे कोई शक नही है कि, इंटरनेट क्रांति के दौर में सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म पूरे विश्व को एक सूत्र में पिरोने की ताकत रखते है। यह बात कोई हवा-हवाई नही है। बल्की इन 'प्लेटफॉर्म' पूरे विश्व अपनाया है। इन प्लॅटफॉर्म ने विभिन्न अवसरोपर अपने महत्व को साबित भी किया है। चाहे देशी चुनाव हो अथवा विदेशी धरती पर कोई आंदोलन हो या फिर हि क्यु न हो आज Person Branding जैसे शब्द हर एक Likes followne share जुबान पर छाये है। एक Trusti के अनुसार २०१४ में भारत के लोक सभा चुनाव मे लगभग १५० सिटोपर सोशल मिडियाने जिनमे अपनी भूमिका निभाई थी। वही दिल्ली राज्य के बहुचर्चित चुनाव में अरविंद केजरीवाल द्वारे नवगणित पार्टी ने अपना ८० फिसदी कॅम्पेन सोशल मीडिया के माध्यम से किया और परिणाम पूरी दुनिया ने देखा।

दैनिक जिवन में सोशल मिड्रिया का प्रस्ताव यह बहुत तेज गतीसे होने वाला संचार का माध्यम है। यह

१) सरलता से समाचार प्रदान करता है।

२) सभी वर्गो के लिए है, जैसे की शिक्षित वर्ग हो या अशिक्षित वर्ग,

३) यहा किसी प्रकार से कोई भी व्यक्ति किसी भी Content का मालिक नही होता है।

४) Phto, Video सुचना document आदि को आसानी share किया जा सकता है।

सोशल मीडिया का दुष्प्रभाव

१) यह बहुतसारी जानकारी प्रदान करता है, जिनमें से बहुत सी जानकारी भ्रामक होती है।

२) जानकारी की किसी भी प्रकार से तोड़-मरोड़कर पेश किया जा सकता है।

३) किसी भी जानकारी का स्वरूप बदलकर उकसाने वाली बनाई जा सकती है, जिसका वास्तविकता से कोई लेना देना नहीं होता।

४) यह Content का कोई मालिक नहीं होने से मूल स्त्रोत का अभाव होना।

५) प्रायवसी फर्नता अंश हो जाती है।

६) Photo या Video की Editing करके भ्रम फैला सकता है। जिनके द्वारा कमी करने की आशंका भी उत्पन्न हो जाती है।

७) सायबर सफरात सारांश मिड्रिया से जुड़ी सबसे बड़ी समस्या है।

आप चाहे गाव में ही क्यूँ न हो, आपको तमाम नवयुवक अपने फेसबुक और जुडे मित्रोंसे संबंधित गतिविधियाँ करते नजर आयेंगे पर इन सकारात्मक Share दृश्यो के पिछे एक कडवी परत भी देखते है। जिसमें सोशल मिडिया का गलत इस्तेमाल भी उतने हि तेजी से बढ रही है। मुजफ्फर नगर में पिछले दोनो दशको मे सोशल मिडिया के इस्तेमाल की खबरे तेजीसे फैलाई तो जम्मु काश्मीर को मिलती है। बॉलिवुड के आदर्शवादी बाबूजी कहे जाने वाली सीनियर अभिनेता आलोकनाथ के ट्वीटर पर गाली गलोज कीये जाने का शो हावी रहा जिसको लेकर सोशल मीडीया ने जोरदार मगर नकारात्मक सक्रीयता दिखाई।

■■

सोशल नेटवर्किंग का घातक रुप

विशाखा जवंजाल
बी.ए. भाग - १

सोशल नेटवर्किंग की एक वेबसाईट के जरिए कुछ लोग दोस्त बने। उनमें से कुछ के मन में पाप जागा और उन्होंने ने एक दोस्त का अपहरण करके दो करोड रुपये की फिरौती मांगी।

जब मामला मीड़िया और पुलीस तक पहुचा तो नैसीखीए अपराधियों ने घबराकर अपहत दोस्त को मार डाला। मारा गया अदनाज १६ बरस का था, वो बड़ा होकर हवाई जहाज चलाना चाहता था। विलासीता के जीतने उपकरण संभव है सब उनके पास थे। उसे मारने वाले दोस्त भी उनकी जैसी सुविधाओं के साथ के साथ जीना चाहते थे। सो उन्होंने अपहरण का एक आसान रास्ता चुन लिया।

अदनान की मौत के जिम्मेदार लड़को को तो कानुन सजा दे देगा, पर अदनान की मौत से अपने कुछ सवालो के जवाब कौन देगा? इस बाते से कतई इनकार नही किया जा सकता कि आज के कॉम्प्यूटर आधारित समाज मे हम इंजिनियर तो बखूबी बना पायेंगे, लेकीन लेखक और कलाकार नहीं। यानी हम एक ऐसा समाज बनायेंगे जहाँ न विचारों की कोई भूमिका होगी और न संवेदना के लिए कोई जगह।

तकनीकी क्रांति के बल पर विकसित बनाए जा रहे समाज में घट रही घटनाओ से कुछ इसी तरह की आहट मील रही है। विचार और संवेदना विहीन समाज का आसार साफ दिख रहा है।

Home Hindi - Essay - Social Net Working Importance - Essay on the Importance of Social Networking.

ABOUT US
HOME
Privacy Policy
Contact Us

कई छात्रो पर औरकुट का नशा इतना गहरा हो गया था कि उनके परीक्षा परिणाम प्रभावित हो गये थे सोशल नेटवर्कींग की यह वेबसाईट चुकी थी। प्रबंधन ने औरकुट प्रतीबंधित कर दिया। इससे आई-आईटी में कुछ हद तक पठन-पाठन सूचारू भले हो जाये, तकनीकी के दुष्परिणाम का यह प्रश्न तब भी अनुत्तरित ही रहता है।

ADVERTISMENTS

तकनीकी और आर्थिक विकास को मनुष्य का विकास मानने वाले यह कहते नजर आऐंगे कि धन पक्ष के यह पक्ष तो स्वाभाविक तौर पर होगा ही। लेकिन यह जानने फुरसत हममे से किसी को नही है।

कि तकनीकी के इस ब्लास्ट मे हमे कितना और स्तर का तकनीकी विकास चाहिए। दुनिया के सारे अमीर- देशो के लिए क्या एक-जैसा तकनीकी और आर्थिक वि संभव है। या हम एक भ्रम की स्थिति मे है और आर्थिक वि संभव है या हम एक भ्रम की स्थिति में है और तकनीकी के पर दुनिया को अपने कब्जे में करने वाले कुछ अमीर मुल्को उपकरण बने हुए है।

सामाजिक तौर पर हम उनकी नकल करते है और नही रहते। हम मोबाईल का उपयोग करते हजार अरब डॉलर बाजार विकसित हो जाता है। लेकिन मोबाईल पर क्या बात जाये यह समझ परिवेश से नदारद है ऐसे मे मोबाईल के दुरुप्र के मामले ज्यादा नजर आते है। इंटरनेट ने दुनिया भर के समा को बदलकर रख दिया है। सूचनाओं की सुलभता और संवाद अतिरिक्ता गति शीलता के लाभ के मध्य कही ऐसे तो नही विकास की एक ही माला मे पूरी दुनिया की पिरोनेपाली.

तकनीकी सामाज के लिए अलग-अलग रुप में तब का काम ज्यादा कर रही है। इस समय इंटरनेट पर सर्वाधि लोकप्रिय सोशल नेटवर्किंग की अवधारणा से मिले नतीजे नुकसा के मामले मे अपहरण और फिरौती के लिए वेबसाईट का सहा लेना, एकदम नया आयाम है। पुणे में कुछ दिनों पहले औरकु के जरिय दोस्ती बनी राँची की एक लड़की की उसके प्रेमी ने हत्या कर दी।

■■

सोशल मीडिया सामाजिक संचार माध्यम

बलराम कास्देकर
बी.ए. भाग - १

सामाजिक जनसंचार याने समाज में लोक जिस माध्यम से संपर्क करते है उस माध्यम से जुडे हुये है। उस माध्यम को सामाजिक जनसंपर्क मतलब आज की युगों की, सोशल मीडिया जैसे कि वाट्सअप, फेसबुक, इन्स्टाग्रॅम, एस.एम.एस. ट्विटर मेंसे इससे अधिक संपर्क के और मनोरंजनात्मक विकसित मीडिया याने कि, मोबाईल। मोबाईल से ही हम ये संपर्क और बाकि के संपर्क. जो सोशल मीडिया की रुप में जाने जाते है। वो कर सकते, मोबाईल आज की, कलयुग का एक ऐसा साधन बन गया कि, बच्चों बच्चों को पत्ता चलने लगा कि मोबाईल क्या है, और क्या कर सकता है। आधुनिक जमाने मे मोबाईल मे अब परिवर्तन आ गया, पहले बटन वाले लेकीन स्पर्श मोबाईल, हमारे हाथो की स्पर्श से ही मोबाईल चलने लगा। सोचे समझे जाये तो बहोत हैरानी की बात है और सोचने की बात है। शायद यहाँ सोशल मीडिया। हमारी अच्छे संपर्क के लिये बनाये है लेकीन दुनिया इस माध्यम का अपनी तरफ गलत इस्तेमाल करते है। हमे जो जरुरत है, उससे भी कईक उनगलीया करते है लोक आजकल तो ऐसा लगने लगा कि हमारी मूल जरुरात अन्न, वस्त्र, निवार ये नाही बलके मोबाईल और सामाजिक जनसंपर्क जैसे माध्यम से ही आपने जरुरत पुरी करते होगे थोडा अजीब लगता है और हमारी समाज के लिये यह एक बहोत दु:ख की बात है। और हमने इस बात पर आपसोस करनी चाहिए। आजकल की बच्चो को भी मोबाईल और सोशल मीडिया की, जरुरत पड़नी लगी है जो की, वे उस समय बल अवस्था मे होते है। और इस समाज बच्चो को संस्कार की सक्त जरुरत होते है, लेकिन वे इन चिजो को देखकर अपना मन बना लेते है। और मांग करने लगता है। मोबाईल सिकना अच्छी बात है। लेकिन वे अधिकतर समय पुरी मोबाईल मे दे देते है। इसतरह वे सामाजिक संस्कारों को भूल जाते है। और अपनी ही मनमानी करने लगते है। वे फिर अपनी माँ-बाप की बात भी नही मानने लगता। मोबाईल अपनी शरीर कुछ हानी पहुँचती है।

कुछ लोक इस माध्यम से लोगो को तकलीफ भी देते है उन्हे गलत-गलत एस.एम.एस. चित्र और लेख भेजते। जिन्हे पसंद नहीं उनको दिशाहीन करता है। क्योंकि यह सोशल मिडिया ऐसा माध्यम है जो बहोत और गतीशील है। सेकंदो में हमारी संदेश दूसरो को दिया जाता है। इसतरह से एक समय में शेकडो से बात कर लेते है।

वाटस्अप यह चॅटींग का सबसे सरल साधन है, इसके लिये अपना अकाउन्ट बनाना पड़ता है। हम अपने दोस्तो-को रिश्ते नाती की नंबर जुड़ा कर उन्हे वाट्सअप में सामील करते है। और इसके दौरान हम उन्हे अपना जो कि सवेरा एस.एम.एस. उनतक पहुचाते है। और हम अपनी फोटो और कौन सा भी उनतक पहुचा सकता है। विडियो और आवडियो भी भेज सकते है। और ध्वनिक रुप मे बात करने के लिये वाट्सअप से फोन कर सकते है, एक दूसरे से अपने सपने बात करने के लिये विडियो बाते भी कर सकते है। ऐसी बहोत से बातो को सकते है।

फेसबुक यह माध्यम दोस्त बनाने का अच्छा ॲप्स है। इससे बहोत अच्छे दोस्त बना सकते। इसमें एक समय मे हम जितने भी लाईन मे है। उनसे हम संपर्क कर सकते है। कुछ ऐसे-ऐसे से ही गर्लफ्रेंड और बॉयफ्रेंड बन जाते है और मिलने लग जाते है, इसने कुछ फ्रेन्डस और संबंधित साहसी कुछ विडियो फोटोस भेजते है। इसतरह और भी समूह मतलब एप्स है। इस्टाग्रॅम, मॅसेंजर, इन सब की कार्य एक जैसे है। अकाउन्ट बनाते है। मतलब संपर्क अच्छी माध्यम है। और जल्द गतिशील मजेदार, मनोरंजनात्मक भी।

■■

गूगल गीत

सारी दुनिया से जुड जाओ
जब भी तुम इंटरनेट चलाओ
कोई भी जानकारी गुगल करलो
मेरे जरीये ब्रम्हाण्ड टहललो
ॲमेजॉन प्राइम पर मुवी देखो
ओ एल एक्स पर कुछ भी बेचो
पेप्परफ्राई पर फर्नीचर लो
मेक माय ट्रिप पर हवाई टिकट लो ।
इन सब से अगर तुम थक जाओ
तो मेरे जरिये ज्ञान जुटा ओ
सब प्रश्नो के उत्तर दे दूँ
पर एक बातका रखना ख्याल
सही दिशा में हो इस्तेमाल
न हो कोई साइबर अपराध
वरना जेल का तय होगा सफर ।

प्रतीक्षा ढेंगे
बी.कॉम.-२

■■

सोशल मीडिया एक बीमारी

खुशाल पंचाल
बी.ए. भाग - १

सोशल मीडिया ये एक ऐसी वायरल होनेवाली बिमारी है जो किसी को भी आसानी से लग जाती है।

अपने समाज मे सबसे पहले सब लोग सांस्कृतिक, सामाजिक बातोमे हर एक व्यक्ति व्यक्तिगत मुलसे जुड़ा हुआ था। पर अब ये दृष्य तो अपने नजरिये मे आता ही नही। अब तो हमे आदमी ही आदमीसे दुर जाते हुए दिखता है। सोशल मीडिया के कारण, पहलेके जमानेका काल, दृष्य ही बदल गया।

अपने लोग छोड़के वे दूसरोंके संपर्क मे ज्यादा रहने लगे इस वजह से आदमी खुदसे और अपनोंसे दूर हो रहा है। इसलिए इसे एक बीमारीका नाम दिया है।

सोशल मीडियाके युग में जब Sunday आता तब पहले की तरह माँ-बाप सुबह उठकर बच्चे को कटिंग करवाने लेके जाते, माँ कुछ स्पेशल बनाती, घर के सब बहार घुमने जाते ये सब बाते ना होने के बगेर एक ही बात होती है। वो ये है कि, सोशल मीडिया के युग में जब Sunday आता है तब घर के सब घर मे हुए भी एक-दूसरे से बात नही करते और सुबह से मोबाईल के हो जाते हैं।

वैसे सोशल मीडिया के फायदे भी बहुत है। और उसके प्रकार भी। जैसे -

1) Whatsapp
2) Facebook
3) Twitter
4) Googgle
5) Instagram
6) You tube

फायदे :-

१) जल्दी संदेश भेजना हो तो वो संदेश, या फोटो Whatsapp द्वारा भेज सकते है।

२) हम दुनियाके किसीभी लोगोसे दोस्ती कर सकते है।

३) दुनियाँको कुछ संदेश/व्हिडीओ Twitter द्वारा virul कर सकते है।

४) किसी भी प्रकार की जानकारी ले सकते है।

■■

सोशल मीडिया की गति

शेखर वि. नागझीरे
बी.कॉम.भाग-२

आज २१ वी सदी में हम पहुच चुके है। जहाँ चीजे दिन-दिन बदल रही है। आज जिंदगी का पहिया पहले की अपेक्षा कही ज्यादा गति से दौड़ रहा है। आज मनुष्यो के कार्य को अधिक गति से पूर्ण करने के लिए मनुष्यो द्वारा अलग-अलग तरह की मशीनो का अविष्कार किया जा रहा है। आज इंफोरमेशन टेक्नॉलॉजी ने सभी के हाथो मे पृथ्वी की सबसे उपयुक्त वस्तु मतलब कम्प्युटर को उसके सबसे सूक्ष्म रूप पर ला खड़ा किया है। जिसे स्मार्ट फोन कहा जाता है। आज इंटरनेट में विविध प्रकार की सोशल मीडिया का उपयोग सारे विश्व द्वारा उपयोग मे लाया जा रहा है। आज गरीब से गरीब व्यक्ति के पास मोबाईल है। सोशल मीडिया का उपयोग आज सभी उच्च-मध्यवर्गीय लोगो द्वारा किया जाता है ।

सोशल मीडिया मे उपयोग के विविध माध्यम जैसे - फेसबूक,ट्विटर, व्हाटस्ॲप, गूगल, याहू इत्यादि प्रकार की ॲ का उपयोग किया जा रहा है।

गूगल द्वारा सभी प्रश्नो के उत्तर प्राप्त किये जा सकते है आज यदि किसी बच्चे को उसके प्रयोग के लिए जानकारी चाहि होगी तो वो अपने पी.सी. पर बस कुछ बटनो का उपयोग क उपयुक्त जानकारी प्राप्त कर सकता है। आज तकरीबन सभ क्षेत्रो मे सोशल मीडिया का उपयोग किया जा रहा है। यदि को ट्रेन, या हवाई जहाज की टिकीट चाहिए होगी तो इंटरनेट द्वा ये मूमकिन है। व्हाट्स ॲप का उपयोग संदेश भेजनी और प्रा करने के लिए किया जाता है। यूट्यूब पर अनेक प्रकार के विडियो देखने के लिए डाली जाती हैं। सोशल मीडिया से हमा रोज मर्रा की जिंदगी पर बहुत गहरा असर होता है। परंतु आ लोग इसके आदि बनते जा रहे है। लोगो ने बाहर निकलने औ अपने मित्रो एवं लोगो से मिलना-जुलना छोड़ दिया है। लो सिर्फ सोशल मीड़िया मे जैसे व्हाट्सॲप, फेसबुक पर अप संपूर्ण समय व्यर्थ करते है। आज की युवा पीढ़ी जैसे मोबाई को अपना अभिन्न अंग समझ उसका उपयोग करती है। जिस वे अपना जिवन और समय दोनो व्यर्थ कर रही है ।

एक बात किसीने क्या खूब कही है। खाना मर्यादि ग्रहण करो तो अमृत है। नही तो वही विष है। सोना एक मर्यादि समय तक हो तो अमृत है। अन्यथा विष है। उसी तरह मोबाई एक लिमिट तक उपयुक्त है। अन्यथा वो उतना ही खतरनाक है सोशल मीडिया का उपयोग समय व्यर्थ करने के लिए नही अ कुछ सिखने के लिए किया जाना चाहिए। ऐसा नही है कि सो मीडिया के लाभ या हानि ही है। उसका योग्य कार्य में उप किया जाए तो वो उतना ही अच्छा है और यदि उसका गल कार्यो में उपयोग किया जाए तो उतना ही हानिकारक है ।

■■

सोशल मीडिया

श्वेता नं. घाटोळ
बी.कॉम. भाग - ३

सोशल मीडिया का अर्थ है फेसबुक, व्हॉटसएप, ट्वीटर आदि माध्यम जिनके द्वारा हम अपने परिवार, रिश्तेदारों और मित्रों को अपनी फोटो भेजते हैं और अपने बारे में बताते हैं। सोशल मीडिया यानी फेसबुक और व्हाट्सअप आदि के इस्तेमाल के लिए हमें कंप्युटर या मोबाईल और इन्टरनेट की जरुरत होती है। हम इन पर अपने जन्मदिन, स्कूल फंक्शन और स्पोर्टस की फोटो भी अपने मित्रों को भेज सकते है। हम अपने फ्रेंड्स से सोशल मीडिया पर चैट भी कर सकते है, और अपने होमवर्क को भी शेयर कर सकते है। सोशल मीडिया से हमें बहुत सारी रोचक जानकारियाँ भी मिलती रहती है। लेकिन हमें सोशल मीडिया पर ज्यादा समय नहीं लगाना चाहिए। जिससे हमारी पढ़ाई और खेलकुद पर असर न पड़े।

एक समय था। जब सोशल मीडिया पर पहुँच मात्र कुछ एक वर्ग तक सीमित थी। लेकिन आज के समय में जिस किसी के पास स्मार्ट फोन है वह सोशल मीडिया से दूर नही। गहिणी हो या कामकाजी लोग बच्चे हो या बूढ़े हो यह सबको उनकी जरुरत के हिसाब से दुनिया मे बढ़िया तरिका इसके अलावा और कोई नहीं हो सकता। लेकीन कुछ लोगो के लिए तो यह हवा-पानी जैसा जरुरी हो गया है और इसके बिना वे अपने आप को अधुरा महसूस करते है। हालाकि सोशल मीडिया दुनिया में कही भी बैठे किसी व्यक्ति या घटना से आपको अपडेट रखता है, लेकिन अति तो किसी भी चीज की ठीक नहीं होती। यह लोगों की आदत से भी ज्यादा लत बन चुका है जो अच्छे प्रभाव कम और दुष्प्रभाव ज्यादा डाल रहा है।

विज्ञान के इस अविष्कार को अपना रोग न बनायें। माना आप सारी दुनिया से उसके मुझे से इससे जुड़ सकते है। लेकिन अनुभव करने के लिए आप कमरे में हि सीमित रह जायेंगे और संसार से जुड़े होने के बावजूद भी इससे दूर ही रहेंगे। इसलिए सोशल मीडिया का सदुपयोग किजिये पर अपने को दुनिया से जोड़ते हुए।

यदि आप पूरि दुनिया को एक साथ जोड़ने की सोचते है तो सोशल मीडिया से बढ़कर और कोई तरिका नहीं हो सकता। यह आजकल के समय की जरुरत भी बन गया है। चाहे वह नेता हो या अभिनेता, बहुत बड़ा उद्योगपति हो या साहित्यकार, हर प्रसिद्ध व्यक्ति सोशल मीडिया पर अपने को अपडेट रखता है। जिससे उसके प्रशंसक उसकी गतिविधियों से अवगत रहें। अपने आप की समाज से जोड़े रखने के लिए सोशल मीडिया ने बहुत बड़ी भूमिका निभाई है। जिन लोगों से हम वर्षा से नहीं मिले उन्हें मिलने का सोशल मीडिया से बढ़िया और क्या हो सकता है। लोग भी खुश है कि आजकल के व्यस्त समय में अगर हम किसी से मिलने नही जा सकते तो कम से कम फेसबुक, ट्वीटर, व्हाट्सएप आदि के जरिये वे एक दूसरे के बारे में मालूम तो कर ही लेते है।

व्हाट्सअप और कई सोशल नेट-वर्कींग साईटस के द्वारा लोगो ने आय सृजन के तरीके भी ढूँढ लिये है। कई सोशल मिडिया की साईट्स पर घरेलू महिलाएँ अपने व्यंजन बनाने के हुनर का विड़ियो अपलोड़ करके नाम और पैसा कमा रही है। और सिर्फ अपने शहर की नही बल्कि पूरी दुनिया में जानी पहचानी जा रही है। मात्र यह ही नही कई तरह के हुनर में पारंगत लोगो के विड़ियो आप इसमें देख सकते है, कुछ लोग तो इसे जरिए अपने हुनर को और लोगो को भी सिखा रहे है। अब कोई भी खबर मात्र टेलीविजन- रेडिओ या अखबार के द्वारा ही लोकप्रिय नही होती बल्कि सबसे ज्यादा प्रचार का कार्य सोशल मीडिया कर रहा है।

■■

मोबाईल की मोहमाया

मोबाईल आया कैमेरा खा गया
मोबाईल आया हाथ ही घड़ी खा गया ।
वाह रे मोबाईल तेरी मोहमाया
मोबाईल आया टॉर्च खा गया
मोबाईल आया रेडीयो खा गया
वाह रे मोबाईल तेरी मोहमाया
मोबाईल आया एम पी थ्री खा गया
मोबाईल आया चिट्ठी खा गया
वाह रे मोबाईल तेरी मोहमाया
मोबाईल आया कैलकुलेटर खा गया
मोबाईल आया बटवा खा गया
वाह रे मोबाईल तेरी मोहमाया
मोबाईल आया सुकून खा गया
अरे मोबाईल ने हे बिना मोबाईल के इंसान को
निरर्थक बना डाला
वाह रे मोबाईल तेरी मोहमाया

तबरेज सैय्यद
अक्षय बारब्दे
बी.कॉम.-२

■■

"सोशल मीड़िया और मोबाईल नेटवर्क"

प्रतीक्षा चव्हाण
बी.कॉम.भाग-२

सोशल मीडिया मतलब आज की इस दुनिया में ज्यादा से ज्यादा लोग जुड़े हुए है। सोशल मिडिया पे दुनिया की सारी बाते पता चल जाती है। सोशल मिडिया एक महत्वपूर्ण हिस्सा बन चूका है लोगो के जिंदगी में। सोशल मिडिया का नेटवर्क पूरी दुनिया में फैल हुआ है। सोशल मिडिया आज के दुनिया में बाहोतही मजबूत बना हुआ है। सोशल मीडिया पर आजकल हमे जो भी पता करना है हम वो पता कर सकते है। सोशल मिडिया आज के इस युग मे बहोत बड़ मुकाम पा चुका है और भी आगे जा रहा है।

मोबाईल का नेटवर्क आज के इस युग में सभी लोग ज्यादा से ज्यादा इस्तमाल करते है। मोबाईल का नेटवर्क मानो लोगो जिंदगी का एक महत्त्वपूर्ण हिस्सा बन चुका है। इस दुनिया मे लोग मोबाईल से ज्यादा से ज्यादा जूड़े रहना चाहते है। इस दुनिया में लोगों ने बोहोत बडी सफलता मोबाईल को पाकर पायी है। मानो मोबाईल के बिना लोगो को अपना जीवन अधूरा लगने लगेगा।

वैसे तो मोबाईल के बोहोत से अलग-अलग इस्तमाल कर सकते है। मोबाईल के कुछ गलत तो कुछ अच्छे इस्तमाल भी किए जाते है। मोबाईल का सबसे बडी बात है की सबका वक्त बचता है। मोबाईल के अंदर बोहोत से भाग होते है। मोबाईल किसीका फायदा तो किसीका नुकसान भी करता है। मोबाईल का कोई लोग गलत इस्तमाल भी करता है। मोबाईल का इस्तमाल अच्छा करे या बुरा ये मोबाईल का इस्तेमाल करनेवाले पर निर्भर करता है की वो इसे कैसे इस्तमाल करते है।

मोबाईल से बोहोत सारी चीजे आसान सी हो गई है। आज के युग में मोबाईल और सोशल मिडीया एक जरूरत बन गयी है।

सोशल मीडीया और मोबाईल का नेटवर्क इस दूनिया के लिए बोहोत ही जरूरी और फायदेमंद हो चूका है। क्योंकि सोशल मीडिया और मोबाईल का नेटवर्क पर दूनिया की हर वो चीज जो हमें जाननी है हमे पता चलती है। इसे लोगोको बोहोत सी मदत हो जाती है। लोगो को अब दूर बैठे दोस्तो, रिश्तेदारो को मिलने के लिए इंतजार नही करना पडता क्योंकी आधेसे ज्यादा मूलाकात मोबाईल पर ही हो जाती है। मोबाईल का नेटवर्क इतना मजबुत है की हमे १ सेकंद में सबकुछ पता चल सकता है। अब इंतजार नही करना पडता है।

इस प्रकार सोशल मीडिया और मोबाईल का नेटवर्क इसतरहा स्पष्ट किया है।

■■

ऑनलाईन जमाना

कही नही अब आना जाना
ऑनलाईन हो गया जमाना।
कागज कलम पुरानी बातें
बन्द हुए अब चिट्ठी खत,
अपनों से बतियाने की
नहीं किसी को अब फुरसत।
मन की बातें करनी हो तो
जरा स्क्राईब पर आ जाना
कहीं नही अब आना जाना
ऑनलाईन हो गया जमाना।
नहीं सुबह की चहल पहल
नहीं शाम हंगामें वाली.
चारों ओर वीराना लगता
गली मुहल्ले लगते खाली।
यार-दोस्त सब व्हाट्स-अप्प पर
फेसबुक पर दादा नाना
कही नहीं अब आना जाना
ऑनलाईन हो गया जमाना।
मोबाईल के आ जाने से
खत्म हुई अब दूरी सारी
काम करे सब चुटकी में
इन्टरनेट की महिमा भारी।
लेन देन आसान हो गया
घर बैठ ही सब मंगवाना
कहीं नहीं अब आना जाना
ऑनलाईन हो गया जमाना।
चेहरे पर फेसबुक सी रौनक है
दिल व्हाट्सप्प हुआ जा रहा है।
समाज से कटकर भी,
इंसान सोशल हुआ जा रहा है।

श्रुति दुर्गे
बी.कॉम.-२

■■

'व्हाटस्ॲप'

प्रगती पांडे
बी.कॉम.भाग-२

What's App :- What's App को लगभग एक अरब लोग इस्तेमाल कर रहे है। लेकिन कम लोग जानते है कि व्हॉटस ॲप को कैसे बनाया गया है। व्हॉटस ॲप का मालिक कौन है। व्हॉटस ॲप की History क्या है।

आज हम आप को What's App की History के बारे में बताने जा रहे है। History लेकिन इससे पहले हम What's App क्या है। ये भी एक बार जान लें।

Test SMS, documents, Image, Vedio, User location, Audio, Media SMS भेज सकते है। अगर आप किसी और के मोबाईल पे What's use कर रहे हो, तो What's App को Use करने के लिये इंटरनेट सर्व्हिस होना जरूरी है।

What's App Messenger एक अमेरिकन Cross Platform Instant Messefint Software है। व्हॉटस् ॲप आय.एन.सी.को २००९ में 'Brain Acton' & 'Jon Koom' ने बनाया था। और य दोनो Yahoo के Employee हुआ करते थे।

'Koom' ने ये नाम व्हॉटस ॲप इसिलिये पसंद किया क्योंकि ये What's Up से मिलता-जुलता है।

व्हॉटस् ॲप आय.एन.सी. माऊंटेन व्हिव कॅलिफोर्निया, युनाइटेड स्टेट में भी है। और व्हॉटस ॲप को Facebook I.N.C. ने 19 फेब्रुवारी 2014 को लगभग U.S.D. 19.3 अरब में खरिद लिया था।

What's App की सर्व्हिस को यूज करने के लिये पहले पैसे लगते थे। क्योंकि व्हेरिफिकेशन के लिये पैसेज भेजने में पैसे लगते थे। व्हॉटस ॲप अप्लीकेशन को सबसे पहले Nov. 2009 को ॲप्पली ॲप स्टोर मे iPhone के लिये Launch किया था। फिर बाद में जाने २०१० में 'ब्लॅकबेरी स्मार्टफोन के लिये फिर 'सॅमबियन' ओ.एस. के लिये मे २०१० मे लॉन्च किया। ॲन्ड्रॉइड ओ.सी. के लिये ऑगस्ट २०१० में What's App को लॉन्च किया गया था।

■■

सोशल मीडिया की भूमिका

समीक्षा सु. बावने
बी.ए.भाग-१

सोशल मीडिया एक ऐसा मीडिया है। जो बाकि सारे मीडिया से अलग है। सोशल मीडिया इंटरनेट के माध्यम से एक, अलग पहचान व अपना ब्रन्ड बनाता है। जिसे उपयोग करनेवाला व्यक्ति सोशल मीडिया के किसी प्लेटफॉर्म आदि का उपयोग कर अपनी पहचान बना सकता है।

१९६९ में जग इंटरनेटका प्रार्दुभाव हुआ तो अविस्कृत विज्ञान यंत्री और आवश्यक जानकारिको विश्वके सभी लोगोतक पहुचाने का प्रयास था। धीरेधीरे इंटरनेट प्रगतिके साथ ही कोई महत्वपूर्ण साधन प्रचलनमे आये है।

२००० आते-आते इसे वर्ल्ड-वाईडवेब के जरिऐ दुनियामें सोशल साईड अस्तित्वमें आप आदि हम सोशल साईडको परिभाषित करना चाहे तो यह वह ऑनलाईन साधन है। जो एक सामाजिक नेटवर्ककी तरह कार्य करता है। तथा लोगोंके बीच संबंध बनाने मे महत्त्वपूर्ण भूमिका है। आजके समय की मुख्य सोशल नेटवर्क की बात करे तो इनमें वर्ल्ड, प्रेस, फेसबुक, ट्वीटर, वॉटस्ॲप, माईस्प्रेस, बेबो और मुख्य रूपसे चलने में है।

१९९० से २१ वीं सदी के सुरुवात तक कई साईड अस्तित्वमे आऐ और एक नये सामाजिक नेटवर्क के रूप में कार्य करने लगी।

इसमें सबसे पहले गल्बीब डॉट-कॉम इसके बाद जिओ साईड ट्राइ पोट जैसी नेटवर्क साईट में बेहद कम कीमत मे लोगोको वेबपेस उपलब्ध करने का कार्य कीया।

पहलीबार १९९५ में क्लासमेट डॉट-कॉम नामक वेबसाईड मे लोगोको ई-मेल के माध्यम से एक दूसरेसे जुडनेका अवसर प्रदान किया आजके समय में गुगल की ई-मेल और जिमेल प्रणाली इसी सिस्टम का परिष्कृत रूप है।

जब कोई व्यक्ति इन सोशल साईडका सदस्य बनना चाहता है इसके लिऐ इन्हें सबसे पहले सदस्यता के लिए एक अकाऊंट बनाने का आवश्यक रहती है।

कुछ ही पल में उपयोग करने द्वारा अपनी जाणकारि प्रस्तूत करने के पश्चात उसका आकाऊंट तयार हो जाता है।

इस साईडपर हमे फोटो व्हीडियो और खेल की सुविधा ब्लॉगिन इत्यादी सुविधा उपलब्ध करई गई है।

■■

"युवाओं की दिनचर्या लाईक-शेअर-कमेंट"

ऋतुजा वि. किटे
बी.कॉम.भाग-१

लाईक, कमेंट, शेअर, व्हॉटस्ॲप, फेसबुक इन्ही शब्दो से हमारे दिन की शुरुवात होती है। कोई तस्वीर खीचों और उसे फेसबुक इन्सग्राम पर पोस्ट करो। व्हॉटस्ॲप पर अपना डिपी रख दो यही सब आजकल के युवाओं की दिनचर्या का हिस्सा बन गया है। और सिर्फ युवा ही नही बल्कि हर नागरिक बच्चे से लेकर बूढे तक हर कोई मोबाईल, सोशल मीडिया के बारे में जागरूक है। सोशल मीडिया के माध्यम से हम दुनिया भर में हो रही गतिविधियों से जुड़े रहते हमें पल-पल खबरों का पता चलता रहता है।

व्हॉटस्ॲप, फेसबुक, ट्वीटर, इन्स्टाग्राम, हाईक इत्यादि सब सोशल मीडिया के उदाहरण है। इन माध्यमों के जरिए हम दुनिया के विविध गतिविधियों पर नजर रख सकते है। दूर बैठे हमारे किसी दोस्त या रिश्तेदार से हम घंटों चॅट कर सकते है। हमारे दैनंदिन जीवन में, हमारी दिनचर्या में सोशल मीडिया ने बहुत बड़ा स्थान प्राप्त कर लिया है। व्हॉटस्ॲप या फेसबुक पर अगर हमारे किसी दोस्त ने कोई तस्वीर (फोटो) पोस्ट की हो तो हम उसके बारे में अपनी प्रतिक्रिया बना सकते है। लाईक, शेअर और कमेंट कर सकते है। अगर हम अपने दोस्त से दूर रहते है तो उन्हें सोशल मीडिया के माध्यम से ही जन्मदिन की शुभकामनाएँ अन्य किसी अवसर की बधाईयाँ, सुप्रभात, शुभरात्री के संदेश सोशल मीडिया के जरिए भेज सकते है। हमारे दिन की शुरुवात ही इन माध्यमों से होती है। अगर हमें कोई अत्यावश्यक डॉक्युमेंट या फिर कोई जानकारी किसीको भेजनी हो तो हम pdf फाईल इन सोशल मीडिया के माध्यमों के जरिए भी भेज सकते हैं।

आजकल मार्केट में या फिर दुनिया में कोई भी कार्यक्रम करना हो या किसी समारोह का आयोजन करना हो तो उसकी सारी बातचीत फैसले सोशल मीडिया पर ही चॅट करके या फिर व्हिडीयो कॉलिंग करके कि जाती है। और आमंत्रण पत्र भी व्हॉटसॲप, फेसबुक के जरिए ही सभी तक पहुंचाये जाते है। इसकी वजह से हम पेपर का इस्तेमाल हम कर सकते है और हमारे पेड-पौधे बचा सकता है। अगर दोस्तों को कई दिनों के बाद मिलना हो तो वे व्हॉटस्ॲप, फेसबुक इन माध्यमों पर चर्चा करके सब कुछ आयोजित करते है। हम मोबाईल फोन पर बात करते वक्त एक समय पर एक ही इंसान या व्यक्ति से बात कर पाते है। लेकीन सोशल मीडिया के माध्यम से हम सोशल मीडिया पर अपना ग्रुप बना सकते है। उसे नाम भी दे सकते है और एक ही वक्त हमे अपने कई सारे दोस्तों से बात भी कर सकते है। अगर हमें किसी चीज के बनाने के विधी के बारे में जानकारी चाहिए या फिर किसी भी चीज सें जुडी जानकारी के बारे में व्हिडिओ देखना हो तो हम युट्युब के जरिए देख सकते है। इसपर हमें हमारी जरूरत के हिसाब से सभी व्हिडिओ देख सकते है। और हम अपनी प्रतिक्रिया भी बता सकते है। सोशल मीडिया के जरिए हम घर-बैठे-बैठे ही दुनिया के हर कोने से जुड जाते है। हम घर बैठे-बैठे ही दुनिया भर में अपने दोस्त बना सकते है।

सोशल मीडिया के जरिए हम कई बार बुरे लोगों के संपर्क में भी आ जाते है। दुनिया में अच्छे लोग है तो बुरे भी है। सोशल मीडिया के माध्यम से कई बार हमारा उनसे संपर्क बन जाता है। और ऐसे लोग हमारे लिए और समाज के लिए हानिकारक होते है। लोग कई बार अपनी शिक्षा का और साथ ही सोशल मीडिया का दुरुपयोग करते है। जैसे हमारे समाज के लिए जो धोकादायक है जैसे बॉम्ब बनाना, बंदुके चलाना इ. के व्हिडीयो हमें सोशल मीडिया पर आसानी से मिल जाते है। और युवा ऐसी व्हिडीओ को देखकर देश का बुरा करने के बारे में सोचता है। हम देखते है बच्चा-बच्चा भी आजकल सोशल मीडिया के बारे में सबकुछ जानता है। वह पढ़ाई, खेल-कुद यह सब छोडकर सोशल मीडिया से एकदम छोटी उम्र में जुड जाता है और अपना भविष्य खराब कर लेता है। सुबह उढते ही हम सबसे पहले भगवान, माँ-बाप का चेहरा देखने से पहले अपना मोबाईल देखते है की क्या हमें किसी को कोई मेसेज आया है क्या ? किसी ने हमें फोन किया है क्या ?

आज की युवा इस सोशल मीडिया का शिकार बन गई है। अगर एक दिन भी इन्हे मोबाईल या इन माध्यमों से दूर रखा जाए तो इनका किसी भी चीज में मन नहीं लगता। हमें ही सोचना चाहिए कि हमारे लिए क्या सही है और क्या गलत है? सोशल मीडिया का इस्तेमाल आज और आनेवाले कल की जरुरत है लेकिन उसका इस्तेमाल हमें कब और कितना करना है यह हम पर निर्धारित है। सोशल मीडिया का इस्तेमाल करके हम ज्ञान बटोर सकते है, कई-नयी-नयी चीजे सीख सकते है। हमारे दोस्त-रिश्तेदारों के हमेशा संपर्क में रह सकते है। लेकिन हमें इसका अतिरिक्त उपयोग भी नही करना चाहिए की जिसकी वजह से हमारे समाज और हमारे भविष्य को हानि पहुँचे। सोशल मीडिया यह आज की और आनेवाले कल की जरुरत है। इसके बिना हम किसी से संपर्क तक नहीं कर पायेंगे। इसलिए हमें सोशल मीडिया से जुडे रहना चाहिए। और लोगों की जागरुकता करके इसने जुडने के लिए कहना चाहिए। लेकिन इसकी वजह से बुरी चीजें नही अपनानी चाहिए और समाज को हमें कोई हानी ना पहुँचे इसका भी ध्यान रखना चाहिए।

हाय ! रे "जियो"

हाय रे जियो
ये क्या कियो ?
जब खेल के महाकुम्भ में
डूबा था पूरा रियो
उस समय हमारे देश में
सब ढूँढ रहे थे जियो
हमारे देश की बेटियाँ
जल खेल रही थी रियो में
तब हमारे देश के बेटे
डूब हुए थे जियो में
मुफ्त डेटा पाने का
सब को चढ़ा बुखार
काम-काज सब छोड़ के
करने लगे जुगाड़
नेट की दिवानगी सब पे
कुछ इस कदर है सवार
निगाहें रहती है फोन में तब भी
जब करते है सड़क पार
जियो ने भारतवासी को
डेटा का लड्डू खिला दिया
बाकि टेलीकॉम कंपनियों को
जड से पूरा हिला दिया
रस्ते प्लान लाकर
हर ग्राहकों को लुभा लिया
जो नही कर सका कोई
अंबानी ने करके दिखा दिया।
जियो के आगे भी
अभी बहुत है कहानी
काम करो कुछ ऐसा कि
तुम भी बन जाओ अंबानी।

श्वेता पाथरे
बी.कॉम.भाग-३

इंटरनेट का महत्व

कु. स्नेहा वानखडे
बी.कॉम. भाग - २

इंटरनेट के माध्यम से आमजन का जीवन आसान हो गया है। क्योंकि इसके द्वारा हम बिना घर के बाहर गये ही अपना बिल जमा करना, फिल्म देखना, व्यापारिक लेन-देन करना सामान खरीदना आदि काम कर सकते है। अब ये हमारे जीवन का खास हिस्सा बन चुका है। हम कह सकते है। इसके बिना हमे अपने रोजमर्रा के जीवन में तमान मुश्किले ला समाना करना पड सकता है। इसकी सुगमता और उपयोगिता की वजह से यह हर जगह इस्तेमाल होता है। जैसे कार्यस्थल स्कूल, कॉलेज, बँक, शिक्षण संस्थान, प्रशिक्षण, केन्द्रो पर दुकान रेल्वे स्टेशन, एयरपोर्ट, रेस्टॉरेंट, मॉल और खास तरस से अपने घर पर हर एक सदस्यों के द्वारा अलग-अलग उद्देश्यों के लिये। जैसे ही हम एक सदस्यों के द्वारा अलग-अलग उद्देश्यों के लिये। जैसे ही हम अपने इंटरनेट सेवा प्रदाता को इसके कनेक्शन के लिये पैसे देते है उसी समय से हम प्रयोग करे।

इंटरनेट के माध्यम से इंसान के काम करने के तरीके और जीवन में क्रांतिकारी बदलाव आया है। इसने व्यक्ति के समय और मेहनत की बचत की इसलिये ये जानकारी पाने के लिये बहुतम फायदेमंद है। साथ ही इससे कम खर्च में ज्यादा आमदनी प्राप्त हो सकती है। ये नगण्य समय लेते हुये जानकारी को आपके घर तक पहुँचाने की दक्षता रखता है। मूलत: इंटरनेट नेटवर्क है जो एक जगह से नियंत्रण के लिये कई सारे कम्प्यूटर को जोड़ता है। आज इसका प्रभाव दुनिया के हम कोने में देखा जा सकता है। इंटरनेट से जुडते के लिये एक टेलिफोन कनेक्शन एक कम्प्यूटर और एक मॉडम की जरुरत होती है।

विद्यार्थियों के लिये इसकी उपलब्धता जितनी लाभप्रद है उतनी ही नुकसानदायक भी क्योंकि बच्चे अपने माता-पिता की चोरी से इसके माध्यम से गलत वेबसाइटों का भी इस्तेमाल करते है जोकि उनके भविष्य को नुकसान पहुँचा सकता है। ज्यादातर माता -पिता इस खतरे के समझते है लेकिन कुछ इसे नजर अंदाज कर देते है और खुलकर इंटरनेट का इस्तेमाल करते है। इसलिए घर में बच्चों द्वारा इंटरनेट का इस्तेमाल अभिवावकों की देखरेख में होनी चाहिये।

आधुनिक समय में पूरी दुनिया में इंटरनेट एक बहुत ही शक्तिशाली और दिलचस्प माध्यम बनता जा रहा है। ये एक नेटवर्कों का नेटवर्क है और कई सारी सेवाओं तथा संसाधनों के समूह से हमलोग कही से भी वर्ल्ड वाइड वेब तक पहुँच सकते है।

लोकप्रिय प्लेटफॉर्म नेटवर्क

कांचन कुंभारे
बी.ए.भाग-१

यदि आप पूरी दुनिया को एक साथ जोड़ने की सोचते है तो सोशल मीडिया से बढ़कर और कोई तरीका नहीं हो सकता। यह आजकल समय की जरूरत भी बन गया है। चाहे वह नेता हो या अभिनेता, बहुत बड़ा उद्योगपति हो या साहित्यकार, हर प्रसिद्ध व्यक्ति सोशल मीडिया पर अपने को अपडेट रखता है। जिससे उसके प्रशंसक उसकी गतिविधियों से अवगत रहें। अपने आप को समाज से जोड़े रखने के लिए सोशल मीडिया ने बहुत बड़ी भूमिका निभाई है। जिन लोगों से हम वर्षो से नही मिले उन्हें मिलने का सोशल मीडिया से बढ़िया तरीका और क्या हो सकता है? लोग भी खुश है कि आजकल के व्यस्त समय में अगर हम किसी से मिलने नहीं जा सकते तो कम से कम फेसबुक, ट्वीटर, व्हाट्सऑप आदि के जरिये वे एक दूसरे के बारे में मालूम तो कर ही लेते है ।

व्हाटस्अप और कई सोशल नेटवर्किंग साईट्स के द्वारा लोगों ने कमाई के तरीके भी ढूँढ लिये है। कई सोशल मीडिया की साईट्स पर घरेलु महिलांए अपने व्यंजन बनाने के हुनर का वीडियो अपलोड करके नाम और पैसा कमा रही है और सिर्फ अपने शहर ही नहीं बल्कि पूरी दुनिया में जानी-पहचानी जा रही है। मात्र यह ही नहीं, कई तरह के हुनर मे पारंगत लोगों के विडियो आप इसमें देख सकते है कुछ लोग तो इसके जरिये अपने हुनर को और लोगों को भी सिखा रहे है। अब कोई भी खबर मात्र टेलीविजन, रेडियो या अखबार के द्वारा ही लोकप्रिय नहीं होती बल्कि सबसे ज्यादा प्रचार का कार्य सोशल मीडिया कर रहा है। कई बार लोग पैसे के अभाव में अपनी कला का प्रदर्शन बड़े स्तर पर नहीं कर पाते थे लेकिन सोशल मीडिया से बढ़िया मंच क्या होगा जिसके जरिये वे रातों रात लोकप्रिय हो गये।

तकनीकी विकास जहाँ हमे इतना कुछ दे रहा है वहीं बहुत कुछ छीन भी रहा है। यह हमारे ऊपर है कि हम किस प्रकार इससे लाभ ज्यादा और हानि कम उठायें। जहाँ सोशल मीडिया लोगों को करीब लाता है। वहीं इसके बहाने लोगों ने एक-दूसरे से मिलना भी छोड़ दिया। जहाँ लोग कम से कम छः महीने में एक-दूसरे मिल लेते थे वहीं यह अवधि और बढ़ गई है और लोग सोशल मीडिया पर ही मेल-मुलाकात कर लेते हैं। कुछ लोग सोशल मीडिया के जरिये देश में अशांति व द्वेष फैलाने का निन्दनीय काम भी करते हैं। किसी भी छोटी सी खबर को धर्म व जाति से जोड़ कर और नमक-मिर्च लगा कर सोशल मीडिया पर डाल देते हैं जिससे वह आग की तरह फैल जाती है। देश में कई ऐसी घटनायें देखने में आई है। कई बार सोशल मीडिया पर ऐसी बाते डाल देते हैं कि वह देश या विश्व का मुद्दा बन जाती है। कई बार नकली एकाऊण्ट बना कर तो कई बार अपनी पहचान बदलकर लोग अपहरण, हत्या जैसी साजिशों के लिए भी सोशल मीडिया का प्रयोग करते हैं।

हम ऐसे कई उदाहरण देखते हैं, जो की उपरोक्त बातों को पुष्ट करते हैं जिनमें India Against Coruption को देख सकते है, जो कि भ्रष्टाचार के खिलाफ महाअभियान था जिसे सड़कों के साथ-साथ सोशल मीडिया पर भी लड़ा गया जिसके कारण विशाल जनसमूह अण्णा हजारे के आंदोलन से जुड़ा और उसे प्रभावशाली बनाया ।

२०१४ के आम चुनाव के दौरान राजनीतिक पार्टियों ने जमकर सोशल मीडिया का उपयोग कर आमजननाको चुनाव के जागरूक बनाने में महत्वपूर्ण भूमिका अदा की थी। इस आम चुनाव के प्रति जागरूकता बढी। सोशल मीडिया के माध्यम से ही 'निर्भया' को न्याय दिलाने के लिए विशाल संख्या में युवा सड़कों पर आ गए जिससे सरकार दबाव में आकर एक नया एवं ज्यादा प्रभावशाली कानून बनाने पर मजबूर हो गई ।

लोकप्रियता के प्रसार मे सोशल मीडिया एक बेहतरीन प्लेटफॉर्म है, जहां व्यक्ति स्वयं को अथवा अपने किसी उत्पाद को ज्यादा लोकप्रिय बना सकता है। आज फिल्मों के ट्रेलर, टीवी प्रोग्राम का प्रसारण भी सोशल मीडिया के माध्यम से किया जा रहा है। वीड़ियो तथा ऑडियो चैट भी सोशल मीड़िया के माध्यम से सुगम हो पाई है जिनमें फेसबुक, व्हॉटस्ऐप, इंस्टाग्राम कुछ प्रमुख प्लेटफॉर्म है।

एक दूसरे से संवाद का आदान-प्रदान करने के लिए कभी कबुतरों और डाकियों के जरिये पत्र भेजे जाते थे। एक पत्र को एक आदमी से दूसरे आदमी तक पहुँचने में महीनों लग जाते थे। पत्र का जबाब पाने के लिए भी महीनों इंतजार करना पड़ता था लेकिन आज सात समुद्र पार बैठे लोगों के साथ सीधे बात की जा सकती है। अपना दर्द बयाँ किया जा सकता है। अपने आसपास के माहौल से अवगत करवाया जा सकता है। कहा जाये तो आज पूरी दुनिया मुठ्ठी मे समा गयी है और इसका पूरा श्रेय जाता है। सोशल मीड़िया को है।

सोशल मीडिया इन दिनों लोकप्रियता के सोपान चढ़ रही है। भारत में और भारत के बाद भी। विशेषज्ञ मानते है कि सोशल मीडिया आम जनता के लिए ऐसा माध्यम है जिसके जरिये वे अपने विचार ज्यादा सशक्त तरीके से रख सकते है। नेताजी सुभाषचंद्र की गुमशुदगी पर दी बीगेस्ट कवरअप नाम की पुस्तक लिखने वाले आम आदमी को सोशल मीडिया के रुप में ऐसा टूल मिल गया है ।

आतंकवादी समूहों द्वारा भी सोशल मीड्यिा का दुरूपयोग युवाओं को प्रभावित करने के लिए किया जाने लगा है जो विश्व के लिए बड़ा खतरा है अत: अब इन मंचों पर भी चौकन्ना रहने की जरूरत है कि हम किसी भी प्रकार घृणा फैलाने के लिए जिम्मेदार न हों और केवल सकारात्मक बदलावों के लिए ही इन मंचों का उपयोग करें ।

नैतिक मूल्यों का पतन

हो रहा है आज ... हमारे नैतिक मूल्यों का पतन,
कर रहे हैं छात्र... कंप्यूटर शिक्षा पाने का प्रयत्न ।
दे रहे हैं सीख... हर विद्यालय के अध्यापक,
कि ''प्रोजेक्ट'' पूरा करो अपना, ''गूगल'' पर से डाउनलोड ले कर ।
अभिभावकों की क्या कहें, वो खुद बन चुके है "mediator",
अगर अध्यापक की न सुनें, तो सहना पड़ेगा संतान का "Rude Behaviour" ।
लगाकर दिया ''Internet'' उन्हें, सोचा कि वो कक्षा में अव्वल रहेंगे,
बेचारे क्या समझे कि वो ''प्रोजेक्ट'' के बहाने ''Internet'' पर ''chatting'' करेंगे ।
रात-दिन Facebook, Twitter पर, tweets हो रहे जोरों से,
सुबह में आँखें मलते हुए कहा, कि छूट गए अपने सपनों से।
भाग रहे हैं स्कूल, जल्दी-जल्दी से अपना बस्ता टाँगे
न की पूजा, न दिया आदर बड़ो को, लगा दिया सब सम्मान ठिकाने ।
क्लासरूम में smartfone, है बन गया एक और नया फैशन,
"Internet Surfing" की नसीहतें देने का, बन गया एक और "Passion"।
झूठ की दीवार पर वो, रेत के महल बना रहे हैं,
क्या पता की उन महलों से,अपने ही शामियानों को जला रहे हैं।
गर शुरू न हुआ फिर से..'' "Moral Science" जैसा Subject
एक और बार, तो "Education System" दम तोड़ देगा,
इसलिए करो इस पर विचार बार-बार, हजार-बार ।

सविता बोरकर
बी.कॉम.भाग-3

आज की जरुरत सोशल मीड़िया

कु. प्रिया महल्ले
बी.ए.भाग-१

आज के समय मे सोशल मीडिया के इस्तेमाल न सिर्फ स्टेटस सिम्बल के लिए, बल्कि एक जरूरत के रूप में आकार ले चुका है। इस बात मे कोई शक नही है, की इंटरनेट क्रांति के दौर मे सोशल मिडिया प्लेट फॉर्म्स के रूप मे दुनिया को एक बेहतरीन तोहफा मिला है। फेसबुक, टिवटर, इस्ट्राग्राम, व्हाटसअप, पिटरेस्ट, टंब्लर, गुगल और ऐसेही अनेक प्लेटफॉमर्स पुरे विश्व को एकसूत्र मे पिरोने की ताकद रखते है, यह बात कोई हवा-हवाई नही है बल्की इन प्लटफॉमर्स ने विभिन्न अवसरो पर अपने महत्व को साबीत भी किया है। चाहे देशी चुनाव हो अथवा विदेशी धरती पर कोई आंदोलन, या फिर पर्सनल ब्रांडिंग ही क्यो न हो। आज लाइक्स, फालोवर्स शेअर जैसे शब्द हर एक जुबान पर छाये हुए है। स्टडी के अनुसार २०१४ में भारत के लोकसभा चुनाव में लगभग १५० सीटो पर सोशल मिडिया जीत मे अपनी भुमिका निभाई थी। वही दिल्ली राज्य के बहुचर्चीत चुनाव मे अरविंद केजरीवाल द्वारा नवगठीत पार्टीने अपना ८० फिसदी कॅम्पन सोशल मिडिया के माध्यम से ही किया और परिणाम पुरी दुनिया ने देखा इसके अतिरिक्त मिश्र देश मे हुए आंदोलन मे सोशल मिडिया की भूमिका हम सब जानते ही है। और व्यक्तीगत ब्रांडीग के लिए सोशल मिडिया का इस्तेमाल नेताओं, खिलाडिओं, अभिनेताओं द्वारा धडल्ले से किया जा रहा है। थोड़ा और आगे बड़ा जाये तो बडे नेताओं के साथ छोटे नेता भी फेसबुक, टिवटर प्रबधन और मेलिंग के लिए आईटी प्रोफेशनल्स से संपर्क साध रहे है । या फिर अपने रिश्तेदार जो इंजिनियरीग की पढाई कर राहा हो या जॉब कर रहा हो। उससे इस संबंध का संबंध में सहायता ले रहे है। आप चाहे गाव मे ही क्यो न हो आपको तमाम नवयुवक अपने फेसबुक और जुडे मित्रो से संबंधीत गतीविधिया शेअर करते नजर आयेंगे पर इन सकारात्मक दृश्य को पिछे एक कडवी परत भी दिखती है। इसमें सोशल मिडिया गलत इस्तेमाल भी उतनी ही तेजी बढ रहा है । मुजफ्फरनगर के पिछे दिनो पुरे दगों में सोशल मिडिया के इस्तेमाल की खबरे बडी तेजी से फैली थी तो जम्मु-कश्मिर में थी आये दिन इस तरह की खबरे देखने को मिलती है। इसके अतिरिक्त देश के विभिन्न भागो में नफरत में भरे संदेशो को सोशल मिडिया के माध्यम से फैलाया जा रहा है। कही बार इरादतन और संघटीत रूप मे कही बार बहकावेमें युवक-युवतिया ऐसे कदम उठा देते थे जो उनकी गिरफ्तारी तक जा पहुँचा जाता है ।

"सोशल मीडिया" शाप या वरदान

अंकुश पाथरे
बी.कॉम.भाग-१

सोशल मीडिया यह इंटरनेट का एक ऐसा माध्यम है जिसकी वजह से इस जगत के सभी लोग एक दूसरे से जुड सकते है । और एक दूसरे से अपने विचार प्रसारित कर सकते है। अपनी बाते आपस मे बता सकते है। सोशल मीडिया यह सारे जगत मे प्रसिद्ध प्रसार माध्यम बन चुका है। इसके माध्यम से लोग अपनी जानकारी एक जगह से दूसरी जगह पर चंद मिनटो में भेज सकते है। यह माध्यम मनुष्य को कम समय में ज्यादा फायदा दिलाता है । सोशल मीडिया शोध इ.स. १९९७ मे लगा । इसका शोध 'जोनाथन अब्राम्स' नाम के शक्ति ने लगाया इनका मुख्य उद्देश था कि दुनिया के लोगों को इंटरनेट के माध्यम से व्यापार करते आना चाहिए जिससे समय की बचत और पैसों की बचत हो सके। आज सोशल मीडिया पर हजारों/लाखों/करोडों लोग व्यापार करते है। इसका उदाहरण Olx.Com, Flipkart.com, Amazon.com इत्यादि माध्यमों से लोक हर दिन लाखों का व्यवहार करते है।

यह माध्यम का उपयोग बहुतही आसान है। इसका उपयोग अभी तो शादी के लिए भी होता है। मतलब लोग अपना नाम, पता, एक संचार प्रौदयोगिकी पर डालते है (वेबसाईट) और उसके माध्यम से वर, वधु, ढूंढते है। इसका उदाहरण है।

Shadi.com, Bharat Matrimony.com इत्यादि.

सोशल मीडिया का उपयोग एक दूसरे से संवाद करने के लिए भी होता है। इससे हम दुनिया के किसी भी जगह से किसी भी जगह तुरंत अपनी जानकारी भेज सकते है।

इसका उदाहरण है,

Facebook, Whatsapp, Hike, We chat, Instagram इत्यादि सोशल माध्यम है जिसका अपने जीवन मे फायदा होता है ।

सोशल मिडीया का दुरुपयोग भी ज्यादातर हो रहा है। इसका हमरी युवा पीढी पर बहुत बुरा असर पड रहा है।

यह माध्यम एक तरह से अच्छा और एक तरह से बुरा भी है । हमारे देश की ९५% युवा पीढी इस मायाजाल में फसी हुई है । और ५% पीढी इसका सही इस्तेमाल कर रही है। जो युवा इसका गलत इस्तेमाल कर रहे है उनको भविष्य में बहुत कठिनाईयों का सामना करना पडेगा पर वह यह नही कर पाऐंगे क्योकि तब तक वह आलसी और कमजोर हो जाऐंगे इस सोशल मीडिया की वजह से। आजकल हम सब मोबाईल का वापर करते है इसका उपयोग संवाद करने के लिए किया जाता है पर अब इसमें ऐसे कुछ शब्द समाविष्ट किए गए है जिसका हमारी पिढी दुरूपयोग कर रही है जैसे Facebook, Whatsapp, Hike इनका उपयोग आपस मे संवाद करने के लिए किया जाना चाहिए पर यह कुछ ऐसे संदेश भेजते जिसका कोई अर्थ या फायदा नही होता। जैसे वह संदेश ग्यारह लोगो को भेजो सुबह तक अच्छी खबर मिलेगी । या फिर यह लडकी गुम हो गई है जहा पर भी मिले तो इस नंबर पर संपर्क करे । येसे वेसे कुछ भी संदेश जिनका अपनी जीवन मे कई भी फायदा नही हो रहा है। जिस उमर मे जिनोन्हे पढाई करनी चाहीए उस समय मे हमारी युवा पिढी इस सोशल मिडिया के अंधकार की और आकर्षित हो रही है। अगर ऐसा ही चलता रहा तो हमारे युवा कुछ काम करने के काबील नही रहेंगे क्योकी यह सोशल मिडिया लोगोको आलसी और कमजोर बना रही है। एक तरफ से यह अच्छा भी है क्योकी हमे जल्द ही पता चला जाता है की आज कहाँ पर क्या हुवा । पर एक तरफ से यह बहुत ही घातक चिज है।

■■

हितकारी सोशल मीडिया

१. होगा जब अच्छा समाज ।
देश का विकास होगा दिन रात ।।
२. सोशल साइट समाज के लिए हितकारी ।
सोशल साइट से जुड़ने के लिए लाभकारी ।।
३. सोशल साइट का सोचना ।
अच्छे कम्युनिटी का निर्माण है करना ।।
४. सोशल साइट मै है सूचना का भंडार ।
सोशल साइट आपके लिए खोलता सूचना का द्वार ।
५. सोशल साइट के रास्ते ।
सुरक्षित जीवन के वास्ते ।।
६. सोशल साइट का उपयोग होगा जब चारों ओर ।
समाज में जागरूकता होगी पूरी ओर ।।
७. सोशल साइट समाज के जागरूकता का कन्फर्म ।
सोशल साइट ने उपलब्ध कराया जनता को नया मुकाम ।।
८. सोशल साइट से जुड़ना फायदेमंदी ।
सोशल साइट से जुड़ना अकलमंदी ।।

रूचिका शहाडे
बी.कॉम.भाग-२

■■

सोशल मीडिया के फायदे एवं नुकसान

कु. राधिका यादव
बी.ए.भाग-१

आज २१ वी शताब्दी में सोशल मीडिया काम पूरी दुनिया को पता है। यह एक ऐसा जरिया है। जिसके माध्यम से दुनिया के कोने-कोने की खबर हर इन्सान को मिनटों में पता चल जाती है। इसके विपरीत परिणाम भी है। जैसा कि, किसी खबर को बेबुनियाद तौर पर बढ़ा चढाकर प्रसारित किया जाना या अन्य माध्यम से फैलाने से बहुत बुरे नतीजे होते है। जिससे देश-विदेश में दंगे-फसाद भी हो सकते है।

आज से ७० साल पहले जब देश अंग्रेजों का गुलाम था उस वक्त भी सोशल मीडिया का आम हिन्दुस्थानी जनता से लेकर देश के बडे-बड़े नेता भी अपने तरीके से उपयोग से करते थे। लेकिन सोशल मीडिया का काम इतना फैला हुआ नहीं था। तात्पर्य यह कि उस समय सोशल मीडिया के आज के जैसे इतने माध्यम नहीं थे। उस वक्त बहुत ही कम और सीमित माध्यम थे जिनसे खबर पहुँचने और मिलने में बहुत वक्त लग जाता था। कोई गुप्त खबर भी देरी के वजह से (लीक) गलत हाथों मे पडकर (दुश्मनी) भारी नुकसान उठाना पडता था। उस समय सोशल मीडिया के सीमित साधन में मुख्य रूपसे अखबार के जरिये काम होता था। और दूसरा साधन रेडिओ, ट्रान्झीस्टर के माध्यम से खबरों को जनता तक पहुँचना यह माध्यम भी अपनी सीमा में रहकर अपने उत्तर दायित्व का पालन धीमी गति से करता था। इसके जरिये उस समय बी.बी.सी. लंदन पर खबरों की रेलचेल मची रहती यह आकाशवाणी केंद्र के जरिये जनता के बीच काफी लोकप्रिय माध्यम का गया था।

उस वक्त चलचित्र का अविष्कार हुआ उस जमाने में चलचित जो बने वे सब मुक चित्रपट बने थे। उस समय सोशल मीडिया इतना नहीं था। चलचित्र बीना आवाज के सिनेमा हाल में आते थे। इशारे द्वारे उसे समझा जाता था। कुछ समय पश्चात उसमें सुधार हुआ और अविष्कार के जरिये उस चलचित्र में आवाज पैदा हुई। चलचित्र को आवाज आयी मगर चलचित्र उस समय ब्लॅक अॅन्ड व्हाईट फिल्म में आती थी। कुछ समय बाद रंगीन चलचित्र बनने शुरु हो गये। उसके पश्चात अनेक-अनेक परिवर्तन के बाद ग्रामोफोन टेपरेकॉर्डर, रेकॉर्ड प्लेअर का अविष्कार हुआ उस समय ट्रान्झीस्टर के बाद टेपरेकॉर्डर के बहुत सशक्त सोशल मीडिया का माध्याम बना है। समय के साथ-साथ स्टेरिओ, कॅसेट, डी.व्ही.डी. आदि आदि का अविष्कार हुआ ।

१५ अगस्त १९४७ भारत की आजादी के बाद देश मे अपने-अपने जरीये से भिन्न-भिन्न प्रकार की एजंसियों गुप्त हेर के माध्यम से काम करने लगी। विभिन्न प्रकार के अखबारों को अपने विज्ञापनों एवं खबरों के जरिये भारतभर में हजारो अखबार (यह काम) सोशल मीडिया का काम बडी प्रगति पर लाने के नये-नये तरीके अपनाने लगे। टेलीफोन भी इसी सोशल मीडिया का काम करने लगा। १९७८-१९८० के दशक तक पत्रकार, लेखक, कवि, टेलीफोन, गुप्त एजंसीया, ट्रान्झीस्टर, रेडियो इत्यादि सोशल मीडिया के काम मे मदत कर रहे थे ।

१९८० के दशक के बाद बडे-बडे शहरों मे (टेलीव्हीजन) दूरदर्शन का जन्म हो गया। जिससे दूरदर्शन में लोगों के चेहरे काम का तरीका और बहुतसी बाते लोग अपने आँखो से खुद देखने लगे जिससे बडे पैमाने पर आँखो देखी खबरे सच वगैरे-वगैरे माध्यमों से सोशल-मीडिया के युग में आधुनिक क्रांति की होड मच गयी। जिसके वजह से न्यूज, ब्रेकींग न्यूज, चैनल, लाइव्ह टेली कास्ट अनगिनत प्रकार के सहयोग ने सोशल मिडिया का काम बखुबी निभाया सोशल मीडिया को पूरे दुनिया मे नया आयाम दिया।

सोशल मीडिया की क्राति में इ.स. २००० के बाद (मोबाईल) भ्रमणध्वनी ने बेहद रोचक तरीके से स्टींग ऑपरेशन और नेट-इंटरनेट के जरिये पूरी दुनिया की खबर सीधे कुछ ही पलों में आम जनता तक पहुँच जाती है ।

आज सोशल मीडिया के बारे में बच्चा बच्चा जानता है लोगों मे जागृति आयी है । नवचेतना अंधविश्वास से परदे उठने लगे सच और झूठ में फासले कम हो गये, किसी भी प्रकार के भ्रष्टाचार शोषण, अनैतिक, कामो पर पूरी तरह से अंकुश लग गया है। सरकारी कर्मचारी से लेकर आम जनता, व्यावसायिक सभी के लिये यह माध्यम का उपयोग करना बहुत जरूरी हो गया है ।

सोशल मिडिया आज धवल क्रांति में रूपांतर हो रही है। लोगों की संपति, आय, व्यक्तिगत आय, इन्सान के पिछले इतिहास के बारे मै जानना समस्त प्रकार का ब्यौरा इकठ्ठा करना इत्यादी काम सोशल मीडीया कर रही है। गरीब, बेबस, कमजोर लोगों को उनका हक्क अधिकार दिलाने में सोशल मीडिया का पूरा-पूरा योगदान मिल रहा है। सोशल मीडियाकी वजह से देश का कोना कोना एक साथ जुड चुका है । हर काम घर बैठे हो सकते है जैसे बिजली बिल भरना हो या रेल्वे तिकीटों की बुकींग या बँक का लेन देन इस तरह सोशल मीडिया के बहुत फायदे है।

जिस तरह से इसके फायदे है उसी तरह से इसके नुकसान भी है। काफी लोग इसका गलत तरीकेसे इस्तमाल करते है। लोगो को बदनाम करने मे उनको नीचा दिखाने के लिए इसका गैर उपयोग किया जाता है। यह विज्ञान की खोज है, इसका सही उपयोग करे ।

■■

Whats App का इतिहास

कु. अश्विनी घोटे
बी.कॉम.भाग-२

Whats App एक मैसेजर (सन्देश भेजने के लिये Application है जिसे मुक्त में डाउनलोड किया जा सकता है और प्रयोग किया जा सकता है ।

आजकल सबके पास स्मार्ट फोन है और जिसके पास भी स्मार्ट फोन है। उसके फोन में Whats App जरूर होगा। फेसबुक के बाद Whats App ही है जिसका सबसे ज्यादा प्रयोग किया जाता है। इसके द्वारा हम आसानी से अपने दोस्तों, रिश्तेदारों या परिवार के लोगो की सन्देश तस्वीर या Video भेज सकते है। ऑनलाइन चैटिंग के लिस Whats App सबसे अच्छा तरीका है। इसके अलावा आप इससे Document, PDF Files, GIF, Location Audio files फोन के Contacts और Voice Note भी भेज सकते है। Whats App इन्टरनेट के द्वारा चलता है। और इसके लिए आपको दूसरे प्रयोगकर्ता का फोन नंबर की जानकारी होना जरूरी है। आजकल Whats App Video Calling की सुविधा भी दे रहा है। इसमें आप अपनी मर्जी के Contact Number को Add कर के ग्रुप बना सकते है और सन्देश भेज सकते है। Whats App आजकल के जमाने मे मनोरंजन और पैसे कमाने दोनों का अच्छा साधन बन चुका है। Whats App का ग्रुप प्रयोग करना बहुत ही आसान है। यही वजह है की यह आजकल लोगो मे इतना लोकप्रिय है ।

History of Whats App :-

Whats App का आविष्कार दो दोस्त जिनके नाम ब्रायन ऐक्टन और जान कॉम ने २००९ में किया था। ये "Yahoo" में काम कर चुके थे। ब्रायन ऐफ्टन और जान कॉम "Yahoo" की नोकरी छोडी और काम से छुट्टी ले कर साउथ आफ्रिका की ओर सैर पर निकल गए। इसी दौरन दोनों ने फेसबुक के काम का आवेदन भी किया जिसे फेसबुक ने अस्वीकार कर दिया था ।

कुछ समय बाद जान कॉम ने Apple कंपनी का फोन खरीदा और उससे उन्हें यह आशंका हो गयी की आने वाले समय में Apple Application को बढावा देने वाला है। Application की Market खुब फुलने फुलने वाली है। इसी बीज के बारे में बातचीत करने जान कॉम अपने रूसी दोस्त एलेक्स फिशमैन के घर जाने लगे और उन्होंने एक अपनी Application बनाने के बारे में सोच लिया । जॉन कॉम ने इस Application का नाम रोजाना प्रयोग किये जाने वाले शब्द 'What's up' के ऊपर What's App रखा शुरुआत में What's App कुछ जगहो पर नही चल पा रहा था और क्रैश है रहा था। इस बात पर परेशान हो का काम सोचा की उन्हे यह विचार त्याग देना चाहिए और कोई नई नौकरी दुढ लेनी चाहिए पर ब्रायन ऐफ्टन ने उन्हें प्रोत्साहित किया और फिर से कोशिश करने लिए तैयार किया और कुछ समय तक इंतजार करने का कहा उसकी बात को मानते हुए जान कॉम ने फिर मे इस Application पर काम करना शुरू कर दिया।

जून २००९ में Apple ने Push Notification शुरू की जिससे प्रोत्साहित हो कर कौम ने भी What's App मे कुछ बदलाव किया और वो यह थे की जैसे ही कोई प्रयोगकर्ता अपना स्टेटस बदलेगा उसके नेटवर्क के हर एक Contact को इसके बारे में पता चल जायगा और Notification मिल जाएगी। What's App को आप What's App के द्वारा अपने कंप्युटर या Laptop पर भी आसानी से खोल सकते हैं। Application की घोषणा कौम ने २०१५ मे की थी।

■■

सोशल मीडिया दीवाने

सोशल मीडिया के ये दिवाने,
फेसबुक और वॉट्सअप ही यह जाने ।
वॉट्सअप ही है उन्हें सबसे प्यारा
उसके आगे उन्हें कुछ ना सुझे ।
रहने देंगे सारे काम मगर
वह वॉट्सअप को ही पूजे ।
उलझे हे इसमें ये इस कदर के अब किसी की जमाने
सोशल मीडिया के यह दिवाने फेसबुक और वॉट्सअप हो जाने।
फेसबुक के जरिए नए-नए दोस्त बनाए
और फिर हाय हैलो से सुरुवात करते है।
फेक अकाऊंड बनाकर वह जाने कहा कहा कि
बाते करते है। और धीरे-धीरे हाय
हैलो से छोटीशि मुलाकात पर आते है ।
गलती में होकर भी रहते है सीना ताने,
सोशल मीडिया के यह दिवाने ।
तो इसके कुछ फायदे है तो कुछ नुकसान भी,
इशू होते है कभी मोटे तो कभी महीन भी
अच्छे से करो इस्तेमाल इसका नही तो चप्पल पडेंगे खाने,
सोशल मीडिया के यह दिवाने, फेसबुक और वॉट्अप ही जाने ।

रुद्रायणी सापधारे
आरती जामोदकर
बी.कॉम.भाग-३

■■

सोशल मीडिया

अंकेश चव्हाण
बी.ए.भाग-१

सोशल मीडिया यानी हमारे शब्दोमें बताऐ जाए तो यह एक ऐसा शब्द हैं जो हर समय हम इसका उल्लेख करते है।

सोशल मीडिया यानी सामाजिक माध्यम है। जो आजकल फेसबुक पर आजकल हम चॅटींग/संवाद करते है। और यह तक हम लोंग Twetter Facebook, Whatsapp, स्नॅपचॅट, यु-ट्यूब इन्स्टाग्राम इत्यादी का हम सोशल मीडिया के रूप में इस्तेमाल करते है। और इन सबको मिलाकर सामाजिक माध्यम बनता है। और उनका इस्तेमाल हम जगभर में नवयुवक पीढी ज्यादातर लडके और लडकियाँ इनका इस्तेमाल करते है। और परिणामी उनको माध्यम से अच्छा और बूरा अर्थात लडके तरूण पीढी ज्यादा होती है।

रॉयल सोसायटी फॉर पब्लिक हेल्थ या ब्रिटीश संस्थेने एक सर्वेक्षण प्रसिद्ध किया है। जिनमें स्टेट्स माइण्ड या हॅशटॅग इस्तेमाल प्रसिद्ध हुआ यह अभ्यास तरूण मानसिक आरोग्य और सोशल मीडिया का संबंध क्या है? और कैसा है? यह संशोधन के माध्यम से छानबीन करते हैं। स्टेट्स ऑफ माइण्ड-सोशल मीडिया और तरुण पीढ़ी मेन्टल हेल्थ और वेलबिइंग इस नाम से प्रसिद्ध है ।

सोशल मीडिया का इस्तेमाल से तरुण के आरोग्य पर होनेवाले परिणाम अकेलापन, निंद की कमी इत्यादी।

सोशल मीडिया के फायदे :

१) अब कोई बात की हानी नही :

में इन बातोसें दूर रहा हुँ कि मैने इन बातोंको कभी इनकार नहीं किया ऐसा कोई बोल नही सकता क्योंकि सोशल मीडिया की सारी खुली बातें सभीको पता है ।

२) खुद की मदद मीडियाद्वारा :

सोशल मिडिया के अनुसार हमें आजकल हमारे आरोग्य तथा बिमारियां का और औषधि का और जन जागृति प्रश्न के बारेमें यह सोशल मीडिया के द्वारा हमे पता चलता है ।

३) सोशल मीडिया सें जुडी हर बात :

आजकल हम लोग बीमार होते है तो यह मानसिक रोग तथा हर बीमारी यो का सोशल मिडिया से हर बात का फायदा होता है ।

सोशल मीडिया से होनेवाली हानी :

१) सोशल मीडिया के अनुसार ज्यादा तर इस्तेमाल करने से नींद की समस्या निर्माण होती है। अगर नींद पूरी नहीं हुई तो मानसिक बीमारी की सुरुवात होती है ।

फिअर ऑफ मिसिंग आउट यथार्थ मोफो यह एक मानसिक रोग है। हम जिस सोशल मीडियापर नही तो हम हर बात मिस करके हमे डर लगेगा हम पिछे रह गए ऐसा लगेगा। हर किसिके दिलमें ऐसालगता है कि, हम यह सोशल मीडिया है और यह एक अतिशय गंभीर प्रकार है ।

■■

आओ, विज्ञान से दोस्ती करे

आओ विज्ञान से दोस्ती करे
इस समाज को बेहतर बनाए
वैज्ञानिक दृष्टिकोण अपनाएं
जो प्रयोग किया न कभी
उसको करके देखे और दिखाएँ
एक नही कईयों बार करे
अनेको विधियों को अपनाएँ
आओ विज्ञान से दोस्ती करे
वैज्ञानिक दृष्टीकोण अपनाएं
जो अपनी परम्पराएं है ।
उनकों भी परखें
तब उनका चलन अपनाए
जो परखने मे जंचती नही
निसंकोच उनका त्याग करे
आओ विज्ञान से दोस्ती करे
वैज्ञानिक दृष्टीकोण अपनाए
बिना कारण निर्णय न लेवे
वरदान अपनाए अभिशाप नही
आओ विज्ञान से दोस्ती करे
वैज्ञानिक दृष्टीकोण अपनाएं
इस समाज को बेहतर बनाए
शिक्षित होकर शिक्षित करे
नए अवसरों की रचना करे
जीवन को खुशहाली देवे
ऐसा ध्यान धरा का रखे
सब मिलकर यह संकल्प करे
आओ विज्ञान से दोस्ती करें
वैज्ञानिक दृष्टीकोण अपनाएं
इस समाज को बेहतर बनाएं ।

अपर्णा कुंबलवार
बी.कॉम.भाग-३

■■

सोशल मीडिया : समाज से निरंतर जुड़े रहने का माध्यम

कु. धनश्री प. खोंडे
बी.कॉम.भाग-२

सोशल मीडिया (Social media) एक ऐसा मीडिया है, जो बाकी सारे मीडिया (प्रिंट इलेक्ट्रॉनिक और समानतर मीडिया) से अलग है। सोशल मीडिया इंटरनेट के माध्यम से एक वर्चुअल वर्ल्ड बनाता है जिसे उपयोग करणेवाला व्यक्ति सोशल मीडिया के किसी प्लेटफॉर्म (फेसबुक, ट्विटर, इंस्टाग्राम आदी का उपयोग कर पहुंच बना सकता है ।

आज के दौर मे सोशल मीडिया जिंदगी का एक अहम हिस्सा बन चुका है जिसके बहुत सारे फीचर है, जैसे कि सूचनाएं प्रदान करना, मनोरंजन करना और शिक्षीत करना मुख्य रूप मे शामिल है। मीडिया प्लेटफॉर्म्स के रूप में दुनिया को एक बेहतरीन तोहफा मिला है। फेसबुक, ट्विटर, इंस्टाग्राम, व्हाट्स पिटरेस्ट, गुगल प्लस और ऐसे ही अनेक प्लेटफॉर्म पूरे विश्व को एक सूत्र में पिरोने की ताकत रखते है। यह बात कोई हवाहवाई नही है। बल्कि इन प्लेटफॉर्म्स ने विभिन्न अवसरों पर अपने महत्त्व को साबित भी किया है। चाहे देशी चुनाव हो अथवा विदेशी धरती पर कोई आंदोलन हो याफिर पर्सनल ब्रांडींग हो क्यो न हो आज लाइक्स फालोर्स शेअर जैसे शब्द हर तक जुबान पर छाये हुए है।

एक स्टडी के अनुसार २०१४ मे भारत के लोकसभा चुनाव के लगभग १५० सीटो पर सोशल मीडियाने जीत मे अपनी भूमिका निभाई थी। वही दिल्ली राज्य के बहुचर्चीत चुनाव मे अरविंद केजरीवाल द्वारा नवगठीत पार्टीने अपना ८० फीसदी कॅम्पेज सोशल मीडिया के माध्यम से ही किया और परिणाम पूरी दुनिया ने देखा । इसके अतिरिक्त मित्र देश में हुए आंदोलन मे सोशल मीडिया की भूमिका हम सब जानते ही है। और व्यक्तिगत ब्रांडींग के लिए भी सोशल मीडिया का इस्तेमाल नेताओ खिलाड़ियो अनिनेताओ द्वारा धडल्ले से किया जा रहा है। थोडा और आगे बढ़ा जाय तो बड़े नेताओ के साथ अन्य नेता भी फेसबुक ट्वीटर प्रबंधन और मेलींग के लिए आईटी प्रोफेशनल से संपर्क साध रहे है। या फिर अपने किसी रिस्तेदार जो इंजिनिअरिंग की पढाई कर रहा हो या जॉब कर रहा हो उससे इस समन्ध मे सहायता ले रहा है आप चाहे गॉव में ही क्यो न हो आप को तमाम नवयुवक अपने फेसबुक और जुडे मित्रों से सम्बधित गतिविधियाँ शेअर करते नजर आएंगे पर इन सकारात्मक रहस्यों के पिछे एक कडवी परत भी दिखाते है। जिसमे सोशल मीडिया का गलत इस्तेमाल भी दिखता है। जिसमे सोशल मीडिया का गलत इस्तेमाल भी उतनी ही तेजी से बढ रहा है ।

'सोशल साइट की सोशल रिस्पॉसिबीलीटी।
अच्छे समाज के निर्माण की कम्युनिटी ।'

फेसबुक और ट्विटर जैसे सोशल मीडिया प्लेटफॉर्म का उपयोग उपभोक्ताओ व छोटे बिजनेसमैन दोनो के लिए फायदे का सौदा साबित होता है। उपभोक्ताओ के लिए जहां यह ब्रॅड मैन के लिए यह व्यापार व पहुँच बढ़ाने और फीडबॅक लेने का जरिया है ।

फेसबुक और ट्विटर जैसे सोशल मीडिया प्लेटफॉर्म का उपयोग उपभोक्ताओ व छोटे बिजनेसमैन दोनो के लिए फायदे का सौदा साबित होता है उपभोक्ताओ के लिए जहाँ यह ब्रॅड के बारे मे जानने और राय बनाने मे मदत करता है। वही बिजनेसमैन के लिए यह व्यापार व पहुँच बढ़ाने और फीडबॅक लेने का जरिया है ।

फेसबुक और ट्विटर जैसे सोशल मीडिया प्लेटफॉर्म का उपयोग उपभोक्ताओ व छोटे बिजनेसमैन दोनो के लिए फायदे का सौदा साबित होता है उपभोक्ताओ के लिए जहाँ यह ब्रॅड के बारे मे जानने और राय बनाने मे मदत करता है । वही बिजनेसमॅन के लिए यह व्यापार व पहुँच बढ़ाने और फीडबॅक लेने का जरिया है । ७४ फीसदी इंटरनेट यूजर्स किसी न किसी सोशल मीडिया साइट पर सक्रीय है। २२ करोड से ज्यादा सोशल मीडिया अकाउंटस बढ़े है। पिछले एक वर्ष में। १६५ करोड एक्टीव सोशल मीडिया अकाउंटस् दर्ज किए गए दुनियाभर में जनवरी २०१५ में । इन आकडों से जाहीर है कि किसी भी ब्रँड या प्रोडक्ट के प्रचार-प्रसार के लिए सोशल मीडिया बड़ा माध्यम बनकर उभर रहा है ।

'सोशल साइट आपको रखती अपडेट ।
सोशल साइट कम्युनिटी के लिए है परफेक्ट ।'

सोशल साइट प्रयासरत है सोशल साइटस् समाज के लिए दिन रात काम करते है। सोशल साइट के बारे मे सोचना मतलब अच्छे कम्युनिटी का निर्माण करणा है। सोशल साइट एक प्रकार की सूचना का सशक्त साधन हो चुका है। सोशल साइट हमें बहुत सी जानकारी देते है। इसलीए सोशल साइट से लोगिन राईट और सोशल साइट के माध्यम से निरंतर अपडेट रहिये। सोशल साईट एक ऐसा माध्यम है की उससे हर मनुष्य देश के हर एक कोने से जुडा रहता है यह सोशल साईट की विशेषता है। पर सबको सोशल मीडीया को लेकर सावध भी रहना चाहिए।
'सोशल साइट से लोगिन रहिये।
दुनिया से निरंतर अपडेट रहिये।।'

व्यवसाय जगत और विज्ञापन

सिमरन सैय्यद
बी.कॉम. भाग-३

व्यवसाय की मूलभूत आवश्यकताओं में विज्ञापन का सर्वाधिक महत्त्व है । बिना विज्ञापन के उपभोक्ता वस्तु के गुण-दोषों को जान नहीं पाता। आज हमारा जीवन ही विज्ञापन और प्रकाशन का जीवन है। सुई से लेकर विमान तक के लिए विज्ञापन नितान्त आवश्यक बन गया है। अत: यदि कहें की आज विज्ञापन और विज्ञान का युग है तो यह अतिशयोक्ति न होगी। सभ्यता के विकास के साथ-साथ विज्ञापन की आवश्यकता भी बढ़ती जा रही है ।

विज्ञापन का अर्थ है किसी वस्तु अथवा व्यक्ति की विशेष सूचना देना। एक विद्वान मैसन ने तो स्पष्ट कहा है,'' विज्ञापन एक अवैयक्तिक विक्रय कला है।'' उपर्युक्त परिभाषा से स्वत: यह स्पष्ट है की विज्ञापन एक अवैयक्तिक विक्रय कला है जो वस्तुओं और विचारों की सुचना देती है तथा जो विक्रय व्यवस्था में सहायता पहुँचाती है ।

वस्तुत: विज्ञापन एक कला है। इसका सर्वाधिक विकास विकसित राष्ट्रों में हुआ है। भारत में भी इसका अधिकाधिक विस्तार युरोप की नकल का परिणाम है। पाश्चात्य विद्वानों ने विज्ञापन के अनेक उद्देश्य गिनवाये है। उनके विचारों के अनुसार विज्ञापन का उद्देश्य माल, सेवाओं अथवा विचारों के प्रति क्रेताओं को आकर्षित करना है ताकि वे उस माल को खरीद सके। संक्षेप में विज्ञापन का उद्देश्य अपने माल को बाजार में अधिकाधिक बेचना है।

विज्ञापन के कार्य भी विभिन्न प्रकार के हैं। इसका प्रथम कार्य तो व्यावसायिक है। इस कार्य में वह अपने उत्पादन की जनसाधारण को जानकारी देता है, विक्रय की वृद्धि करता है। अपनी श्रेष्ठा स्थापित करता है लोगों के जीवन स्तर में वृद्धि करता है और ग्राहक की संतुष्टि करता है। विज्ञापन का कार्य मध्यस्थी की सहायता करना भी है। यह नए उत्पाद की सूचना देता है और ग्राहकों को नकली माल से सावधान करता है।

जहाँ तक विज्ञापन के माध्यम विविधोन्मुखी है। समाचार पत्रीय विज्ञापन के अन्तर्गत पत्र-पत्रिकाओं तथा समाचार पत्रों का विशेष महत्त्व है। बाहरी विज्ञापन पोस्टरों, विज्ञापन बोर्डो, बस तथा रेल गाडियों, स्टेशनों तथा स्टीकरों द्वारा किया जाता है। डाक द्वारा प्रत्यक्ष विज्ञापन किया जाता है।

सोशल मीडिया-आभास या विश्वास

धनंजय खेडकर
बी.कॉम.भाग-२

सामाजिक मीडिया :

सामाजिक मीडिया पारंपारिक संबंध के लिये अंतर्जालो या अन्य माध्यमों द्वारा निर्मित आभासी समूहों को संदर्भीत करता है। यह व्यक्तियों और समुदायों के साझा सहभागी बनाने का माध्यम है। इसका उपयोग सामाजिक संबंध के अलावा उपयोगकर्ता सामग्री के संशोधन के लिए उच्च पारंपारिक मंच बनाने के लिए मोबाईल और वेब आधारित प्रौद्योगीकियों के प्रयोग के रूप में भी देखा जा सकता है।

१) स्वरूप २) विशेषता ३) व्यापारिक उपयोग ४) समालोचना

१) स्वरुप : सामाजिक मीडिया के कई रूप है जिनमें कि इंटरनेट फोरम, वेबलॉग, सामाजीक ब्लॉग माइक्रोब्लॉगिंग विकीज सोशल नेटवर्क पॉडकास्ट, फोटोग्राफ, चित्र, चलचित्र आदि सभी आते है अपनी सेवाओं के अनुसार सोशल मीडिया के लिए कई संचार प्रौद्योगिकी उपलब्ध है।

२) विशेषता : सामाजिक मीडिया अन्य पारंपारिक तथा सामाजिक तरीकों से कई प्रकार से एकदम अलग है। इसमें पहुँच आवति, प्रयोग्य ताजगी और स्थायीत्व आदि तत्व शामिल है। इंटरनेट के प्रयोग से कई प्रकार के प्रभाव होते है। निल्सन के अनुसार ''इंटरनेट प्रयोक्ता अन्य साइटस् की अपेक्षा सामाजिक मीडिया साईटस पर ज्यादा समय व्यतीत करते है।'' दुनिया में दो तरह की सिवीलाइजेशन का दौर शुरू हो चुका है। वर्चुअल और फिजील सिविलाईजेशन आने वाले समय में जल्द ही दुनिया में आबादी सैदो तीन गुना अधिक आबादी अंतर्जाल पर होगी।

३) व्यापारिक उपयोग : जन सामान्य तक पहुँच होने के कारण सामाजीक मीडिया को लोगों तक विज्ञापन पहुँचाने के सबसे अच्छा जरीया समझा जाता है। हाल ही में कुछ एक सालो में इंडस्ट्री में ऐसी क्रांति देखी जा रही है फेसबुक जैसे सोशल मीडिया प्लेटफॉर्म पर उपभोक्ताओं का वर्गीकरण विभिन्न मानकों के अनुसार किया जाता है।

समालोचन : सामाजिक मीडिया की समालोचना विभिन्न प्लेटफॉर्म के अनुप्रयोग में आसानी, उनकी क्षमता उपलब्ध जानकारी की विश्वसनीयता के आधारपर होती रहती है। हालाकि कुछ प्लेटफॉर्म अपने उपभोक्ताओं को ऐसी सुविधा प्रदान कि करते है। पर कई प्लेटफॉर्म आलोचना का केन्द्र बिन्दु बनते रहे है। वही बढ़ती जा रही है सामाजिक मीडिया साईटस के कई सारे नुकसान भी है।

भारतीय उद्योग जगत और मीडिया

कु. काजल बरठे
बी.कॉम.भाग-३

भारत को सन १९४८ में आजादी मिली । आजादी के पहले या आजादी तक भारत में गिने-चुने उद्योग ही स्थापित हुऐ थे। इन उद्योगों को अंग्रेजो द्वारा अपने स्वार्थ और हित के लिए स्थापित किया गया था। हालाकि कुछ भारतीयों ने भी उद्योगों को स्थापित करने मे अपना योगदान दिया जिनमें प्रमुख थे टाटा जिन्होने टाटा स्टील की नींव रखी थी। फिर भी उस समय भारत में उद्योगी कि स्थापना बहुत ही कम पैमाने पर हुई थी। आजादी के बाद में धीरे-धिरे इस क्षेत्र में प्रगति होने लगी और अनेकानेक उद्योगो कि इतनी अधिक उन्नति हुई है कि दुनिया के सारे देश भारत का लोहा मानने लगे है। यह बात निम्नलिखित कुछ प्रमुख औद्योगिक क्षेत्र पर ध्यान देने से स्पष्ट हो जाती है ।

भारतीय ऑटोमोबाईल उद्योग :

भारत में ऑटोमोबाईल उद्योग ने अविस्मरणीय प्रगति कि है। पिछले कुछ वर्षों ने इसकी बढोत्तरी १० से १५ प्रतिशत के रुप मे हुई है । इस क्षेत्र में बढते का निवेश को देखते हुए आनेवाली वर्षो में इसके विकास में और वृद्धी होने का अनुमान है। लगातार विकास और सर्मपण से आज भारत ऑटोमोबाईल उद्योग की दुनिया में दूसरा सबसे बडा ट्रॅक्टर और दुपहीया वाहनों का उत्पादक का उत्पादक बन गया है। इसके साथ ही भारत व्यावसायीक वाहनों के उत्पादन में दुनिया पाँचवे स्थान पर है। इसके साथ ही भारत व्यावसयिक वाहनों के उत्पादन में दुनिया हिरो मोटर्स, अशोक लिलैंड और महिंद्रा ने दुनिया भर में वाहन उद्योग मे अपना प्रभुत्व जमाया और भारतीय आर्थिक तंत्र को मजबूती प्रदान की है। टोयोटो, स्कोडा आदी विदेशी कंपनिया ने भी भारतीय बाजार में अपने उत्पादन बेचकर न सिर्फ भारतीय ऑटोमोबाईल उद्योग को बल्कि यहाँ की आर्थिक गति को भी मजबूती प्रदान की है। आजादी के समय या उसके को बल्की यहाँ। आजादी के समय या उसके आसपास के समय में तो भारत मे साइकील खरीदना भी आम आदमी के लिये एक सपना था लेकीन भारत ने अग्रणी रतन टाटा ने १ लाख कि नैनो कार बनाकर भारतीय बाजार ने न केवल क्रांति ला दी बल्कि भारतीय मध्यमवर्गीय लोगों के सपने को भी पूरा किया । आजादी के बाद इस क्षेत्र में भारतीय उद्योग जगत की यह सबसे बडी उपलब्धी है। भारत सरकार ने विदेशी विनीमय और इक्वीटी का पुन: मूल्यांकन किया और आयात-निर्यात पर लगने वाले अधिभार घटाकर बडे पैमाने पर भारतीय उत्पादों को अंतराष्ट्रीय स्तर पर पहुचायाँ है। इसी प्रकार भारतीय ऑटोमोबाईल उद्योग के पूरी दुनिया में और अधिकार लोकप्रिय बनाने और भारत को ऑटोमोबाईल हब बनाने के लिए भी एक योजना बनाई गई है।

भारत में सॉफ्टवेअर इंडस्ट्रीज :

वर्तमान में भारत सॉफ्टवेअर इंडस्ट्रीज में इतना आगे बढ गया है कि दुनिया के अधिकांश देश भारत आज एक अग्रीम देश माना जाता है। कंप्युटर मेंटेनसबिजनेस मैनेजमंट इंडस्ट्रीय मैनेजमेंट क्षेत्रों में भारत एडवांसड सॉफ्टवेअर के उत्पादन में अपना खासा दखल रखता है। पूरी दुनिया में बेंगलुरु साफ्टवेअर डेवलेपमेंअ के लिए एक विशेष हब के रुप में जाना जाता है।

मीडिया और बाजारवाद :

भारत में सूचना और मनोरंजन के क्षेत्र में क्रांति आ गई है। जिसके कारण रोज नित नए समाचार चैनल्स मनोरंजन कि माँग के अखबारों की बाढ सी आ गए है। छोटे शहरों में भी सूचना और मनोरंजन माँग के चलने टैब्लॉयड अखबारों की शुरुवात हुई है ।

वह दिन दूर नहीं जब वैश्विक स्तर पर भारत एक विकसित एक प्रमुख औद्योगिक राष्ट्र और एक महाशक्ति के रुप में जाना जाएगा ।

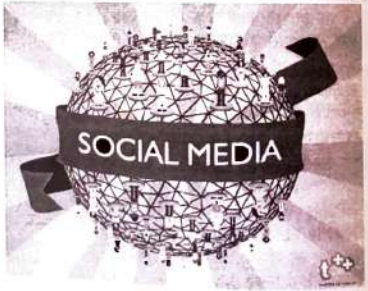

इंग्रजी विभाग

Internet

Sagar Wankhade
B.A. - I (A)

The internet is so popular nowdays that almost everyone uses it. It is accessible by almost any person who tries to connect to one of its central main networks.

Positive Effects :

1) The internet has allowed the interchange of ideas and materials among scientists, universities professors and students in addition to provide servers, resource centers and online tools for their research and scholar activities.

2) Internet search engines are the best information retrival system available.

3) Moreover million of books journals and other material are available through the internet because of the digitization of public domains material from libraries in the states. This action enables people to learn all new sort of things.

4) The internet provides some of the most effective means of communication among people including online e-mailing and instant messaging.

5) Today we have several websites that provide the youth with thousands of job opportunities that can be filtered online according to their requirements.

6) The youth is self-sufficient and efficient with their payment procedures and online transactions. They use the to pay mobile / credit card bills, buy movie / concerts / flight / train tickets, book cabs / autos / shop for clothes / electronics / groceries and even apply for official IDs/ Visas / reimbursements / insurance policies.

7) The internet is accessible to a large chunk of the population. Educational institutions have opened up avenues online for aspirants colleges. Schools, private institutions, coaching classes etc. advertise online nowadays.

8) Many institutions and universities have even made their admission processes entirely online.

9) Social media forums have made the world a smaller place. One can connect with their loved ones from any where around the world.

10) With a host of online services and mobile applications available these days, ensuring one's safety has become a more plausible task. While taking a cab, GPS facilities help in tracking routes and destinations.

11) There is a great possibility to earn while working from home.

12) Faster business transactions and cheaper products sellers and buyers can now transact through online paying facilities like paypal on credit cards.

13) Internet is the of solution to your problems. For example, if you are a student and facing difficulties in your study then your should go for internet where plenty of data is available. Moreover teaches of educational institutions upload their whole lectures for the benefits of their students.

14) There are many ways to earn online such as Data entry, add posting, content writing form filling and surveying.

15) Internet has become great creative institutions because many books, videos, articles and libraries are available on internet through which you can get knowledge.

16) Our routine is initiated by the internet. It is the first thing in the morning we do. See our notifications and emails. The interaction has made human life so much easier. Now the biggest and toughest tasks are done in minutes. No matter if it is a simple mail, pizza order, shopping or money transfer. It is so much easier by the use of internet in life.

17) Internet is a great tool for politicians to connect with people. The uses of internet are not only in personal and business life but it is common now in politics. Politicians are using various method to influence people and youth on social media to favour their party. They also use it to critisize other political parties.

18) Government expenses are reduced due to availability of data and information for people on the goverment websites. People are taking advantages of goverment policies and websites.

So after seeing the above uses we have to agree that the internet is playing an irreplaceable role in human development.

Negative Effects :

1) The addiction of online social networks can disturb a person's way of living and professional activity.

2) Some criminals use the internet for spreading computer viruses or even intercepting credit card and bank details for spurious purposes.

3) There is no physical exercise for teenagers and students in this global system.

4) When teenagers students and tend to choose internet communication and avoid talking directly, their personal relationships with friends and family will be affected.

5) When everything is available, there is no need for creativity. Students now don't have to pay much efforts on their assignments and project's because they only need a few minutes to get all information.

6) A lot of students and teenagers spend most of their time just by watching films, surfing facebook and playing games instead of learning and doing other meaningful activities.

7) Social networking sites push the children into a world of isolation where only internet is their friend. They spend hours and hours over the net ignoring their own families.

8) Students that are too much addicted to the internet and therefore fall a prey to insomnia disease. They are unable to sleep as they keep wasting time over the net overnight too.

9) Students don't realize that in their innocence they exchange private pictures. messages etc. through personal chats which in turn disrupts their privacy. Often their privacy is hindered and they get webbed.

10) Virtual life is becoming more prominant than real life. People are ready to show emotions on internet but in real they are for away from that.

11) Various fabricated information is available on websites which may mislead resulting to severe consequences.

12) Hacking is proliferating like mushrooms. It is a big threat to the security of our system.

13) Younger generations are so dependent on internet that many times they are misguided by the inappropriate information, thereby creating a difficult situation for themselves.

14) Children growing up in the internet age expect instant gratification. They can easily get online and find anything they want from their favourite TV shows and music, homework answers.

15) Everything about the internet is fast. Web sites steamline information and deliver it in quick burts making it easy to digest and understand. This constant supply of available entertainment has reduced the average ttention span.

6) The internet is creating robotic socieities. A society th hybrid skills doing like, comments but doesn't have lings and own impact on social share.

Everything is controlled by the internet in the society who have control have more power and money to change the lives of people in the society. Such as social media network alomost deleted the offline social activities.

18) Despite the useful things available on the net there are such things too which could lead to moral corruption of the students. Everything is easily acessible over the net which leads to this situation.

Every coin has two sides. So is for internet. Despite of bringing a revolutionary change to the world, there are some disadvantages of internet prevailing in our societies.

Conclusion : As food is a necessity of life but overeating is fatal to health : Similarly, if we use excess of internet it may turn fatal our precious life.

Effects of Social Media

Harshad Bhise
B.A.-I(A)

Social Media is used for to affect social enviroment, or we can say it is very helpful for social activities of people. Now-a-days social media play important role in our life. This social media is helpful to show how people act together for them. By using social media one can easily pass the message to another. Social media are computer based technology, used to share informtaion ideas career interest or others.

Social media are computer based technologies that facilitate the creation and sharing of information, ideas, interests and other from of expression via virtual communities and networks. The variety of stand-alone and built in social media services currently available introduces challeges of definition, however, there are some common feacture.

Social media are interactive web 2.0 Internet-based applications.

Definition and Classification :

The variety of evolving stand alone and built in social media services introduces a challenge of definition. The idea that social media are defined by their ability to bring people together has been seen as too broad a definition, as this would suggest that the telegraph and telephone were also social media-not the technologies scholars are intending to describe. The terminology is unclear, with some referring to social media as social networks.

1) Face book :- An online social networking site that allows users to create their personal profiles, share photos and videos, and communicate with other users.

2) Twiter :- An internet service that allows users to post "tweets" for their followers to see updates in real-time.

3) Linkedin :- A networking website for the business community that allows users to create professional profiles, post resumes, and communicate with other professionals and job-seekers.

4) Pinterest :- An online community that allows users to display photos of items found on the web by "pinning" them and sharing ideas with the others.

5) Snap Chat :- An app for mobile devices that allows users to send and share photos of themselves do it their daily activities.

Observers have noted a range of positive and negative impacts of social media use. Social media can help to improve individuals sense of connectedness with real or online communities and social media can be an effective communication (or marketing) tool for corporations, entrepreneurs, nonprofit organizations, including political parties and governments. At the same time, concerns have been raised about possible links between heavy social media use and depression, and even the issues of cyber bulling, online harassment and "trolling". Currently about half of young adults have been cyber bullied and of those, 20 percent have been cyber bullied regularly. Another survey was carried out among 7th grade students in America which is known as the precaution process Adoption Model. According to this study. 69 percent of 7th grade students claim to have experienced cyberbulling and they also said that it is worse than face to face bullying.

Mobile social media refers to the use of social media on mobile devices such as smartphone and tablet computers. This is a group of mobile marketing applications that allow the creation, exchange and circulation of user - generated content. Due to the fact that mobile social media run on mobile devices, they differ from traditional social media by incorporating new factors such as the current location of the user (location-sensivity) or the time delay between sending and receiving messages (time-sensitivity). Social media often features in political struggles to control public perception and online activity.

So, social media should be used carefully and constructively.

Social Media

Ku. Pratiksha Kolamkar
B.A. - I

The definition of social media is "the relationships that exist between network of people". In the last ten years, the online world has changed dramtically. Thanks to the social media. Young men and women now exchange ideas, feelings, personal information, pictures and videos at a truly astonishing rate. However, every day, many students spend countless hours immersed in social media, such as facebook,My space, World of warcraft etc. However, it also helps stdents to devlop important knowledge and social skills, and be active citizens who create and share content. At present, whether social media is favourable or unfavorable, many students utilize these sites on a daily basis. Many parents are worried that their wards are spending too much time on facebook and other social media sites & not enough time in studying. Therefore, our research ascertains the relationship between the social media and students.

Study Efficiency :

Now a days social media has been the important part of one's life as it is useful in shopping, communication education & business. Social media plays a vital role in transforming people's life style. Social media includes social networking sites and blogs where people can easily connect with each other. These sites have become a day to day rountine for the people. Social media is a platform for people to discuss their issues and opinions has both postive and negative effects.

Postive Effect of Social Media on Educaiton :

* Social Media gives a way to the students to reach effectively each other in regards to class ventures, bunch assignments or for help in homework and assignments. Social network is helpful to connect with your friends in an easy an convenint way.
* Social network has provideed us an opportunity to connect with people and build better relationships with friends with whom we are unable to meet personally and let them know about our life and take input about their lives and events happening with them.
* The sharing feature available on the social network helps you to form your opinion about any topic.
* Teachers can post on social media about class activities, school events, homework assignments which will be very useful for the students.
* Interenet is very important element of life which cannot be ignord.

Negative Effect of social Media on Education :

* The first concern about the negative effect comes to mind is the kind of distraction to the students present in the class.
* The one common bad effect of social media is addiction to the constant checking of snapchat, Instagram, Facebook, Twitter, Whatsapp or other social media updates.
* Social media affects small children adversly.
* Students lose their ability to engage themselves in face to face communication.
* Many of the large organizations have fallen victim to the hackers.
* Some students, people, kids use their images or videos in social sites that can be used for wrong purposes.

What is Social Media ?

Farah Ali
M.A. - I

Social Media is the future of communication, a countless array of internet based tools and platforms, that increase and enhance the sharing of information. This new born of media makes the transfer of text, photos, audio, video and information In general increasingly fluid among internet users.

Social Media has relevance not only for regular internet users, but business as well.

*** Types of Social Media :**

1) Geogle
2) Vimeo
3) Twitter
4) Digg
5) Pinterest

*** Disadvantages of Social Media for the Society**

Hacking :-

Personal data and privacy can easily be hacked and shared on the Internet, which can make financial losses and loss to personal life. Similarly, Identity theft is another issue that can give financial losses to anyone by hacking their personal accounts. Several personal twitter and facebook accounts have been hacked in the past and hacker had posted materials. That have affected the individuals personal lives. This is one of the dangerous disadvantages of the Social Media and every user is advised to keep their personal data and accounts safe to avoid such accidents.

* Social Media causes death not just by using it, but by following the stunts and other crazy students that are shared on the internet. For example bikers doing the unnecessary stunts, people doing the Jump over the trains and other life threatening stuffs. For example 14 year old from Mumbai was doing stunts on a running train which caused his death. These types of stunts are performed by the teenagers becausse of the successful stunts made and shared over the social media.

Health Issues :-

The excess usage of social media can also have a negative impact on the health. Since exercise is the key to lose weight, most of the people get lazy because of the excessive use of social networking sites, which in result brings disorderd in the routine life.

Cheating and Realtionship Issues :

Most of the people have used the social media platform to propose and marry each other. However, after some time they turn to be wrong in their decision and part ways. Similary, couples have cheated each other by showing the fake feelings and incorrect information.

Advantages of Social Media for the Society :-

Education :-

Social media has a lot of benefits for the students and teachers. It is very easy to educate from others who are experts and professionalss via the Social Media. You can follow anyone to learn from him/her and enhance your knowledge about any field regardless of your location and education background. You can educate yourself, without paying for it.

Help :-

You can share your issuess with the community to get help and guidance, whether it is helping in form of money or in the term of advice. You can get help from the community you are connected with.

Connectivity :-

The first and main advantage of the social media is connectivity. People from anywhere can connect with anyone, regardless of the location and connect with anyone to learn and share your thoughts.

Improves Business reputation :-

It can also improve business sels and reputation. Positive comments and sharing about a company can help them with sales and goodwill. Since people are free to share whatever they want on the social media, it can impact positively when good words are shared.

Awareness :-

Social media also creates awareness and innovate the way people live. It is the social media which has helped discover new and innovative stuffs that can chance personal lives from farmers to teachers, students to lawyers. Every individual of the society can benefit from the social media and its awareness factor.

Antisocial Media

Perfect lives
Perfect paradise
snap snap snap and the camera is clear
Flash Flash and a couple of hash tags
then add a filter to hide that splinter
splinter in your mind scratching inside
telling you to do this till you die.

Watch me, love & adore me
likes, views and comments are
all that feed me.

Trying to surpass your perfect life
it is a God.
damn circle with a stabbing knife.

Life, life, you are missing life
you see nothing at all and
you call this an adventure.

Once in a life time trip with the sun &
the sand, youre sitting with
your phone in your hand and
worried about streaking your fake tan.

Ku. Pratiksha Dhenge
B.A. - I

Is it for good or is it for worse ?

Social media a boon or curse
Question has been raised up, It's for good or worse !

Facebook and whatsapp are making confusions
This snapchat had cost breaking of Relations.

Online Breakups is a new fashion trend
Mess in relationships, who will mind.

Now-a-days children meet with mobile in hand
No outdoor games, no playing with sand.

World has been brought near and family
has been sent far
Mother's warm hugs & father's lap are playing
a struggle of existence war

Now the questions was, is it for good on is it for worse
How to make its use, it depends on us !
It depends on us !

Vaishnavi Wankhade
B.A. - I(A)

अहवाल विभाग

मराठी विभाग

मराठी ही आमची मातृभाषा. या भाषेवर वर्षानुवर्ष मराठी माणूस आपली तहान भागवत आहे. ज्ञानाचे दीप पाजळविणारी ज्ञानेशाची ज्ञानेश्वरी, अखंड महाराष्ट्रात अभंगाचा गजर मांडणारी तुकयाची वाणी. सातासमुद्रापलीकडे मराठीचा झेंडा घेऊन डोंगरदऱ्या, कपारी, पार करीत धुमान येथे मराठी संस्कृतीचा जागर करणारी नामयाची भक्तीरसपूर्ण गाथा, संतांची वाणी, शाहीराची गाणी तसेच नवमहाराष्ट्रात विविध अंगाने फुलणारी व बहुजनांच्या ओठी स्त्रवणारी मराठी भाषा प्राचीनतम असून आजही या भाषेचे महात्म्य अविट आहे. या भाषेची समृध्दी वाढावी ही भाषा महाविद्यालयाच्या वेगवेगळ्या स्तरातून भौगोलिक वातावरणातून आलेल्या विद्यार्थ्यांना अवगत व्हावी हा मराठी विभागाचा स्तुत्य उपक्रम. मराठी भाषेची गोडी विद्यार्थ्यांना लागावी. यासाठी वर्षभर विविध वाङ्मयीन उपक्रम राबविण्यात येतात. त्याचाच एक भाग म्हणून मराठी वाङ्मय मंडळाची निर्मिती होय. या मंडळाच्या माध्यमातून यावर्षी दि.२७ फेब्रुवारी २००७ रोजी मराठी वाङ:मय मंडळाचे उद्घाटन करण्यात आले. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख होत्या तर उद्घाटक म्हणून डॉ. अण्णा वैद्य हे होते.

सं.गा.बा. अमरावती विद्यापीठ मराठी विभागाच्या वतीने नवीन परीक्षापद्धतीतील बदल व उपाय यावर विद्यापीठाअंतर्गत मराठी विषयाच्या प्राध्यापकांची कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. या कार्यशाळेला डॉ. मनोज तायडे, डॉ. गजानन जाधव, डॉ. केशव फाले, डॉ. हेमंत खडके, डॉ. संतोष चव्हाण, डॉ. काशीनाथ बन्हाटे, डॉ. अशोक पळवेकर इ.स. ७० प्राध्यापकांनी कार्यशाळेला उपस्थिती दर्शविली.

२७ फेब्रुवारी २०१८ रोजी मराठी भाषा दिनाचा कार्यक्रम संपन्न करण्यात आला. मराठी विभागाच्या संपादनाखाली महाविद्यायलाचे मुखपत्र 'शिववाणी' चे दरवर्षी प्रकाशन करण्यात येते. या उपक्रमाला विद्यार्थ्यांचा भरगच्च प्रतिसाद मिळतो. 'तहान' या कादंबरीवर आधारित चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले. तसेच बी.ए.भाग-१ च्या मराठी वाङ:मयाच्या 'आई रिटायर्ड होतेय' या नाटकाचे ऑडीओ-व्हीडीओद्वारे विद्यार्थ्यासमक्ष प्रक्षेपण करण्यात आले.

डॉ. वर्षा चिखले यांची राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज विचारधारा अभ्यासमंडळ सदस्य म्हणून नियुक्ती डॉ. राजेश मिरगे यांची सं.गा.बा. अमरावती विद्यापीठाच्या रा.से.योजना समन्वयक म्हणून निवड झाली.

वर्षभर वादविवाद स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, विविध अभ्यासमंडळे, चर्चासत्र, परिसंवाद, निबंध स्पर्धा व विद्यापीठाच्या विविध कार्यक्रमात मराठी विभागातील सर्वांचा महत्त्वाचा सहभाग असतो.

मराठी वाङ्मय मंडळाची कार्यकारिणी

कु. मोनाली पेढेकर	बी.ए.-३	अध्यक्ष
श्री. प्रसन्न लंके	बी.ए.-३	उपाध्यक्ष
श्री. अभिषेक जोशी	बी.ए.-३	सचिव
श्री. आकाश मेश्राम	बी.ए.-२	सहसचिव
कु. रेखा धुर्वे	बी.ए.-२	सदस्य
कु. दिपाली पाटील	बी.ए.-२	सदस्य
कु. राधिका हाडोळे	बी.ए.-२	सदस्य
श्री. पवन मोहोड	बी.ए.-१	सदस्य

डॉ. बी. टी. अंभोरे
विभाग प्रमुख
मराठी विभाग

हिन्दी विभाग

हिन्दी अभ्यास समिति के तत्वावधान में हिन्दी विभाग की ओर से हिन्दी दिवस के अवसर पर आदरनिय डॉ. वर्षा चिखले मॅडम की अध्यक्षता में सोशल मीडिया इस विषयपर परिसंवाद का आयोजन किया गया। इस अवसर पर महाविद्यालय के छात्र-छात्राओं ने अपने विचार व्यक्त किये। हिन्दी विभाग प्रमुख डॉ. वाय.सी. मेंढे ने हिन्दी भाषा की उपयोगिता पर अपने विचार व्यक्त किये. डॉ. वर्षा चिखले मॅडम ने साहित्य की भूमिका को स्पष्ट करते हुये कहा की भाषा ही साहित्य का मुख्य अंग कहकर वह हमें जीवन जीने की कला से अवगत कराती है। डॉ. मनोज जोशी सर ने कार्यक्रम का संयोजन एवं सूत्रसंचालन किया।

* आई.सी.टी. बेस शिक्षा प्रणाली के अंतर्गत विभाग के डॉ. मनोज जोशीने विभाग के छात्र छात्राओ को पाठ्यपुस्तक में समाहित डॉ. हरिवंशराय बच्चन की अग्नीपथ कविता का पठन एवं विश्लेषण सुप्रसिद्ध अभिनेता अमिताभ बच्चन द्वारा करनेवाली सी.डी. का प्रस्तुतीकरण किया गया।

* पाठ्य पुस्तक पर आधारित नाटक 'आषाढ का एक दिन' पर आधारित फिल्म प्रोजेक्टर पर दिखाई। तथा साथही कबीर के भजनों का आनंद भी छात्रो ने लिया ।

* अंतर्गत मूल्यांकन के अनुसार विभागीय शैक्षणिक यात्रा का

आयोजन शिक्षणमहर्षी भाऊसाहब डॉ. पंजाबराव देशमुख स्मृति केन्द्र पर किया गया जहाँ छात्रोंने भाऊसाहब डॉ. पंजाबराव देशमुखजी के जीवन से तथा कार्यों के संदर्भ मे जानकारी ली।

हिन्दी अभ्यास समिति

१) हरिकृष्ण पिल्लई	बी.ए.-३	अध्यक्ष
२) सुरेश जाधव	बी.ए.-३	उपाध्यक्ष
३) बजरंग राठोड	बी.ए.-२	सचिव
४) मोहिनी कंगाली	बी.कॉम.-३	कोषाध्यक्ष
५) ओम चाहेल	बी.कॉम.-२	सहसचिव
६) अंकुश पाथरे	बी.कॉम.-१	सदस्य
७) कांचन कुंभारे	बी.ए.-१	सदस्य
८) प्रिया महल्ले	बी.ए.-१	सदस्य
९) विशाल तिघुले	बी.ए.-१	सदस्य
१०) पंकज तायडे	बी.कॉम.-१	सदस्य

डॉ. वाय. सी. मेंढे
विभाग प्रमुख
हिंदी विभाग

भूगोल विभाग

सत्र २०१७-१८ सत्रामध्ये भूगोल विभाग मंडळाचे उद्घाटन घेण्यात आले. एम.ए.भाग-१ च्या विद्यार्थ्यांनी मोरेगाव येथे जाऊन संपूर्ण गावाचा सामजार्थिक सर्वेक्षण पाच दिवसात पूर्ण केले. तसेच त्याच गावाचा समतलफलक सर्वेक्षण (प्लेन टेबल सर्वे) पूर्ण केला. एम.ए.भाग-२ च्या वर्गाची शैक्षणिक सहल द. भारत ह्याठिकाणी जाऊन आली.

याशिवाय पी.जी.चे विद्यार्थी यु.जी. च्या विद्यार्थ्यांना शिकविणे, सेमीनार, प्रश्नमंजुषा, ह्यासारखे कार्यक्रम विभागात वर्षभर सुरू असतात.

नेट, सेटचे मार्गदर्शन काही तासिकांमधे आयोजित केले जातात. त्याचा परिणाम, ह्या सत्रात सात विद्यार्थी (पदव्युत्तर विभागाचे) नेट, सेट च्या परीक्षेत प्रवेशित होते.

२०१८ ला एम.ए.भाग-२ ला प्रवेशित असलेली विद्यार्थिनी कु. रिना गाडेकर हिने एम.ए.भाग-१ ला विद्यापीठात सर्वाधिक गुण मिळविले आहेत.

डॉ. वंदना देशमुख
विभाग प्रमुख
भूगोल विभाग

इतिहास अभ्यास मंडळ

शैक्षणिक सत्र २०१७-१८ मध्ये इतिहास अभ्यासमंडळाची स्थापना करण्यात आली व दि.९.८.२०१७ रोजी अभ्यासमंडळाने उद्घाटन करण्यात आले व त्यात इतिहास अभ्यास मंडळाची कार्यकारिणी जाहीर करण्यात आली व अभ्यासमंडळाअंतर्गत चर्चासत्र, परिसंवाद, विविध कार्यक्रम घेण्यात आले. सोबतच इतिहास अभ्यास मंडळाच्या सहकार्याने रा.तु.म.विद्यापीठ नागपूर, संत गाडगे बाबा विद्यापीठ अमरावती व गोंडवाना विद्यापीठ गडचिरोली इतिहास परिषदेचे ५० वे अधिवेशन महाविद्यालयात दि.१० व ११ फेब्रुवारी २०१८ रोजी घेण्यात आले. यात परिषदेचे अध्यक्ष म्हणून प्रा. पी. ए. एन. उपाख्य बाबासाहेब देशमुख, माजी अधिव्याख्याता सं.गा.बा. विद्यापीठ, अमरावती व प्रमुख वक्ते म्हणून डॉ. जयसिंगराव पवार ज्येष्ठ इतिहास संशोधक, कोल्हापूर हे उपस्थित होते व या परिषदेत तिनही विद्यापीठातील अनेक प्राध्यापकांनी सहभाग नोंदविला.

इतिहास परिषदेची कार्यकारिणी

१) कु. रेखा धुर्वे	बी.ए.-२	अध्यक्ष
२) कु.दिपाली पाटील	बी.ए.-२	उपाध्यक्ष
३) कु. दिक्षा दळवी	बी.ए.-१	सचिव
४) कु. संजिवन दिवे	बी.ए.-१	सदस्य
५) कु. प्रिती चौधरी	बी.ए.-१	सदस्य
६) कु. शिवानी मते	बी.ए.-१	सदस्य
७) कु. वैष्णवी वानखडे	बी.ए.-१	सदस्य
८) अविनाश मांदे	बी.ए.-१	सदस्य

डॉ. नितीन चांगोले
विभाग प्रमुख
इतिहास विभाग

समाजशास्त्र विभाग

श्री शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालयातील समाजशास्त्र विभागाद्वारे महाविद्यालयात विद्यार्थ्यांकरिता नवनवीन शैक्षणिक उपक्रम राबविले जातात. २०१७-१८ या शैक्षणिक सत्रात दि.४/९/२०१७ ला समाजशास्त्र अभ्यास मंडळ उद्घाटनाचा कार्यक्रम आयोजित केला होता. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. बी. टी. अंभोरे यांच्या उपस्थित, डॉ. किशोर राऊत, समाजशास्त्र विभाग सं.गा.बा. अमरावती विद्यापीठ अमरावती, विभाग प्रमुख प्रा.डॉ. आनंद बनकर, डॉ. डी. एस. नामुर्ते आणि महाविद्यालयातील प्राध्यापक वृंद, शिक्षकेत्तर कर्मचारी आणि विद्यार्थी-विद्यार्थीनींच्या उपस्थितीत संपन्न झाला.

डॉ. किशोर राऊत यांनी रोजगाराची संधी आणि समाजशास्त्राची भूमिका या विषयावर विद्यार्थ्यांना अमूल्य असे मार्गदर्शन केले.

महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य डॉ. अंभोरे यांनी आपल्या अध्यक्षीय भाषणातून रोजगाराची संधी आणि समाजशास्त्राची भूमिका याविषयी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

* २०१७-१८ या सत्रात ''बुवाबाजी आणि अंधश्रद्धा'' या विषयावर व्याख्यान आयोजित केले होते. प्रमुख पाहुणे डॉ. उषा शाह सोलापूर यांच्या उपस्थित संपन्न झाला. अध्यक्षस्थानी महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख उपस्थित होत्या.
* याशिवाय समाजशास्त्र विभागाद्वारे विद्यार्थ्यांकरिता चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. चर्चासत्रात बहुसंख्य विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.
* मराठी समाजशास्त्र परिषदेचे २८ वे अधिवेशन एम.ई.एस.कॉलेज, जुआरी नगर गोवा येथे दि.२, ३ फेब्रुवारी २०१८ ला विभागातील डॉ. बनकर व डॉ. नामूर्ते सहभागी झाले होते.

याशिवाय राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय परिषद विद्यापीठ स्तरावरील विविध समित्यांवर डॉ. आनंद बनकर, डॉ. डी. एस. नामुर्ते यांनी सहभाग नोंदविला.

समाजशास्त्र अभ्यास मंडळ कार्यकारिणी

१) अभय म्हाला	बी.ए.-३	अध्यक्ष
२) निकिता धवळे	बी.ए.-३	उपाध्यक्ष
३) धिरज बावने	बी.ए.-३	सचिव
४) देवयानी जाणवडे	बी.ए.-२	सदस्य
५) प्रभात तायडे	बी.ए.-२	सदस्य
६) प्रतिक्षा ढेंगे	बी.ए.-१	सदस्य
७) श्रध्दा धर्माळे	बी.ए.-१	सदस्य

डॉ. आनंद बनकर
विभाग प्रमुख
समाजशास्त्र विभाग

गृहअर्थशास्त्र विभाग

गृहअर्थशास्त्र विभागातर्गत सत्र २०१७-१८ मध्ये खालील कार्यक्रम राबविण्यात आले आहेत.

एम.ए.भाग-२ च्या व बी.ए.भाग-२ च्या विद्यार्थीनींनी पोषण सप्ताह निमित्त आनंद मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले होते. ह्या कार्यक्रमाचे उद्घाटन डॉ. प्रकाश तायडे यांच्या हस्ते करण्यात आले होते.

एम.ए.भाग-१ व भाग-२ च्या विद्यार्थिनींनी स्वयंरोजगार अंतर्गत दिवाळी निमित्त लागणारे साहित्य बनवून त्यांची विक्री केली ह्यामध्ये मापल, पणत्या, उटणे, रांगोळ्या इत्यादी सामान तयार करून विकण्यात आले.

एम.ए.भाग-१ च्या विद्यार्थिनींनी दिवाळीउत्सव साजरा करण्यात आला. ह्यामध्ये दिपावली पूजनाचा कार्यक्रम करून फराळाचे आयोजन केले होते.

विद्यार्थिनींकरिता रांगोळी कार्यशाळा घेण्यात आली होती. कार्यशाळेला मागदर्शन गायत्री पाटील हिने केले होते.

विद्यार्थिनींकरिता केक बनवण्याची कार्यशाळा गायत्री पाटील ह्यांच्या मार्गदर्शनाखाली घेण्यात आली. त्यामध्ये त्यांनी विविध प्रकारचे केक व त्यावरिल आयसिंग शिकवले.

एम.भाग-१ व २ च्या विद्यार्थिनींची शैक्षणिक सहल बांबु बगीचा इथे नेण्यात आली होती.

एम.भाग-२ च्या व बी.ए.भाग-३ च्या विद्यार्थीनींचा निरोप समारंभाच्या कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते.

एम.ए.भाग-१ व २, व बी.ए.भाग-१ च्या विद्यार्थिनींकरिता चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले.

वरिल सर्व कार्यक्रमांना विभागप्रमुख डॉ. सुजाता सबाने, प्रा. नयना देशमुख, डॉ. सीमा भुईभार, प्रा. दयाश्री कोकाटे, प्रा. विजया भोंड, प्रा. निलीमा थोरात, प्रा. प्रिया कांबळे, प्रा. सोनाली गावंडे व मदतनीस लक्ष्मी सूर्यवंशी ह्यांचे सहकार्य लाभले.

डॉ. सुजाता सबाने
विभाग प्रमुख
गृहअर्थशास्त्र विभाग

राज्यशास्त्र विभाग

श्री शिवाजी कला व वाणिज्य महाविद्यालयातील राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने शैक्षणिक सत्र २०१७-१८ या वर्षात विविध कार्यक्रम घेण्यात आले. दि.५ सप्टेंबर २०१७ रोजी राज्यशास्त्र अभ्यास मंडळाचे उद्घाटन डॉ. वामन गवई यांच्या हस्ते करण्यात आले. तसेच शिक्षक दिनाच्या कार्यक्रम घेण्यात आला. दिनांक २५.०९.२०१७ ला पंजाबराव देशमुख स्मृती भवन येथे एम.ए.भाग-१ च्या विद्यार्थ्यांनी भेट देऊन भाऊसाहेबांचे कार्य जाणून घेतले.

दि.०३.१०.२०१७ ला सेमाडोह, हरिसाल येथे शैक्षणिक सहल आयोजित करून विद्यार्थ्यांनी स्थानिक स्वशासन अंतर्गत सेमाडोह आणि हरिसाल येथील ग्रामपंचायतिचे कार्य मुलाखतीच्या माध्यमातून जाणून घेतले. दिनांक १० डिसेंबर ते १८ डिसेंबर मध्ये झालेल्या राष्ट्रकुल संसदीय अधिवेशन नागपूर येथे राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने कु. तेजस्विनी प्रमोद लांबाडे (एम.ए.भाग-२) या विद्यार्थीनीने महाविद्यालयाचे प्रतिनिधित्व केले. तसेच दिनांक १८.१२.२०१७ ला हिवाळी विधिमंडळ अधिवेशन नागपूर येथील कामकाज अवलोकन करण्यासाठी ४० विद्यार्थी यांनी विधीमंडळला भेट देऊन व विधिमंडळाचे कामकाज प्रत्यक्षपणे पाहिले. दिनांक २६.११.२०१७ ला विभागाच्या वतीने डॉ. साधना देशमुख यांच्या अध्यक्षतेखाली संविधान दिनाचा कार्यक्रम घेण्यात आला.

दिनांक २४.१२.२०१७ रोजी बार्टि द्वारा आयोजित केलेल्या वक्तृत्व स्पर्धेत राज्यशास्त्र विभागातील धिरज बोणे याने २ रा क्रमांक आणि प्रतिक्षा गुरुनुले हिने तिसरा क्रमांक पटकाविला. राज्यशास्त्र विभागाच्या वतीने दि.८ ते १५ फेब्रुवारी २०१७ ला म्हैसुर, उटी, पाँडेचरी येथे शैक्षणिक सहल आयोजित केली होती आणि दि.२८.०२.२०१८ रोजी गुरुकुज मोझरी येथे एम.ए.भाग-१ च्या विद्यार्थांची शैक्षणिक सहल आयोजित करून राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांचे सामाजिक, राजकीय कार्य जाणून घेतले. अशा विविध उपक्रमांच्या द्वारा विभागातील अभ्यासक्रम पूर्णत्वास नेण्यास विभागप्रमुख डॉ. साधना देशमुख, डॉ. स्नेहा चौधरी, प्रा. प्रमोद तालन, प्रा. पंकज नंदेश्वर, प्रा. गजानन ढवळी यांचे सहकार्य उल्लेखनीय असते.

डॉ. साधना देशमुख
विभाग प्रमुख
राज्यशास्त्र विभाग

एन.सी.सी. विभाग

महाविद्यालयातील एन.सी.सी. युनिटची स्थापना १९५२-५३ मध्ये झाली. तेव्हा पासून आजतागायत या युनिटचा प्रगतीचा आलेख सातत्याने चढत आहे. स्थापने पासून या युनिटला अनेक एन.सी.सी. अधिकारी लाभले आहेत. सद्या कार्यरत असलेले लेफ्ट. जी. जी. भारती असोसिएट एन.सी.सी. अधिकारी अतिशय जबाबदारीने हे युनिट चालवित आहेत. राष्ट्रीय छात्र सेनेचा लोगो 'एकता और अनुशासन' या ब्रिदाला साजेसे काम ते करीत आहेत.

या वर्षीची विशेष उल्लेखनीय बाब म्हणजे या युनिटचा कॅडेटस तुषार रा. हूड (बी.कॉम.भाग-३) दि.२६ जानेवारी २०१८ ला गणतंत्र दिवस परेड राजपथ दिल्ली येथे मा.श्री. नरेंद्र मोदी पंतप्रधान यांच्या हस्ते होणाऱ्या ध्वजारोहणाला परेड व मानवंदना करिता त्याची अमरावती जिल्ह्यातून एकमेव निवड झाली ही महाविद्यालयाकरिता अतिशय गौरवाची बाब आहे.

दरवर्षी डी.जी. एन.सी.सी. दिल्ली महानिर्देशालयाकडून घेण्यात येणाऱ्या व राज्यस्तरीय शिबिरामध्ये - बी.एल.सी कॅम्प साठी दोन छात्र १) आकाश मेश्राम २) प्रभात तायडे यांची निवड झाली. तसेच ए.ए.सी. कॅम्प अहमदनगर साठी दोन छात्र १) धनंजय खेडकर २) मुकुल काळे यांनी सक्रीय सहभाग नोंदविला तसेच दरवर्षी पालकमंत्र्याच्या हस्ते होणाऱ्या ध्वजारोहन जिल्हा स्टेडीयम अमरावतीसाठी कॅडेटस्ची निवड झाली.

यावर्षी फेब्रुवारीमध्ये होणाऱ्या 'बी' सर्ट परीक्षेला ११ कॅडेटस बसले तर 'सी' सर्ट परीक्षेला-०७ कॅडेटस बसले. स्थानिय शिबिरामध्ये २६ कॅडेटस्ने सक्रीय सहभाग नोंदविला तसेच स्वातंत्र्य दिन, प्रजासत्ताक दिन व डॉ. पंजाबराव देशमुख जयंतीला एन.सी.सी. पथक दरवर्षी मानवंदना देण्याचे सन्मानाचे कार्य करते.

लेफ्ट जी. जी. भारती

4 Mah. Girl's Batallian N.C.C.

Camps & Social Activities conducted during the year 2017-18.

1) 21st June, 2017 :- International Yoga Day N.C.C. cadets alongwith other college students perticipated in this programme. It was conducted in the college.

2) 7th July, 2017 :- A tree Plantation drive was conducted in the college by our N.C.C. cadet. They planted 50 saplingss in the college premises.

The cadets visited the Irwin hospital & gave pulse polio drops to 2 children.

3) 6th sept. 2017 :- Our N.C.C. cadets visited the adopted village of Karla. Our college cadete were joined by cadets of Shri Shivaji Science Colege, Amravati & Narsimha College, Amravati. The villagers were given information about digital India & Clean India. Drive by Lt. R. R. Khokle. The cadets visited the local school & lectures were conducted for the school students.

4) 23rd Sept. 2017 :- N.C.C. Cadets visited Bhankheda & conducted a cleanliness drive in the village & gave information to the people about the cleanliness drive & the importance of cleanliness.

5) 22nd July 2017 :- Cadets visited the traffic police station at Irwin square & received guidance on public safity & driving & rules & regulations from the officers.

N.C.C. Camps

1) Thal Sena Camp, Amravati.
9th June to 18th June, 2017
Cadets i) Meghna B. Sherekar
ii) Pratiksha Ujawane

2) Annual learship camp, Gomar
15th Nov. to 26th Nov. 2017.

3) Army attachment camp Kolata.
25th Sept to 6th Oct, 2017 (Mumbai)
i) Ashurini Dhoke
ii) Pranjali Mahore
iii) Yogita Rathod

4) O.T.A. Chennai
23rd Oct to
i) Pratiksha R. Ujawane

5) Basic leadership camp, Kolhapur
5th Nov. to 14th Nov. 2017.
i) Neha Rathod
ii) Radhika Hadole

6) Annual Training Camp, Amravati.
9th July to 18th July, 2017
i) Yogita Rathod

7) Combined Annual Training Camp
17/6/2017 to 26/6/2017
Cadet - Yogita Rathod

8) 2nd Oct. 2017 - Swaccha Bharat Abhiyan at Maltekdi. Rally was organized from Maltehdi to Batallion.

9) 9th Dec. 2017 - Cleanliness drine (Partwada) at Shri Shivaji Arts & Commerece College, Amravati.

Mass Awareness Programme about open defecation at Samadhan nagar, Amravati.

10) N.C.C. Exams :
B - certificate Exam - 10 & 11 Feb. 2018
C - Certificate Exam - 17 & 18 Feb. 2018.

Submitted by
Lt. Vashali Takode

पर्यटन विषयावर चर्चासत्र

आंतरराष्ट्रीय योगदिन

वाणिज्य विभाग

महाविद्यालयाच्या वाणिज्य विद्याशाखेमध्ये पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण इंग्रजी व मराठी या दोन्ही माध्यमातून दिले जाते. एम.फिल.वाणिज्य पारंगत हा अभ्यासक्रम सुद्धा या विभागामार्फत चालवल्या जातो. या विद्याशाखेत २०१७-१८ शैक्षणिक वर्षासाठी सर्व अभ्यासक्रमांना प्रवेशित विद्यार्थ्यांची संख्या ९७७ आहे. २०१७-१८ या शैक्षणिक वर्षात विद्यापीठ पुरस्कृत Skill Development Program अंतर्गत Tally हा प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम यशस्वीरित्या सुरू आहे.

विभागातील विविध उपक्रम :-

* वाणिज्य विद्याशाखेमार्फत २१ ते २७ एप्रिल २०१७ दरम्यान "ICT Based Research Methodology" या विषयावर सात दिवसीय कार्यशाळा घेण्यात आली त्याचे समन्वयक म्हणून डॉ. बी. एस. झरे यांनी कार्य केले.

* अमरावती शहरातील प्रसिद्ध चार्टर्ड अकौंटंट श्री मयूर झंवर यांचे २८ ऑगस्ट २०१७ रोजी "G.S.T." या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले.

* प्रा. विजय देशमुख यांची "Career Guidance And Personality Development" या विषयावर कार्यशाळा ५ सप्टेंबर २०१७ रोजी आयोजित करण्यात आली.

* संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठस्तरीय झालेल्या ''आविष्कार'' या स्पर्धेत एम.कॉम. भाग १ मराठी माध्यमातील विद्यार्थी शुभम चौधरी याने जिल्हास्तरावर महा. प्रतिनिधित्व केले.

* दरवर्षीप्रमाणे या वर्षीसुद्धा 'वाणिज्य अभ्यासमंडळाचे उद्घाटन' ०८ डिसेंबर २०१७ रोजी करण्यात आले. याप्रसंगी मार्गदर्शक म्हणून प्रा. अरविंद मंगळे उपस्थित होते.

* 'विमोद्रीकीकरण व वस्तू, सेवा कर याचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर परिणाम' या विषयावर राज्यस्तरीय परिसंवादाचे आयोजन ०६ जानेवारी २०१८ रोजी करण्यात आले. या परिसंवादाला रा.तु.म.ना. विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू डॉ. विनायक देशपांडे व विदर्भ वैज्ञानिक विकास महामंडळाचे सदस्य डॉ. कपिल चांद्रयान यांचे मौलिक मार्गदर्शन लाभले.

* "Systematic Investment Plan by SEBI" या विषयावर डॉ. प्रशांत पिसोळकर यांचे २९ जानेवारी २०१८ रोजी व्याख्यान घेण्यात आले. त्यामध्ये त्यांनी विद्यार्थ्यांना व प्राध्यापकांना मार्गदर्शन केले व कार्यक्रम SEBI द्वारा संचालित केला होता.

* श्री शिवाजी शिक्षण संस्था अमरावती अंतर्गत ''स्व. श्री. सुखदेवराव नथ्थूजी पाटील (बोंडभीकर)'' या पुरस्कारासाठी बी.कॉम.भाग-३ मराठी मधून प्रथम स्थानप्राप्त केल्याबद्दल कु. स्नेहल डुकरे या विद्यार्थिनीचे अभिनंदन करण्यात आले.

इतर उपक्रम :-

* यावर्षी एम.कॉम.भाग-२ सेमिस्टर ४ मधील इंग्रजी माध्यमाची विद्यार्थिनी कु. सपना पिंजानी ही संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत प्रथम क्रमांकावर आलेली आहे.

* दिल्ली येथे परेडसाठी बी.कॉम.भाग-३ इंग्रजी माध्यमचा विद्यार्थी तुषार हूड याची निवड झाली आणि त्याने २६ जानेवारीला झालेल्या परेडमध्ये आपला सहभाग नोंदवला.

* १० फेब्रुवारी २०१८ ला वाणिज्य विभागाद्वारे 'जाधव गेअर प्रा.लि. अमरावती'' या औद्योगिक क्षेत्राला भेट देण्यात आली. त्यामध्ये एकूण ६१ विद्यार्थ्यांचा समावेश होता.

त्यापैकी वाणिज्य अभ्यासमंडळाचे गठन, औद्योगिक सहल, औद्योगिक क्षेत्रातील तज्ञांचे मार्गदर्शन, विविध विषयावरील सेमिनार, क्रीडा क्षेत्रात सहभागी आणि महाविद्यालयीन स्नेह संमेलनात भरीव सहभाग इत्यादी उपक्रम संपन्न झालेत. विभागाच्या अनेक विद्यार्थ्यांचा राष्ट्रीय सेवा योजना आणि राष्ट्रीय छात्र सेना यात सहभाग आहे.

महाविद्यालयाच्या प्राचार्या डॉ. स्मिता रा. देशमुख यांच्या नेतृत्वात आणि विभाग प्रमुख डॉ. प्रकाश मा. तायडे यांच्या मार्गदर्शनात हा विभाग सतत प्रगती पथावर आहे याचा आम्हाला अभिमान आहे.

डॉ. प्रकाश मा. तायडे
विभाग प्रमुख
वाणिज्य विभाग

शैक्षणिक सहल
Visit to Jadhav Gear Pvt. Ltd. Amt. 10 Feb 2018

अर्थशास्त्र विभाग

शैक्षणिक सत्र २०१७-१८ साठी अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाचे गठन करण्यात आले. त्या अंतर्गत विविध कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले. त्यांची सुरुवात अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाच्या उद्घाटनाने झाली. उद्घाटन सोहळा दि.१२/०९/२०१७ रोजी सकाळी १०.०० वाजता घेण्यात आला. या उद्घाटनाला उद्घाटक व प्रमुख वक्त्या डॉ. मृणालीनी फडणवीस, प्राचार्य महिला महाविद्यालय, नंदनवन नागपूर ह्या होत्या त्यांनी त्या प्रसंगी 'मिश्र संचाचे अर्थशास्त्र' या विषयावर आपले भाष्य केले. तसेच दुसऱ्या वक्त्या डॉ. प्राची देशपांडे यांनी ही आपले भाष्य केले. या कार्यक्रमात अध्यक्ष म्हणून महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख ह्या होत्या.

अर्थशास्त्र अभ्यास मंडळाच्या वतीने राज्यस्तरीय परिसंवाद दि.०६/०१/२०१८ रोजी संपन्न झाला. विषय: 'विमौद्रिकीकरण व वस्तु व सेवाकर' या विषयावर प्रमुख वक्ते डॉ. विनायक देशपांडे माजी कुलगुरु प्रोफेसर-व्यवसाय व्यवस्थापन विभाग प्रमुख राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठ नागपूर. तसेच दुसरे वक्ते डॉ. कपील चांद्रायण सदस्य, विदर्भ वैज्ञानिक विकास मंडळ, नागपूर हे होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा.श्री. हर्षवर्धन देशमुख, अध्यक्ष श्री शिवाजी शिक्षण संस्था, अमरावती हे होते व प्रमुख उपस्थिती मा. प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख यांची होती.

अर्थशास्त्र व वाणिज्य विभागाद्वारे आयोजित राज्यस्तरीय परिसंवादाची प्रस्तावना वाणिज्य विभाग प्रमुख डॉ. प्रकाश तायडे व सुत्रसंचालन डॉ. पी.डी.हरमकर तसेच आभार अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. के. व्ही. साबळे सर यांनी मानले.

उन्हाळी २०१७ मध्ये विद्यापीठातर्फे घेण्यात आलेल्या परीक्षेमध्ये पदव्युत्तर अर्थशास्त्र विभागातील एम.ए.भाग-२ च्या विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत आल्या यामध्ये १) कु. पुजा गुल्हाने द्वितीय मेरीट तर २) कु. निलम इंगोले नववी मेरीट आली. ही गौरवाची परंपरा विभागाने कायम राखली.

यावर्षी विद्यापीठाच्या ३४ व्या दिक्षांत समारंभात कु. पुजा गुल्हाने ला कुलगुरू डॉ. मुरलीधर चांदेकर, संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ अमरावती यांच्या हस्ते स्वर्गीय व्यंकटेश जहागिरदार पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

विभागातील प्रा.डॉ.राजेश उ. बुरंगे यांना दि.२४/९/२०१७ ला महाराष्ट्र शासनाचा राज्यस्तरीय उत्कृष्ट कार्यक्रम अधिकारी राष्ट्रीय सेवा योजना पुरस्कार मा.ना.विनोद तायडे उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री महाराष्ट्र शासन, मा.ना.रविंद्रजी वायकर, उच्च व तंत्र शिक्षणमंत्री महाराष्ट्र शासन मा.श्री. तुकारामजी कुंटे प्रधान सचिव महाराष्ट्र शासन यांच्या हस्ते मुंबई येथे प्रदान करण्यात आला.

तसेच प्रा.डॉ.पी.डी. हरमकर यांनी 'भारत : आर्थिक विकास आणि कृषी क्षेत्रातील भूमिका' हे पुस्तक प्रसिद्ध केले. तसेच मराठी अर्थशास्त्र परिषदेत भुसावळ येथे भारतीय कर रचनेचे बदलते स्वरूप या चर्चासत्राचे अध्यक्षस्थान त्यांनी भूषविले त्यांच्या विदर्भ अर्थशास्त्र परिषदेच्या अर्थमिमांसा या संशोधन पत्रिकेतील लेखाला उत्कृष्ट संशोधन लेखाच्या श्री. आ. देशपांडे पुरस्कार मिळाला. संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाने डॉ. राजेश बुरंगे पुरस्कार मिळाला. संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाने डॉ. राजेश बुरंगे यांची राष्ट्रीय सेवा योजना सल्लागार समिती सदस्य पदावर नियुक्ती केली आहे.

विभागातील प्रा.जी.जी. भारती हे असोसिएट एन.सी.सी. अधिकारी म्हणून कार्य पाहतात. डॉ. पी. डी. हरमकर विद्यार्थी ग्राहक भांडार सांभाळतात. तसेच डॉ. राजेश उ. बुरंगे यांनी महाविद्यालयातील सेमिस्टर परीक्षा सांभाळली आहे.

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. के.व्ही. साबळे विभागाचे काम करतांना महाविद्यालयातील एल.एम.सी. सदस्य(सी.डी.सी.) समितीवर सदस्य तसेच श्री शिवाजी कर्मचारी पतसंस्थेचे सचिव म्हणून कार्य करीत आहेत. या सत्रात अर्थशास्त्र विभागात आचार्य पदवी संशोधन केन्द्राला संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाने मान्यता प्रदान केली आहे. तसेच अर्थशास्त्र विभागात यावर्षी एम.फिल करिता आठ विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेला आहे. विभागातील सर्व प्राध्यापक महाविद्यालयातील अनेक समित्यांवर कार्यरत आहेत. ही बाब विभागासाठी भूषणावह अशी आहे.

तसेच विभागातील सर्व प्राध्यापक राष्ट्रीय व राज्यस्तरीय कॉन्फरन्स, सेमिनार व परिसंवादाला वेळोवेळी उपस्थित राहतात व विभागातर्फे असे उपक्रम राबवितात.

विभागामार्फत पदवी व पदव्युत्तर विभागाच्या प्रवेशाबाबत दरवर्षी प्रमाणे याही वर्षी विद्यार्थ्यांना पर्याप्त प्रवेश देण्यात आले. या बाबत जास्तीत जास्त विद्यार्थ्यांना प्रवेश मिळावा हा त्यामागचा उद्देश असतो. पदवी व पदव्युत्तर विषयाच्या निकाला बाबत सत्र २०१६-१७ निकाल व प्रथम सेमिस्टर-२०१७ चे निकाल उत्तम रीतीने लागले आहेत. अशी योग्य निकालाची परंपरा कायम राखण्यात अर्थशास्त्र विभाग यशस्वी झाला आहे.

डॉ. के. व्ही. साबळे
विभाग प्रमुख
अर्थशास्त्र विभाग

जनसंवाद विभाग

केवळ महाराष्ट्रातच नव्हे तर संपूर्ण देशात पत्रकारितेचे उत्कृष्ट शिक्षण देणारा विभाग म्हणून आपल्या महाविद्यालयाचा ''पत्रकारिता व जनसंवाद विभाग'' परिचित झाला आहे. गुणवत्तेची परंपरा कायम राखणाऱ्या या विभागाला विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून बी. व्होक अंतर्गत तीन वर्षांकरिता १ कोटी ७० लक्ष रुपयाचे अनुदान मंजूर झाले. त्यामुळे कौशल्यावर आधारित ''फोटोग्राफी व व्हिडिओग्राफी'' या विषयात यावर्षी पदवी अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला व संपूर्ण महाराष्ट्रात ''फोटोग्राफी व व्हिडिओग्राफी'' या विषयात पदवी अभ्यासक्रम सुरू करणारे पहिले महाविद्यालय म्हणून आपल्या महाविद्यालयाला मान मिळाला.

मुद्रित, इलेक्ट्रॉनिक्स आणि नवप्रसार माध्यमांच्या क्षेत्रात झपाट्याने होत असलेला विकास, नवीन उदयास आलेली ऑनलाईन पत्रकारिता, पत्रकारितेत विकसित झालेली नवनवीन क्षेत्रे, कार्पोरेट कंपन्यांमुळे जनसंपर्काचे वाढलेले महत्त्व आणि दिवसेंदिवस विकसित होत असलेले इव्हेंट मॅनेजमेंट, जाहिरात, माध्यम संशोधन क्षेत्र आणि या सर्वांमध्ये वाढलेले फोटोग्राफी आणि व्हिडिओग्राफीचे महत्त्व यामुळे पत्रकारिता व जनसंवादशास्त्राच्या अभ्यासक्रमात आमुलाग्र बदल झाले असून या अभ्यासक्रमांना अत्यंत महत्त्व आले आहे. हे महत्त्व लक्षात घेऊन जनसंवाद विभागाने या वर्षापासून फोटोग्राफी व व्हीडीओग्राफी आणि जर्नालिझम व मीडिया मॅनेजमेंट हे दोन अभ्यासक्रम बी.व्होक.अंतर्गत सुरू केले आणि त्याला चांगला प्रतिसाद मिळाला.

पत्रकारिता व जनसंवाद शास्त्रातील तीन वर्षीय पदवी (बी.ए.जे.एमसी./बी.जे.एम.सी.) व दोन वर्षीय पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (एम.ए.जेएमसी/एम.जे.एम.सी.) आणि फोटोग्राफी व व्हिडिओग्राफी व जर्नालिझम अँड मीडिया मॅनेजमेंट हे दोन बी.व्होक. तीन वर्षीय पदवी अभ्यासक्रम या विभागामार्फत चालविण्यात येतात. निकालाची गुणवत्तापूर्ण परंपरा या विभागाने कायम राखली आहे. उन्हाळी २०१७ मध्ये झालेल्या परीक्षेत पत्रकारिता व जनसंवाद विभागाच्या तीन विद्यार्थ्यांनी संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या गुणवत्ता यादीत स्थान पटकावले असून पदव्युत्तर परीक्षेत प्रथम आलेली कु. तृप्ती वसंतराव ही पत्रमहर्षी बाळासाहेब मराठे आणि स्व.पी.के. उपाख्य अण्णासाहेब देशमुख अशा दोन सुवर्ण पदकाची मानकरी ठरली आहे तर पदवी परीक्षेत प्रथम आलेली कु. शबनम कासिम सय्यद ही स्व. जवाहरलाल दर्डा सुवर्ण पदकाची आणि दुसरा मेरीट प्रतिक नरेश पाटमासे हा स्व. पी. के. उपाख्य अण्णासाहेब देशमुख रौप्य पदकाचा मानकरी ठरला आहे.

विभागातील विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक व सामाजिक उपक्रमात सहभागी व्हावे, अनेक उपक्रम राबवावे या उद्देशाने स्थापन झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या शिवाजी मीडिया क्लबने यावर्षी विविध उपक्रम राबविले. एम.ए.(जे.एम.सी.) प्रथम वर्षाचा विद्यार्थी चेतन पांडे याने क्लबच्या अध्यक्षपदाची तर बी.जे.एम.सी. तृतीय वर्षाची विद्यार्थिनी कु. पूजा शुक्ला हिने सचिवपदाची जबाबदारी सांभाळली. शिवाजी मीडिया क्लबचा पदग्रहण समारंभ अ.भा. मराठी साहित्य महामंडळाचे अध्यक्ष व ज्येष्ठ संवादतज्ज्ञ डॉ. श्रीपाद भालचंद्र जोशी यांच्या हस्ते झाले. क्लब मार्फत रक्षाबंधनानिमित्त रेल्वे सुरक्षा पोलीस विभागात रक्षाबंधनाचा कार्यक्रम घेण्यात आला. पारधी समाजातील मुलांसाठी नांदगाव खंडेश्वर तालुक्यातील मंगरूळ चव्हाळा येथे शाळा सुरू करणाऱ्या श्री मतीन भोसले यांच्या शाळेला विद्यार्थ्यांनी भेट दिली.

राष्ट्रीय पत्रकार दिनानिमित्त दि.१६ नोव्हेंबरला जिल्हा माहिती कार्यालय व जनसंवाद विभागाच्या संयुक्त वतीने 'माध्यमांसमोरील आव्हाने' या विषयावर चर्चासत्र घेण्यात आले. यामध्ये विदर्भ मतदारचे मुख्य संपादक श्री. दिलीप एडतकर, दै. तरुण भारतचे जिल्हा प्रतिनिधी श्री. गिरीश शेरेकर, दै. सकाळचे प्रतिनिधी श्री. गोपाल हरणे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. दि.६ जानेवारीला मराठी पत्रकार दिनाचा कार्यक्रम जिल्हा माहिती कार्यालय, भारतीय जनसंचार संस्थान,अमरावती आणि जनसंवाद विभागातर्फे संयुक्तपणे घेण्यात आला. या कार्यक्रमाला प्रयास या सामाजिक संस्थेचे प्रमुख डॉ. अविनाश सावजी, दै. अमरावती मंडलचे मुख्य संपादक श्री. अनिल अग्रवाल प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. यावेळी विद्यार्थ्यांतर्फे प्रकाशित 'संवादक' या अनियतकालिकाचे प्रकाशन करण्यात आले. दि.७ जानेवारीला यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठात पदविका वर्गाला शिकणाऱ्या जनसंवाद विभागाच्या विद्यार्थ्यांनी प्रकाशित केलेल्या 'ज्ञानगंगा' या अनियतकालिकाचे प्रकाशन श्री शिवाजी शिक्षण संस्थेचे कोषाध्यक्ष श्री. दिलीपबाबू इंगोले यांच्या प्रमुख उपस्थितीत मेळघाटातील सुप्रसिद्ध समाजसेवक डॉ. रविंद्र कोल्हे यांच्या हस्ते झाले. या वर्षी शिवाजी मीडिया क्लबने विद्यार्थ्यांसाठी 'मीडिया प्लानिंग' या विषयावर मुंबई येथील श्री. निलेश अतकरे व 'मराठी शुद्धलेखन' या विषयावर डॉ. मनीषा जाधव यांचे अतिथी व्याख्यान आयोजित केले होते.

जनसंवाद विभागात राष्ट्रीय कौशल्य विकास कार्यक्रमांतर्गत बी.व्होक. अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आल्याने पुणे ते दिल्ली निघालेल्या राष्ट्रीय कौशल्य विकास यात्रेने महाविद्यालयाला भेट दिली. जनसंवाद विभाग अद्यावत स्टुडीओ, एडिटिंग लॅब व विविध उपकरणे आणि कॅमेरे यांनी सुसज्ज झाला असून हा स्टुडीओ पाहण्यासाठी या क्षेत्रातील नावाजलेली कंपनी मोनार्क, मुंबईचे अध्यक्ष श्री. विरेन सत्रा, गणेश अल्बम, नागपूरचे के. गणेश, वर्धा येथील श्री. संजय साावरकर यांनी महाविद्यालयाला भेट दिली यावर्षी संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाच्या जनसंवाद अभ्यास मंडळाचे अध्यक्ष डॉ. बबन नाखले, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठाच्या जनसंवाद विभागाचे माजी विभागप्रमुख प्रा. जयदेव डोळे, राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज नागपूर विद्यापीठाच्या जनसंवाद विभागातील प्राध्यापक प्रा.डॉ.मोईझ हक, मुंबई विद्यापीठाच्या जनसंवाद विभागातील प्रा. अनुष्का कुलकर्णी, अहमदनगरच्या डॉ. स्वाती मुणोत, गार्गी अॅडस, पुणे च्या डॉ. श्वेता चौधरी, पुणे येथील डॉ. नयना कासखेडीकर, दै. लोकमतचे उपसंपादक ज्ञानेश्वर मुंदे आदी विविध क्षेत्रातील मान्यवरांनी विभागाला भेट देऊन विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले.

विविध शैक्षणिक व सामाजिक उपक्रमांमुळे जनसंवाद विभागाला एक 'ज्ञानात्मक' व 'कार्यात्मक' स्वरूप प्राप्त झाले आहे. सतत नवीनता व सृजनशीलता हे या विभागाचे वैशिष्ट आहे. महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख यांच्या मार्गदर्शनात व विभाग प्रमुख डॉ. कुमार बोबडे यांच्या नेतृत्वात विभागात कार्यरत असलेले प्राध्यापक प्रतिक करंडे, गजानन गडेकर, रुपेश फसाटे, अमित त्रिवेदी, अजय पटीले, अर्चना सदार, डिम्पल सोनी या सर्वांच्या प्रयत्नाने पत्रकारिता व जनसंवाद विभाग निरंतर प्रगतीकडे वाटचाल करीत आहे.

डॉ. कुमार बोबडे,
विभाग प्रमुख
जनसंवाद विभाग

पुस्तक प्रदर्शनी

ग्रंथालय विभाग

"The only thing that you absolutely have to know, is the location of the library," Albert Einstein

महाविद्यालयाच्या ग्रंथालयामध्ये ७८,००० चे वर ग्रंथ संपदा असून विविध विषयाची ४५ नियतकालिक १ वृत्तपत्रे असून वाचन कक्षामध्ये विविध स्पर्धा परीक्षांची संदर्भ साधने उपलब्ध आहे. ग्रंथालयामध्ये INFLIBNET द्वारे N-LIST अंतर्गत ६ लक्ष ई-बुक्स व ६ हजार चे वर ई-जर्नल्स उपलब्ध आहेत. त्यासोबतच National Digital Library चे सदस्यत्व प्राध्यापक व विद्यार्थांना देण्यात आले आहेत. ग्रंथालयामध्ये मुक्त इंटरनेट सुविधा असून १४ एमबीपीएस ओप्टीकल फायबर इंटरनेट सुविधा आहे.

ब्रेल लायब्ररीचे उद्घाटन :

दि.१२ ऑगस्ट २०१८ ला डॉ. एस. आर. रंगनाथान जयंती निमित्त ग्रंथालयामध्ये दृष्टीबाधित विद्यार्थ्यांकरिता ब्रेल ग्रंथालय सुरू करण्यात आले. त्याकरिता ''नॅशनल असोसिएशन फॉर ब्लाईन्ड'' यांच्या सहकार्याने अंध विद्यार्थ्यांकरिता संगणक, टोकिंग बुक्स व ब्रेल ग्रंथ ग्रंथालयाला प्राप्त झाले. ब्रेल ग्रंथालयाचे उद्घाटन मा.अॅड. अरूणभाऊ शेळके साहेब अध्यक्ष श्री शिवाजी शिक्षण संस्था व महादेवराव भुईभार, उपाध्यक्ष श्री शिवाजी शिक्षण संस्था यांनी केले. नॅशनल असोसिएशन फॉर ब्लाईन्ड संस्थेचे पदाधिकारी श्याम पाडेकर, श्री. मुक्तेश्वर मुनशेट्टीवार, अम्बेचे मोहम्मद झिशान, मुक्त विद्यापीठाचे विभागीय संचालक अंबादास मोहिते, डॉ. गोविंद कासट, अखिलेश यादव व प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख यांच्या उपस्थितीमध्ये झाले.

साहित्य अकादमीच्या ग्रंथाचे प्रदर्शन :

दि.२३ जानेवारी २०१८ ला साहित्य अकादमी द्वारा प्रकाशित ग्रंथाचे प्रदर्शन आयोजित करण्यात आले. साहित्य, संस्कृतीवर दर्जेदार ग्रंथाचा अनुभव प्राध्यापक व विद्यार्थांना मिळाला.

मान्यवरांच्या भेटी :

मुंबई उच्च न्यायालयाचे माजी न्यायमूर्ती श्री. बी. जी. कोळसे पाटील यांनी संत गाडगेबाबा यांच्या स्मृती दिनानिमित्त ग्रंथालयाला भेट दिली व ग्रंथालयातील संविधानाच्या मूळ प्रतीचे अवलोकन केले. तसेच महाराष्ट्रातील ज्येष्ठ इतिहास संशोधक डॉ. जयसिंगराव पवार यांनी इतिहास परिषदेच्या निमित्ताने ग्रंथालयाला भेट दिली.

डॉ. एस.आर.रंगनाथन बेस्ट रिडर्स अवार्ड २०१८ :

शैक्षणिक सत्र २०१८ मधील डॉ. एस. आर. रंगनाथन बेस्ट रीडर्स अवार्ड अभिषेक जोशी, अजय ढोके व अनिल पाचकुडके यांना देण्यात आलेत.

ग्रंथपाल
डॉ. महेंद्र मेटे

राष्ट्रीय सेवा योजना

१) आंतरराष्ट्रीय योग दिन :-

२१ जून रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिवसाचे औचित्य साधून योग प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते. या शिबिराचे उद्घाटन मा. प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख यांनी केले. महाविद्यालयाचे प्रसिद्ध योग प्रचारक प्रा. विकास जाधव यांनी योगाचे महत्त्व पटवून दिले तसेच योगासनाचे प्रात्यक्षिक करून दाखविले.

२) १ जुलै वृक्षारोपण अभियान :-

महाराष्ट्र शासनाने राज्यातील वृसंवर्धनाला चालना देण्यासाठी राज्यभरात चार कोटी वृक्ष लागवडीचे धोरण स्वीकारले. ह्या धोरणांतर्गत महाविद्यालयामध्ये रासेयोच्या वतीने १ ते ७ जुलै रोजी झाडे लावा झाडे जगवा चा संदेश देत वृक्षारोपण करण्यात आले. गुलमोहर सिसम चींच, कडू बदाम, सागवान इत्यादींचे रोपटे लावण्यात आले.

३) मासोद येथे वृक्षारोपण :-

दि.०२/०८/२०१७ रोजी पर्यावरण वाचविण्याचा संदेश देत राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी स्मृती उद्यान केंद्र निसर्ग शिक्षण वन व विज्ञान केंद्र मासोद परिसरात १५० रोपट्यांचे वृक्षारोपण केले. यावेळी रोटरी क्लबचे अध्यक्ष सचिन शेंदोळकर, महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळाचे विजय व्यवहारे उपस्थित होते.

४) स्वच्छ भारत अभियान :-

दि.०५/०८/२०१७ रोजी स्वच्छ भारत अभियान याबद्दल डॉ. मनोज जोशी यांनी मार्गदर्शन केले. रासेयोच्या विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयाच्या परिसरामध्ये स्वच्छता अभियान राबवून संपूर्ण महाविद्यालयाचा परिसर स्वच्छ केला.

५) मूकबधीर विद्यालयामध्ये रक्षाबंधन :-

दिनांक ०८/०८/२०१७ ला रासेयोच्या विद्यार्थ्यांनी नूतन मुकबधीर विद्यालयात विद्यार्थ्यांना राख्या बांधून सामाजिक बांधिलकीचा उपक्रम राबविला. मुख्याध्यापिका प्रतिभा दुधे यांनी मुकबधीर विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक कार्याची विशेषता सांगितली.

६) क्रांतीदिनाचा कार्यक्रम :-

दि.०९/०८/२०१७ ला महाविद्यालयात क्रांती दिनाचा कार्यक्रम रासेयोच्या वतीने साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाला डॉ. बी. टी. अंभोरे यांनी मार्गदर्शन केले.

७) आर.डी.परेड निवडीकरिता बैठक :

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ अंतर्गत कु. वैष्णवी गायकवाड व अक्षय सुरजुसे या विद्यार्थ्यांची निवड राज्यस्तरीय प्रजासत्ताक दिन पथसंचालन शिबिराकरिता सोलापूर विद्यापीठ सोलापूर येथे दि.८ ते १० सप्टेंबर २०१७ करीता करण्यात आली. ही बाब उल्लेखनीय.

८) वक्तृत्व स्पर्धा स्वच्छ भारत :-

दि. १६/०९/२०१७ ला राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने वक्तृत्व स्पर्धा घेण्यात आली होती.

९) स्वच्छता अभियानात सहभाग :-

दि.२२/०९/२०१७ ला राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी भातखेड-मालखेड रोड या गावी राष्ट्रीय छात्रसेना सोबत स्वच्छता अभियानामध्ये सहभाग घेतला. सहभाग घेतलेले विद्यार्थी १) चेतन गायकवाड २) बजरंग राठोड ३) वैष्णवी जकवार ४) प्रतिक्षा नितनवरे ५) प्रज्ञा बोंदरे ६) वृषाली ऐवले.

१०) रासेयो दिनानिमित्त निबंध स्पर्धा :-

दि.२५/०९/२०१७ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजना दिनानिमित्त निबंध स्पर्धा घेण्यात आली होती.

११) स्वच्छ भारत अभियान :-

दि.२७/०९/२०१७ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यार्थ्यांनी अंबागेट भाजी बाजार परिसरातील स्वच्छता अभियान राबवून परिसरातील नागरिकांना स्वच्छ भारत अभियानबाबत जागृत केले. हा अभियान महाराष्ट्र पर्यटक विकास महामंडळाच्या संयुक्त तत्वावधानात घेण्यात आला होता. या वेळेस महाराष्ट्र पर्यटक विकास महामंडळाचे प्रादेशिक व्यवस्थापक प्रशांत सवई व मिथलेश रामटेके, वार्डाच्या नगरसेविका बुरंगे मॅडम, रासेयो कार्यक्रम अधिकारी डॉ. वाय.सी.मेंढे व मोठ्या संख्येनी विद्यार्थ्यांनी सहभाग घेतला.

१२) रासेयो पथकाचे उद्घाटन :-

राष्ट्रीय सेवा योजनेचे उद्घाटन दि.१०/१०/२०१७ ला राष्ट्रीय सेवा योजनेचे संचालक डॉ. राजेश भिरगे यांच्या प्रमुख उपस्थितीत व प्रभारी प्राचार्य डॉ. बी. टी. अंभोरे यांच्या अध्यक्षतेखाली घेण्यात आले. यावेळी वक्तृत्व स्पर्धेत व निबंध स्पर्धेत पुरस्कार प्राप्त विद्यार्थ्यांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आले.

१३) स्वच्छता अभियान :-

दि.३०/११/२०१७ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या अंतर्गत मराठी सिने अभिनेता भरत गणेशपुरे यांनी स्वच्छता अभियानावर महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांना 'संत गाडगेबाबाचा स्वच्छतेचा वारसा उत्कृष्ट पणे चालवा' हा संदेश दिला. महानगरपालिका स्वच्छ सम्मेलन २०१८ च्या वतीने महानगरपालिकेचे अधिकारी उपस्थित होते.

१४) अंधश्रद्धा निर्मूलन व्याख्यान :-

दि.०५/०१/२०१८ रोजी राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या विद्यमाने ''बुवाबाजी आणि अंधश्रद्धा'' या विषयावर प्रबोधनात्मक व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष, महाविद्यालयाच्या प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख होत्या. तर प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून श्रीमती उषा शाह, सोलापूर (महाराष्ट्र अंधश्रद्धा समिती) तसेच श्री गजेंद्र सुरकार (राज्य सरचिटणीस महाराष्ट्र अंधश्रद्धा समिती) हे होते.

१५) महापुरुषांच्या जयंती व पुण्यतिथी :-

दि.२०/१२/२०१७ ला राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या वतीने संत गाडगेबाबा यांची पुण्यतिथी घेण्यात आली. ह्या प्रसंगी महिला कार्यक्रम अधिकारी डॉ. सुजाता सबाने व कार्यक्रम अधिकारी डॉ. वाय. सी. मेंढे यांनी विद्यार्थ्यांना संत गाडगेबाबा यांच्या कार्याची माहिती दिली.

दि.०६/१२/२०१७ रोजी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या पुण्यतिथीच्या निमित्ताने महाविद्यालयाच्य प्राचार्या डॉ. स्मिता देशमुख मॅडम यांच्या अध्यक्षतेखाली कार्यक्रम घेण्यात आला. या कार्यक्रमाला प्रमुख वक्ते डॉ. चेतन राऊत, डॉ. बबन झरे लाभले होते.

दि.२७/१२/२०१७ रोजी माऊसाहेब, पंजाबराव देशमुख यांच्या जयंतीनिमित्त पुष्पांजलीचा कार्यक्रम घेण्यात आला. दि.१९/०२/२०१८ सावित्रीबाई फुले जयंतीचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. प्रमुख वक्ता म्हणून डॉ. वंदना देशमुख मॅडम उपस्थित होत्या.

दि.१९/०२/२०१८ ला महाविद्यालयामध्ये शिवाजी महाराज जयंतीचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला.

संत गाडगे बाबा जयंती निमित्त डॉ. बी. टी. अंभोरे यांच्या अध्यक्षतेखाली संत गाडगेबाबा जयंती निमित्त पुष्पांजली अर्पित करण्यात आली.

१६) विशेष शिबिराचे आयोजन :-

दि.१ जानेवारी २०१८ ते १५ जानेवारी २०१८ ह्या कालावधीत राष्ट्रीय सेवा योजनेचे शिबिर पिंपळखुटा (अर्मळ) या गावी नेण्यात आले होते. या शिबिराला एकुण १०० मुले मुली उपस्थित होते. या शिबिराचे उद्घाटन प्राचार्य डॉ. केशवराव जी गावंडे, राष्ट्रीय सेवा योजनेचे अध्यक्ष व श्री शिवाजी शिक्षण संस्थेचे कार्यकारिणी सदस्य यांच्या हस्ते झाले. शिबिरामध्ये बंधारा प्रकल्पाचे कार्य राबविण्यात आले. त्याचबरोबर स्वच्छता अभियानाअंतर्गत स्वच्छता अभियान रॅली काढण्यात आली. अंधश्रद्धा निर्मुलनाकरिता गावांमध्ये पथनाट्य करण्यात आले. विविध विषयावर बौधिक सत्राचे आयोजन करण्यात आले. सांस्कृतिक कार्यक्रम घेण्यात आले. विद्यार्थ्यांकरिता योगाचे प्रशिक्षण देण्यात आले. विशेष शिबिरामध्ये बंधारा प्रकल्प राबविण्यात आले.

१७) जिल्हास्तरीय रासेयो शिबिर :-

दि.०४/०२/२०१८ ते ११/०२/२०१८ या कालावधीत शेंडगाव ता. अंजनगाव सुर्जी जि. अमरावती येथे आयोजित रासेयो शिबिरामध्ये महाविद्यालयातील आकाश मानिक वाघमारे, विजय राजू चव्हाण व कु. सृष्टी अशोकराव राजगिरे ह्या विद्यार्थ्यांना रासेयो दूत म्हणून पाठविण्यात आले होते.

रासेयो कार्यक्रम अधिकारी
डॉ. वाय. सी. मेंढे
डॉ. सुजाता सबाने

शैक्षणिक सहल

सोशल मिडिया चर्चा सत्र

क्रीडा क्षेत्रातील नैपुण्य

महाविद्यालयाच्या क्रीडांगणामधून धनुर्विद्या, बॉल बॅडमिंटन, कुस्ती, हॅण्डबॉल, फुटबॉल, व्हॉलीबॉल, कबड्डी, जलतरंग, क्रॉसकंट्री, मैदानी स्पर्धा, ज्युदो, बास्केटबॉल, क्रिकेट, चेस, कसरत, योगा, सॉफ्टबॉल, बेसबॉल, मलखांब इत्यादी खेळात विद्यार्थी सहभागी होऊन संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ अंतर्गत आंतर महाविद्यालयीन स्पर्धेत तसेच राष्ट्रीय व राज्यस्तरावर क्रीडा क्षेत्रात नावे नोंदविलीत व महाविद्यालयाच्या यशात मनाचा तुरा रोवला.

१) तुषार शेळके याला धनुर्विद्या' या खेळात खेळाडू म्हणून महाराष्ट्र शासनाचा सर्वोच्च शिवछत्रपती पुरस्कार प्राप्त झाला.

२) Pravin Jadhav B.A.-II

I) World University Tournament From 24th to 29th August 2017 At Taipai (Chaina)

II) प्रविण जाधव याला नुकत्याच भुवनेश्वर येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ धनुर्विद्या स्पर्धेत सुवर्णपदक मिळवून सर्वोत्कृष्ठ खेळाडूचा बहुमान पटकाविला.

३) Rohini Mohite Class 12th

Selected in Indian Judo Team for Junior Asian Judo Championship at Lebanon.

४) अक्षय टेकाडे, बी.ए.भाग-२

भुवनेश्वर येथे झालेल्या अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ धनुर्विद्या स्पर्धेत सुवर्णपदक प्राप्त.

५) सं.गा.बा.अमरावती विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविद्यालयीन धुनर्विद्या स्पर्धेत पुरुष विजयी.

६) सं.गा.बा.अमरावती विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविद्यालयीन बॉल-बॅडमिंटन स्पर्धेत महिला संघ सतत सोळाव्यांदा विजयी.

७) सं.गा.बा.अमरावती विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविद्यालयीन हॅण्डबॉल स्पर्धेत पुरुष संघ सतत चौथ्यांदा विजयी.

८) सं.गा.बा.अमरावती विद्यापीठ अंतर्गत आंतरविद्यालयीन हॅण्डबॉल स्पर्धेत महिला संघ विजयी.

कलर होल्डर

महाविद्यालयातील खालील खेळाडूंनी विविध क्रीडा प्रकारात भाग घेऊन अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धेत संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाचे प्रतिनिधित्व केले.

खेळाडूचे नांव	वर्ग	स्तर	स्थळ	पुरस्कार
१) प्रविण जाधव	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ धनुर्विद्या स्पर्धा	भुवनेश्वर	सुवर्णपदक
२) अक्षय टेकाडे	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ धनुर्विद्या स्पर्धा	भुवनेश्वर	सुवर्णपदक
३) सोमीनाथ घोलप	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	जबलपूर	सहभाग
४) तेजस बनसोड	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	जबलपूर	सहभाग
५) प्रज्वल उईके	बी.ए.-३	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	जबलपूर	सहभाग
६) महेश शिंदे	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	जबलपूर	सहभाग
७) संतोष शेळके	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	जबलपूर	सहभाग
८) कु. कांचन कुंभारे	बी.ए.-१	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	उदयपूर	सहभाग
९) कु. वैष्णवी चव्हाण	बी.ए.-१	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	उदयपूर	सहभाग
१०) कु. प्रिया प्रधान	बी.ए.-१	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	उदयपूर	सहभाग
११) कु. वैष्णवी मुलवंडे	बी.ए.-१	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	उदयपूर	सहभाग
१२) कु. ऋतुजा बिसने	बी.कॉम.-१	आंतरविद्यापीठ हॅण्डबॉल स्पर्धा	उदयपूर	सहभाग
१३) योगेश उज्जैनकर	बी.ए.-१	आंतरविद्यापीठ जलतरण स्पर्धा	चंदीगड	सहभाग
१४) कु. अनिता विश्वकर्मा	एम.ए.-१	आंतरविद्यापीठ कबड्डी स्पर्धा	महाड	सहभाग
१५) कु. वैष्णवी बोके	बी.ए.-१	आंतरविद्यापीठ कबड्डी स्पर्धा	महाड	सहभाग
१६) तेजस काळे	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ कबड्डी स्पर्धा	सिकर	सहभाग
१७) पंकज चव्हाण	बी.ए.-३	आंतरविद्यापीठ हॉलीबॉल स्पर्धा	जबलपूर	सहभाग

१८) स्वप्नील उतखेडे	बीजेएमसी-१	आंतरविद्यापीठ कुस्ती स्पर्धा	रोहतक	सहभाग
१९) कु. पुजा उरकुडे	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ ज्युदो स्पर्धा	पुणे	सहभाग
२०) कु. प्रगती सावरकर	बी.ए.-२	आंतरविद्यापीठ ज्युदो स्पर्धा	पुणे	सहभाग
२१) अनिकेत वैजवाडे	बी.कॉम.-२	आंतरविद्यापीठ टेबल टेनिस स्पर्धा	सोलापूर	सहभाग
२२) कु. प्रेरणा बोरटकर	एम.ए.-२	आंतरविद्यापीठ बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	कुप्पम	सहभाग
२३) कु. रोशनी राऊत	बी.कॉम.-३	आंतरविद्यापीठ बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	कुप्पम	सहभाग
२४) कु. मनाली पेढेकर	बी.ए.-३	आंतरविद्यापीठ बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	कुप्पम	सहभाग
२५) कु. पायल देशमुख	एम.ए.-१	आंतरविद्यापीठ बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	कुप्पम	सहभाग

राष्ट्रीय स्तरावर महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधित्व केलेले कनिष्ठ महाविद्यालयाचे खेळाडू

२६) कु. रोहीणी मोहीते	वर्ग १२ वा	राष्ट्रीय शालेय ज्युदो स्पर्धेत सहभाग	कास्यपदक
२७) कु. सपना पांडे	वर्ग १२ वा	राष्ट्रीय शालेय ज्युदो स्पर्धेत सहभाग	सहभाग

राष्ट्रीयस्तरावर महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधित्व केलेले खेळाडू

खेळाडूचे नांव	वर्ग	खेळाचा प्रकार	स्तर	स्थळ	पुरस्कार
१) प्रविण जाधव	बी.ए.-२	धनुर्विद्या स्पर्धा	राष्ट्रीय	पुणे	सुवर्णपदक
२) अक्षय टेकाडे	बी.ए.-२	धनुर्विद्या स्पर्धा	राष्ट्रीय	पुणे	सहभाग
३) सोमीनाथ घोलप	बी.ए.-२	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	जमशेदपूर	सहभाग
४) तेजस बनसोड	बी.ए.-२	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	जमशेदपूर	सहभाग
५) प्रज्वल उईके	बी.ए.-३	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	जमशेदपूर	सहभाग
६) महेश शिंदे	बी.ए.-२	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	जमशेदपूर	सहभाग
७) संतोष शेळके	बी.ए.-२	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	जमशेदपूर	सहभाग
८) कु. कांचन कुंभारे	बी.ए.-१	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	भिलाई	सहभाग
९) कु. वैष्णवी चव्हाण	बी.ए.-१	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	भिलाई	सहभाग
१०) कु. प्रिया प्रधान	बी.ए.-१	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	भिलाई	सहभाग
११) कु. वैष्णवी मुलवंडे	बी.ए.-१	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	भिलाई	सहभाग
१२) कु. ऋतुजा बिसने	बी.कॉम.-१	हॅण्डबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	भिलाई	सहभाग
१३) योगेश उज्जैनकर	बी.ए.-१	जलतरण स्पर्धा	राष्ट्रीय	दिल्ली	सहभाग
१४) कु. अनिता विश्वकर्मा	एम.ए.-१	कबड्डी स्पर्धा	राष्ट्रीय	भोपाळ	सहभाग
१५) कु. वैष्णवी बोके	बी.ए.-१	कबड्डी स्पर्धा	राष्ट्रीय	भोपाळ	सहभाग
१६) तेजस काळे	बी.ए.-२	कबड्डी स्पर्धा	राष्ट्रीय	बंगलोर	सहभाग
१७) पंकज चव्हाण	बी.ए.-३	हॉलीबॉल स्पर्धा	राष्ट्रीय	हैद्राबाद	सहभाग
१८) स्वप्नील उतखेडे	बीजेएमसी-१	कुस्ती स्पर्धा	राष्ट्रीय	कुरूक्षेत्र	सहभाग
१९) कु. पुजा उरकुडे	बी.ए.-२	ज्युदो स्पर्धा	राष्ट्रीय	चंदीगड	सहभाग
२०) कु. प्रगती सावरकर	बी.ए.-२	ज्युदो स्पर्धा	राष्ट्रीय	लुधीयाना	सहभाग
२१) अनिकेत वैजवाडे	बी.कॉम.-२	टेबल टेनिस स्पर्धा	राष्ट्रीय	हैद्राबाद	सहभाग
२२) कु. प्रेरणा बोरटकर	एम.ए.-२	बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	राष्ट्रीय	गुंटूर	सहभाग
२३) कु. रोशनी राऊत	बी.कॉम.-३	बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	राष्ट्रीय	गुंटूर	सहभाग
२४) कु. मनाली पेढेकर	बी.ए.-३	बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	राष्ट्रीय	गुंटूर	सहभाग
२५) कु. पायल देशमुख	एम.ए.-१	बॉल बॅडमिंटन स्पर्धा	राष्ट्रीय	गुंटूर	सहभाग
२६) कु. प्राजक्ता धर्माळे	बी.कॉम.-३	जिमनास्टीक स्पर्धा	राष्ट्रीय	दिल्ली	सहभाग

कनिष्ठ महाविद्यालयाचे खेळाडू

२७) कु. रोहीणी मोहीते	वर्ग १२ वा	राष्ट्रीय शालेय ज्युदो स्पर्धा राष्ट्रीय	रेवा	कास्यपदक
२७) कु. सपना पांढे	वर्ग १२ वा	राष्ट्रीय शालेय ज्युदो स्पर्धा राष्ट्रीय	रेवा	सहभाग

महाविद्यालयातील २५ खेळाडूंनी अखिल भारतीय आंतरविद्यापीठ स्पर्धेत सं.गा.बा. अमरावती विद्यापीठाचे प्रतिनिधित्व केले व २८ खेळाडूंनी राष्ट्रीय स्तरावर भाग घेऊन महाराष्ट्र राज्याचे प्रतिनिधित्व केले. मा. प्राचार्य डॉ. स्मिताताई देशमुख यांनी वेळोवेळी मार्गदर्शन करून प्रोत्साहित केले व वेगवेगळ्या खेळाचे प्रभारी प्राध्यापक व शिक्षकेत्तर कर्मचारी या सर्वांच्या सहकार्यामुळे आमच्या क्रीडा विभागाची उल्लेखनीय कामगिरी राहिली.

डॉ. हनुमंत लुंगे
संचालक
शारीरिक शिक्षण विभाग

गुणवत्ता प्राप्त विद्यार्थ्यांना महाविद्यालयातील विविध विषयांच्या प्राध्यापकांकडून प्रोत्साहनपर पारितोषिके २०१७ च्या परीक्षेतील गुणवत्ता प्राप्त विद्यार्थी

अ.क्र.	पुरस्कर्ता	वर्ग / विषय	विद्यार्थ्यांचे नाव	पुरस्कार
१)	प्रा. सीमा मेटकर	वर्ग १२ कला व वाणिज्य विभागातून सर्वप्रथम	कु. वृषाली राजू खोडे	५०० रू.
२)	प्रा. सीमा मेटकर	वर्ग १२ इंग्रजी विषयात सर्वाधिक गुण	कु. प्रणाली रंगारी	५०० रू.
			कु. आरती नेवारे	५०० रू.
			कु. दिशा दळवी	५०० रू.
३)	प्रा. के. बी. देशमुख	वर्ग १२ मधून इतिहास या विषयात सर्वाधिक गुण	कु. वैष्णवी जवंजाळ	५०० रू.
४)	प्रा. कविता पाटील	वर्ग १२ मधून वस्त्रशास्त्र या विषयात सर्वाधिक गुण	कु. अश्विनी सोळंके	५०० रू.
५)	प्रा. तृप्ती देशमुख	वर्ग १२ मधून मराठी या विषयात सर्वाधिक गुण	रोषन पुनसे	५०० रू.
६)	प्रा.डी. आर. लसनापुरे	वर्ग १२ कॉमर्स मधून बँकिंग या विषयात सर्वाधिक गुण	१. पंकज तायडे	२५० रू.
			२. कु. अर्पिता रोंघे	२५० रू.
७)	प्रा. सविता मेटकर	वर्ग १२ मधून अर्थशास्त्र या विषयात सर्वाधिक गुण	उज्वल धुरंदर	५०० रू.
८)	डॉ. राजेश मिरगे	बी.ए.-१ मराठी विषयात सर्वप्रथम स्व. भानुदास मिरगे स्मृती पारितोषिक	कु. नेहा सोळंके	५०० रू.
९)	प्रा. चेतन राऊत	बी.ए.-१ भूगोल विषयात सर्व प्रथम तरुण भूगोल अभ्यासक पुरस्कार	कु. रेखा धुर्वे	५०० रू. पुस्तक स्वरुपात
१०)	डॉ. वर्षा घिखले	बी.ए.-१ मराठी वाङ्मय विषयात सर्वप्रथम श्री. साहेबराव पाटील स्मृती पुरस्कार	कु. प्रगती कोहळे	५०० रू.
११)	डॉ. नितीन चांगोले	बी.ए.-१ इतिहास विषयात सर्वप्रथम डॉ. वसंत बापूराव चांगोले स्मृती पुरस्कार	दत्तात्रय गोडमाले	५०० रू.

१२)	डॉ. साधना देशमुख	बी.ए.-१ राज्यशास्त्र विषयात सर्व प्रथम स्व.नानासाहेब मोहोड स्मृती पुरस्कार	लोकेश हिवे	५०० रू.
१३)	डॉ. के. के. मोहाडीकर	बी.ए.१ इंग्रजी विषयात सर्व प्रथम स्व. यमुनाबाई पवार स्मृती पुरस्कार	अभिषेक जोशी पल्लवी काळपांडे	५०० रू.
१४)	डॉ. के. के. मोहाडीकर	बी.ए. १ इंग्रजी वाङ्मय विषयात सर्वप्रथम स्व. सरुताई पाटील स्मृती पुरस्कार	कु. दीपाली पाटील	५०० रू.
१५)	डॉ. वाय. सी. मेंढे	बी.ए.१ हिन्दी साहित्य विषयात सर्वप्रथम	कु. पुजा उरकुंडे	५०० रू.
१६)	डॉ. वंदना देशमुख	बी.ए. परीक्षेत भूगोल विषयात सर्वाधिक गुण स्व. आबासाहेब देशमुख स्मृती पुरस्कार	कु. दिपाली पवार	५०० रू.
१७)	डॉ. डी. पी. हरमकर	बी.ए.१ अर्थशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण स्व. सुमित्राबाई हरमकर स्मृती पुरस्कार	कु. पल्लवी काळपांडे	५०० रू.
१८)	डॉ. डी. एम. नामुर्ते	बी.ए.१ समाजशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण	कु. देवयानी जानवडे	५०० रू.
१९)	डॉ. प्रकाश तायडे	बी.कॉम. १ सर्वाधिक गुण स्व. माणिकराव तायडे स्मृती पुरस्कार	कु. शीतल साबळे	५०० रू.
२०)	डॉ. राजेश मिरगे	बी.ए.२ मराठी वाङ्मय विषयात सर्वाधिक गुण स्व. भानुदास मिरगे स्मृती पुरस्कार	कु. अश्विनी ढोके	५०० रू.
२१)	डॉ. अविनाश देशमुख	बी.ए.२ इंग्रजी साहित्य विषयात सर्वाधिक गुण	हरिकृष्ण पिल्लई	५०० रू.
२२)	डॉ. मनिष गाग्रकवाड	बी.ए.२ इंग्रजी विषयात सर्वाधिक गुण स्व. प्राचार्य श्रीहरी गायकवाड स्मृती पुरस्कार	अक्षय राऊत	५०० रू.
२३)	डॉ. राजेश बुरंगे	बी.ए.२ अर्थशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण	कु. दिपाली चहाकार	५०० रू.
२४)	डॉ. आनंद बनकर डॉ. डी. एस. नामुर्ते	बी.ए.२ समाजशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण	अभय म्हाला	५०० रू
२५)	प्रा. बी. पी. नारनवरे	बी.कॉम.२ परीक्षेत सर्वाधिक गुण सावित्रीबाई फुले स्मृती पारितोषिक	मंगेश धंदर	५०० रू.
२६)	डॉ. बी. टी. अंभोरे	बी.ए.३ मराठी वाङ्मय विषयात सर्वाधिक गुण	कु. सुजाता देशमुख	५०० रू
२७)	प्रा. जी. जी. भारती	बी.ए.३ अर्थशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण स्व. गंगाधर भारती स्मृती पुरस्कार	कु. मोनाली इखार	५०० रू
२८)	डॉ. वैशाली टाकोडे	बी.ए.३ इंग्रजी साहित्य विषयात सर्वाधिक गुण स्व. प्रा. विजय टाकोडे स्मृती पुरस्कार	कु. रेणुका कौर्तने	५०० रू.
२९)	डॉ. आनंद बनकर	बी.ए.३ समाजशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण स्व. लालजी बनकर स्मृती पुरस्कार	प्रियंका बागळे	५०० रू.
३०)	प्रा. वैशाली देशमुख	बी.ए.३ इंग्रजी विषयात सर्वाधिक गुण स्व. गुणवंतराव देशमुख स्मृती पुरस्कार	कु.पूजा कलाने	५०० रू.
३१)	डॉ. किशोर साबळे	एम.ए.भाग-१ अर्थशास्त्र विषयात सर्वाधिक गुण	कु. जयश्री बावणे	५०० रू.
३२)	डॉ. किशोर फुले	बी.कॉम.भाग ३ सर्वाधिक गुण स्व. गोपाळराव व स्व. गोविंदराव फुले स्मृती पारितोषिक	कु. प्रियंका कलाने	५०० रू.
३३)	प्रा. बी. पी. नारनवरे	एम.कॉम. भाग २ सर्वाधिक गुण शाहू महाराज स्मृती पारितोषिक	कु. सपना पिंजानी	५०० रू.

३४)	डॉ. किशोर साबळे	एम.ए.भाग २ अर्थशास्त्र सर्वाधिक गुण	कु. पूजा गुल्हाने विद्यापीठाकडून सर्वप्रथम	५०० रू.
३५)	डॉ. वंदना देशमुख	एम.ए.भूगोल या विषयात सर्वाधिक गुण स्व. विश्वनाथ चौधरी स्मृती पुरस्कार	कु. रीना गाडेकर	५०० रू.
३६)	डॉ. सुजाता सबाने	एम.ए.गृहअर्थशास्त्र या विषयात सर्वाधिक गुण	आरती जानराव लव्हाळे विद्यापीठातून दुसरी	५०० रू.
३७)	प्रा. अनिल कोहळे	एम.ए. इंग्रजी परीक्षेत सर्वाधिक गुण प्रा. कोहळे यांनी दान दिलेल्या १००००/- रू. रकमेच्या व्याजाच्या निधीतून विशेष पारितोषिक	कु. उमा पडोळे	९०० रू.
३८)	डॉ. हनुमंत लुंगे	Wrestling and athletics मध्ये राष्ट्रीय प्राविण्य प्राप्त विद्यार्थी	पूजा उरकुडे	५०० रू.
३९)	लेफ्ट. जी. जी. भारती	बेस्ट एन.सी.सी. कॅडेट पुरस्कार	१. मोहित लांडे २. धनंजय खेडकर	३०० रू. २०० रू.
४०)	श्री. डी. एस. सोळंके	स्व. वनमाला शंकरराव देशमुख स्मृतीप्रित्यर्थ बेस्ट एन.सी.सी. कॅडेट पुरस्कार	अंकुश नवरे	५०० रू.

आंतरराष्ट्रीय ज्युदो स्पर्धेसाठी लेबनॉन येथे निवड झालेली कु. रोहिणी मोहिते सत्कार करताना कोषाध्यक्ष मा. दिलीपबाबु इंगोले, सचिव, मा.शेषरावजी खाडे

तुषार हुड आर.डी. परेडसाठी निवड झालेला विद्यार्थी

क्रीडा गौरव-कलरकोट प्राप्त व राष्ट्रीय खेळाडू

तुषार शेळके
धनुर्विद्या, महाराष्ट्र शासनाचा सर्वोच्च शिवछत्रपती पुरस्कार

प्रविण जाधव
धनुर्विद्या, जागतिक विद्यापीठ स्पर्धा तैवान (चिन) अ.भा.आं.वि. स्पर्धा सुवर्ण पदक

अक्षय टेकाडे
धनुर्विद्या, अ.भा.आं.वि. स्पर्धा सुवर्ण पदक

कु. रोहीणी मोहीते
ज्युदो, राष्ट्रीय शालेय स्पर्धा, कास्य पदक व आंतरराष्ट्रीय, लेबनॉन स्पर्धेत सहभाग

सोमिनाथ पोलप
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

तेजस बनसोड
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

प्रज्वल उईके
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

महेश शिंदे
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

संतोष शेळके
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. कांचन कुंभारे
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. वैष्णवी चव्हाण
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. प्रिया प्रधान
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. वैष्णवी मुलवंडे
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. ऋतुजा बिसने
हॅण्डबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

योगेश उज्जैनकर
जलतरण
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. अनिता विश्वकर्मा
कबड्डी
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. वैष्णवी बोके
कबड्डी
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

तेजस काळे
कबड्डी
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

पंकज चव्हाण
व्हॉलीबॉल
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

स्वप्निल उतखेडे
कुस्ती
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. पूजा उरकुडे
ज्युदो
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. प्रगती सावरकर
ज्युदो
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

अनिकेत वैजवाडे
टेबल टेनिस
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. प्रेरणा बोरटकर
बॉलबॅडमिंटन
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. रोशनी राऊत
बॉलबॅडमिंटन
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. मनाली पेढेकर
बॉलबॅडमिंटन
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. पायल देशमुख
बॉलबॅडमिंटन
आंतरविद्यापीठ स्पर्धा

कु. प्राजक्ता धर्माळे
जिम्नॅस्टीक
राष्ट्रीय स्पर्धा

कु. सपना पांडे
ज्युदो
राष्ट्रीय शालेय स्पर्धा

विविधता

'जागर तरुणाईचा' - भारत गणेशपुरे

बॉल बॅडमिंटन विजेता चमू समवेत कोषाध्यक्ष मा. दिलीप भ. इंगोले

रक्षाबंधन उपक्रम- पोलीससमित्र परिवार

ब्रेल ग्रंथालय उद्घाटन

वादविवाद स्पर्धा विजेता चमू

कोपर्डी प्रकरणासंबंधी ए. बी. पी. माझा चॅनलशी संवाद साधताना विद्यार्थीनी

वाणिज्य विभागाची उद्योग समूहाला भेट 10 Feb 2018

महाविद्यालय शुभारंभप्रसंगी प्राचार्य डॉ. स्मिता देशमुख